

2004ko ekainaren 27a
LXVII. urtea
1.950 zenbakia
3,20 euro

Laneko gatazken bolada bortitza

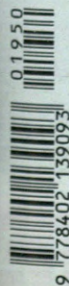

ARGIA

IÑAKI
Uria
epaiaren zain

EUSKAL PRENTSAKO PRESOA

XABIER
Silveira

“Bertsolaritza, heavy-a bezala,
odolean ekartzen da”

Euskarazko jolas dibertigarrienak

Zarena zarela ere,
hauexek dituzu dibertimendurik aproposenak

Lauburu

35€

Bi zailtasun maila

30€

MAHAI badakit JOLASA

Zer egin lagunekin **dibertitzeko**? Badakit!
Zer egin mundua **deskubritzeko**? Badakit!
Zer egin etxekoeti **zinta sartzeko**? Badakit!
Zer egin **ez aspertzeko**? Badakit!

Galdere guztien erantzuna... Badakit!

ESKAERAK

943 37 15 45 (Argia)
denda@argia.com
Ohiko salmenta puntuetan

ARGIA

asteko gaia

- Uria askatzeko aukera. XABIER LETONA 4

pertsonaia

- Xabier Silveira: "Abantaila handia da bizitzan zer norabide izan nahi duzun jakitea". A. ARZALLUS 10

iritziaren leihoa

- Gora Pro Nobis: ASISKO URMENTA 16
 • Ezusteko gutxi. XABIER OLEAGA 17
 • Bikotitisa. IMANOL ALVAREZ 18
 • Bay ala bay? ALBERTO IRAZU 19
 • Luparekin: Etxean uso izan eta European otso ageri. IÑAKI ANTIGUEDAD 20
 • Txandan: Eta iruzurra balitz? A. EPALTZA 21
 • Hiruko txikian: Urgull. J. M. OSTOLAZA 21
 • Oihartzunak 22

erdiko kaiera

- Eider Rodriguez: "Umorea galtzen badugu, orduan bai galdu dugula gerra". P. IPARRAGIRRE 23
 • Blanca Arrieta dantza konpainia: Haragiaren poesia. AINARA GURRUTXAGA 26
 • Ezpalak: KATIXA GARATE 28
 • Argitalpenak: Martin Ansori galdezka. PILAR IPARRAGIRRE 30

Xabier Silveira

Bertsolaritza odolean

Heavy-a bezala, odolean ekartzen da bertsolaritza. Hala dio Silveirak behintzat, gogoratu ere ez du egiten bertsolaritza ezagutzen ez zuen garaia. Gogoratu ordea, gogoratu du noiz hasi zen bere burua ezagutzen, eta bizitzan jarraitu nahi zuen norabidea bilatzen. Dirudenez, aurkitua du. **10**

LAN GATAZKAK

Ugari eta bortitzago

Azken hilabeteotan, hitzarmenten negozioazio kolektiboak direla edo enpresak itxi edo langile kopurua murriztu behar dutela, grebak eta lan gatazkak ugaritu egin dira. EAEko enpresak "behi gizenen" boladan daude. Aldiz, langileen egoera prekarioa da. Gasteizko administrazioak, bitartean, uko egin dio grebalariekin biltzeari. **53**

Luparekin

Iñaki Antiguada

20

16 hilabete preso dagoen Iñaki Uriak horrela azaldu du ARGIAri emandako elkarrizketan, bere egoera: "Kartzelaldiarekin eutsi nahi diote *Egunkaria* auziaren ahultasunari". Ekainaren 1ean abokatuek hirugarren askatasun eskaera bideratu zioten epaileari. Gizartean ere gero eta oihartzun zabalagoa jasotzen ari da, baina horrez denaz gain "politikariak mugitu behar dutela" gogoratzen digute bere gurasoek. **4**

Euskal prentsako presoak

- Denbora-pasak 32
 • Nagoel lekutik: Marco Polo eta Vogalonga. JOSU IZTUETA 34
 • Ihesi: Urdirutz, eguzkiaren bidea. ANDONI OTAMENDI/MIKEL ZARAUZ 36
 • Makina bat kontu. JABIER AGIRRE, JAKOBA ERREKONDO, JOXERRA AIZPURUA 40
 • Sukaldean: Enrietteren pastela. HASIER ETXEBERRIA/DAVID DE JORGE 42

gaiak

- Etorkizuneko botoak. JON TORNER 43
 • Zetazeoak gure kostaldean. MAIDER ZAPIRAIN 46

termometroa

- Nazioartea eta euskara: Intxaurrek baino hotsak handiago. PILAR IPARRAGIRRE 49
 • Laneko gatazken bolada bortitza. D. UDALAITZ 51
 • Bero-beroan 54
 • Net hurbil: Kanadar mestizoak. P. ZUBIRIA 56

azkena

- Hurrengoan beharko. MIKEL IRIZAR 58

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Produktzioa: Berdaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Estibitz Eizaguirre, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Argazkilaria: Dani Blanco. Sustapena: Kike Amonariz. Harpidetza: Aratz Aranburu. Argitalpenak: Bego Zuza. Bezeroen harrera: Olatz Korta. Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloia Sorraluze. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde. HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 118 euro. Iparr. Euskal Herria: 143 euro. Espainia: 118 euro. Beste atzerriak: 150 euro. Airez: 235 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaña Taldeko parteidea da.

Azala: Antza. Azaleko argazkiak: Gari Garaialde / Argazki Press.

Iñski Uriaren egoerak gero eta oihartzun handiagoa dauka euskal gizartean. Juan del Olmo epaileak laster erantzun beharko dio berriz bere askatasun eskaerari. Dagoeneko, Eusko Legebiltzarrak ere eskatu du bere askatasuna.

Uria askatzeko aukera

Del Olmo epaileak laster erabaki beharko du bere askatasunaz

DUELA URTEBETE eta lau hilabete, otsailaren 20an, hasi zen Iñaki Uriaren sufrikarioa, Guardia Zibilak *Egunkaria* itxi eta euskal kulturaren esparruko beste hamar pertsona atxilotu zituzten. Inkomunikazioko lehen bost egunak iragan ondoren Inma Gomila, Luis Goya, Martxelo Otamendi eta Fermin Lazkano baldintzapeko askatasunean utzi zituzten. Handik hilabetera Pello Zubiria ateratu zen eta

aste batzuk geroago Txema Auzmendi eta Joan Mari Torrealde. Atxilotu eta zortzi hilabetera ateratu zen espetxetik Xabier Oleaga. Denak bermepean ateratu dira. Operazio hartan atxilotuetatik Xabier Alegria eta Iñaki Uria, "Egunkaria SA"ko kontseilari ordezkariek geratzen dira kartzelan. Xabier Alegriari iragan azaroan Juan del Olmo epaileak 50.000 euroko bermea jarri zion, baina ez zuen ordaindu Udalbiltzako auzia medio baldintzarik gabeko kartzela zuelako.

Iñaki Uriari, aldiz, bermearen atea ez zaio zabaldu iragan apirilaren 26ra arte: egun horretan, Auzitegi Nazionalako Zigor Arloko 1. Salak 600.000 euroko bermea eta egunero poliziaren aurrean agertu beharreko baldintzak jarri zizkion bere askatasunari. Uriak eta bere abokatuek, aldiz, ate baino zerraila berritzat jo zuten berria, eta

X. LETONA

euskal kultura eta gizarteko eragile gehienak ere bat etorri ziren uste horrekin. Protestaren oihartzuna ez da gelditu harrezkero eta maila instituzionalera ere iritsi da: joan den astean bertan, Eusko Legebiltzarrak Uria aske uzteko eskatu zuen, horretarako behar diren neurri gauzagarriak har daitezkeen eskatuz. Lehenago Zarauzko Udalak bertako herritarra den Uriaren aldeko antzerako ekimen bideratu zuen, eta laster

berdin egingo dute Gipuzkoako Batzar Nagusiek.

Ahots asko dira isilik direnak, ordea, eremu askotakoak: "Justizia bere bidea egiten ari dela" entzun daiteke horietan. ARGIAk prentsaren esparruko zenbait egunkaritako goi kargutara jo du; oro har, *Egunkaria* auzian Estatuaren bertsioa zalantzan jarri ez dutenengana jo da, kasu honi buruzko beren iritzia interesgarri izango zelakoan. Bagenekien gaitza izango zela guretzat, eta hala izan da. Inortxok ez du ezer esan nahi, baina telefonoz izandako hizketaldietakoren batean, gu "biktima mota batekin bakarrik gogoratzen garela" adierazi zaigu eta haiek "jasandakoen aurrean isilik egoten garela" leporatu zaigu. "Gu" nor den eta "haiek" nor zehazteke geratu zaigu, baina eskuarki, komunikabide

Hiru askatasun eskaera

2003

- ✓ Otsailak 20. *Egunkaria* itxi zuten eta hamar lagun atxilotu, tartean Iñaki Uria.
- ✓ Otsailak 25. Uriaren espetxeratze agindua.
- ✓ Martxoak 10. Autoari egindako helegitea atzera bota zuen Juan del Olmo epaileak.
- ✓ Uztailak 3. Auzitegi Nazionalako Zigor Arloko 1. Salak atzera bota zuen apelazio helegitea.
- ✓ Abenduak 3. Abokatuek bigarren askatasun eskaera egin zioten epaileari.
- ✓ Abenduak 22. Juan Del Olmok atzera bota zuen askatasun eskaera.

2004

- ✓ Otsailak 3. Epaileak atzera bota zuen abokatuek aurkeztutako erreforma helegitea.
- ✓ Apirilak 26. Auzitegi Nazionalako Zigor Arloko 1. Salak Uriaren baldintzapeko askatasunari 600.000 euroko bermea eta egunero poliziaren aurrean aurkeztu beharra eskatu zion.
- ✓ Ekainak 1. Abokatuek hirugarren askatasun eskaera bideratu zioten epaileari.

ALBERTO ELOSEGI

Egunkaria 2003ko otsailaren 20an itxi zuten; argazkian, atxilotuen askatasunaren aldeko bilkura bat.

estatalistek euskal prentsa eta euskal kultura-
ren munduaz duten ikusmoldearen adierazle
izan daiteke pasadizoa.

Askatasunaren atea zabalik?

Iñaki Uriaren askatasun eskaeren unea beré
hirugarren zikloan dago gaur egun. Aurreko
orrialdeko koadroan laburbiltzen da eskaera
hauen kronologia. Orain, ikusi beharko da
hirugarren saiakera hori zertan geratzen den.
Pertsona bat espetxeratzen dutenean, aboka-
tuak bere askatasun eskaera egin diezaioke
auziaren instrukzioa daraman epaileari.
Honek ezezkoa ematen badu, abokatuak erre-
forma helegitea aurkezten dio eta epaileak

berak erabakitzen du onartu ala ez. Onartu
ezean, apelazio helegitearen txanda dator, eta
hau instrukzioa daraman salaz aparteko beste
sala batek aztertu behar du, kasu honetan
Auzitegi Nazionaleko Zigor Arloko 1. Salak;
ohikoan hiru epailek aztertzen dute apelazioa
onartu ala ez. Iñakiren kasuan, lehenengo
apelazioan atzera bota zen baldintzapeko
askatasun eskaera eta bigarren apelazioan
600.000 euroko bermea eskatu zen. Hiruga-
rren zikloa ekainaren hasieran abiatu da: Del
Olmo epaileari egin zaio askatasun eskaera
eta honek erabaki behar du orain. 600.000
milioiko bermea jarri izana, aske ez uzteko
neurri gisa interpretatu da argi eta garbi, baina

INSTALAZIO BERRIA

- 1.300 laguntzako lekua • Partzela hesituak eta guné zabala hesitugabea • Partzela bakoltzean ura, argindarra eta estolda • Bungalow telebistarekin alogerean hartzeko aukera • Ostatura • Logelak literekin, eta pentsio erdia edo osorako prezio bereziak • Ur beroa doan

ERROTA-EL MOLINO kanpina

Mendigorría, Nafarroa

Tel. 948 34 06 04 -Fax 948 34 00 82

E-mail: info@campingelmolino.com Web: www.campingelmolino.com

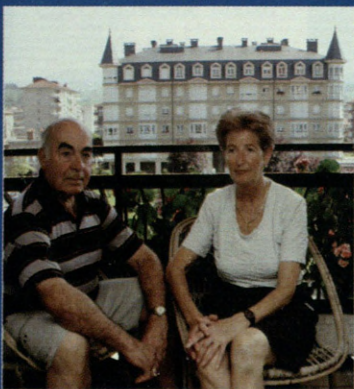
«Guk kaletik ez daukagu zer eginik, politikariek mugitu behar dute»

Inaxio Uria eta Gurutze Manterolak iazko otsailaren 20tik kolpe gogor asko jaso dute, bata bestearen atzetik. Irratiz semea atxilotu zutela entzun, eta haren etxea hankaz gora aurkitu, telebistan ikusi nola eraman zuten burua eta eskuak lotuta, eta Gurutzek gogoratu zuen duenez "txarrena, bost inkomunikazio egunak. Pentsa, kartzelara sartu zituztenean, zeruan sentitzen zirela esan zigun". Kartzela aldaketak jarri zituen berriro senideen kirioak dantzan eta azken kolpea fidantzarera izan zen. Gurutzek dioenez: "Iñakik berak garbi esaten du, 'hori ni hemen lotzeko aitzakia da'. Ez du dirurik ordaintzerik nahi, baina zerbait egin beharko da. Jendea esaten ari zaigu dirua biltzeko. Baina kopuru izugarria da, eta gainera eskura ordaindu beharra!".

Albiste onen bat noiz etorriko den esperoan, bihurtu zaie gurasoei bizitza. Gurutzek honela kontatzen du: "Ez duzu lorik egiten. Jaten duzun apurrean ere pentsatzen ari zara 'hark gus-tura jango lizkikek, ba, porrupatata hauek!'. Inaxiok ere berdin bizi du: 'Gogorra da, beti pentsamendu bera dugu buruan. Oporretarako ere ez dugu umorerik'".

Tarteka burua beste zerbaitetara jartzeko gauzak badi-tuzte, zorionez. Gurutzek kontatzen duenez, "Beste eus-kal presoan senideekin biltzen gara, eta elkar asko lagun-tzen dugu. Egunero paseo handi bat ematen dugu oinez, lasaitzeko. Eta eskerrak bilobei, haiekin entretenitzen gara".

Semea ikusteko 5 ordu pasako bidaia egiten dute. Berarekin ordu eta erdiz egon, eta "hamar minutu gehia-

Inaxio Uria eta Gurutze Manterola: "Gurasoen lana aurpegi ona jartzea da. Tarteak dugunean negar egiten badugu ere, bere aurrean ondo gau-dela erakustea. Berak gurekin egiten duen bezala. Igartzen digu, baina".

go lagatzen badizkigute, gustura", kon-tatzen du Inaxiok. Gurutzek hartu die kartzeleroei tamaina: "Diferentzia han-dia dago batetik bestera, baina ez dago inorekin fidatzerik, gaur hamar minutu gehixeago utzi dizkizunak hurrena ez dizu uzten karamelurik ere ematen eta". Hurrengo bisita San Pelaio egunean dute, eta bakarrik joateko asmoa dute, seme-alabei hain bide luzea biek baka-rrik egitea ez gustatu arren.

Herrian alderdi guztietako firma bil-ketak egin dituzte, eta hara eta hona ibili dira. Gurutzeren hitzetan: "Guk kaletik ez daukagu ezer egiterik, hori beraiek egin behar dutela esaten diet politikariei, zerbaitetarako joaten dira gure botoak Jaurilaritzara. Hasieran badirudi beldurrez-edo zegoela gauzak mugitzen hasteko. Dagoeneko hilabete asko pasatu dira, eta orain egiten dute ahal dutena, baina Madrilan ez diete

kasurik egiten. Haien zatia Euskal Herri osoa terrorista da, hasi lehendakarik eta beste guztiak arte".

Itxaropenik galdu gabe, baina ez dute ilusio faltsurik egin nahi, "bera ere jada uda barruan pasatzeko pentsa-tuta jarri da-eta". Gurutzek aitortzen duenez, "niri aterako den egunak beldurra ematen dit. Hainbeste emozioekin, orduan askatuko naiz ni ere". Inaxiok gehitzen duenez, "askatu arren, berriro epaiketa izango da, noiz edo noiz. Ikusi dugu batere kulparik gabe eraman dutela eta 16 hilabete daramatzala barruan, eta gero ere zer gertatuko den kezka daukagu".

Estitxu Eizaguirre

hurrengo eskaerarako bermea jaisteko atea zabalik gera zitekeela ere bai. Auzitegi Naziona-lean nagusiki hiru argudioren bueltan ukatu zaio askatasuna Uriari. Lehenik, *Egunkaria* auziaren ikerketarako arriskutsua izan daitekeela bere askatasuna; bigarrenik, askatasunean berriz delitu berberak egin ditzakeela; eta hiru-garrenik, berari egozten zaizkion salaketekin sei urtetik gorako espetxe zigorra dagokiola eta, beraz, ihes egiteko arriskua dagoela.

Orain egindako askatasun eskari honetan, Uriaren defentsak ihes egiteko arriskurik ez dagoela argudiatzen du eta horretarako argudio ugari eskaintzen du: zigortuta ere, legokiokoen zigorra, sei urtetik beherakoa litzateke; balizko zigor handiagoarekin Entzutegi Nazionalak aske utzi ditu pertsona asko; Uriak ez du alde egin nahi, eta epaiketan bertan, bai bera bai *Egunka-riaren* proiektuari egindako salaketekiko erruga-bea dela frogatu nahi du; eta, azkenik, Uria oso sustraituta dago sozialki eta jende esanguratsu

askok bermatu du ez duela ihes egingo.

Del Olmo epaileak kaskagor eta asto ospea du, eta presiorik onartzen ez duen horie-takoa ei da, baina oraingoan arrazoi *objektibo* gutxiago dauzka Uria espetxean mantentzeko. Besteak beste, *Egunkaria S.A.* eta *Egunkaria* Sortzenen arduradunek, epailea beraren enkar-guz, likidazioak bideratzen eta bukatzen ari dira eta, beraz, "delitu berean" erortzeko arrazoirik ez da izango. Eta Del Olmok berak askatasuna ukatuko balio, ez litzateke ulertzekoa apelazio-an (bi, hiru, lau... hilabetera), 2. Salak ez atera ahal izateko moduko bermerik jartzea.

Bada esperantzarako arrazoirik, beraz, baina ezin da ahaztu Auzitegi Nazionalaren izaera berezia eta orain arte epaileak Uriarengan des-kargatu duela auziaren indar sinboliko osoa. *Egunkaria* itxi zuteneko egun latzen zurrunbilo-an, abokatu batek ARGIAkooi esandako hitzak ere gogoan hartzekoak dira: "Ez bilatu logika-rik Auzitegi Nazionalen". ■

«Kartzelaldiarekin eutsi nahi diote Egunkaria auziaren ahultasunari»

Egunkaria auzia dela eta urtebete eta lau hilabete daramatza kartzelan Iñaki Uriak, aste batzuk Soto del Realen eta denbora gehiena Aranjuezeko espetxean. Idatziz erantzun ditu idatziz bidalitako galderak. ARGIA nahi zen kazetari gisa 80ko hamarkadaren hasieran eta, atxilotu zutenean, Egunkaria SAko kontseilari ordezkaria zen. 43 urte ditu.

Hamasei hilabete daramatzazu espetxean. Zer duzu kontatzeko esperientzia honetaz?

Gizartearen giza-zaborteak dira hauek. Baztertuenen hondorategiak. Estatuaren agintekeria bere bisaia gordinenean ageri da hemen. Euskaldunekiko bereziki. Agintekeria hori bereizkeria ere bihurtzen da gurekiko. Bereziki zigortzen gaituzte. Eta, honen aurrean, aipatzeko da euskaldunon arteko elkartasuna, anaitasuna eta adiskidetasuna.

Nola ematen duzu denbora?

Ikasten, irakurtzen eta kirol pixka bat eginez. Horiez gain, kartzelaren politika zigortzailearen aurreko ekimen, batzar eta gogoetek ere bere denbora ematen dute hemen. Ez dut aspertzeko betarik, nahiz eta kartzelaz aspertuta egon.

Egunkaria auzitik zu bakarrik zaude espetxean. Zer diozu zure egoeraz?

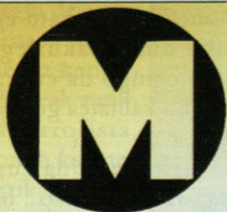

ARGIA PRES / GARI GARATIALE

Egunkariaren itxiera eta honen bueltako atxiloketa guztiak gertatutakoa injustizia handia da. Oso poztu nintzen beste guztiak kalean zirela jakindakoa. Alegria eta ni kartzelan mantentzea injustiziari eustea da. Salaketa faltsua da, eta kartzelaldiarekin eutsi nahi diote haren ahultasunari.

Berrian aipatu zenuen Egunkariaren auziari erantzuteko Justizia Sistema Propioa behar genuela. Eta bitartean, nola erantzun?

Nik uste galdera horri kalean zaudetenok erantzun behar diogu. Gauza asko daude egiteko, esaterako, euskal herritarren arteko adostasun oinarritzko bat lortzea, Espainiarekin harreman berria zein izango den erabakitzeak. Horren barruan Justizia Sistema Propioa, euskalduna eta beregaina behar

MEMESA
INDUSTRIA
HORNIDURAK

Santa Kutz, 25

☎ 943 71 24 11 - Faxe: 943 71 20 04
20550 ARETXABALETA

Ettagibel Notari deuna, 1

☎ 943 71 24 25 - Faxe: 943 71 22 98
20500 ARRASATE

Kale Zaharra, 62

☎ 943 71 80 80 - Faxe: 943 71 80 45
20560 OÑATI

www.memesa.com
saldu@memesa.com

Hileroko 20an Iñaki Uri eta Xabier Alegria askatzeko bilkura egiten da Donostiako Boulevardean; azken bilkura joan den igandean izan zen.

dugula iruditzen zait. Hori bideratzeko lana bultzatzea behar litzateke. Ausartago jokatu geurea erakitzen eta Madrilin inposaketaren aurrean.

Egunkariaren auzian zer esango zenieke "Justizia lanean ari dela eta haren martxa errespetatu behar dela" diotenei?

Espainiako Justizia sisteman badirela Auzitegi (Audiencia Nacional) eta lege berezi batzuk "terrorismoaren" izenean euskal abertzaleen aurka diseinatutakoak. Auzitegi eta lege berezi hauen bidez injustizia handiak ari dira gertatzen, *Egunkariaren* kasu, edota tortura bidez autoinkulpatu eta errugabe bi urte kartzelan eman duten lau gazte horienak. Justiziak berdina izan behar du herritarren artean. Espainiako justiziak ordea, nazioartean etsaiaren zuzenbidea deitzen dena aplikatzen du euskaldunontzat. Gu ez gara herritarrak. Gu etsaiak gara. Edo etsai potentzialak. Andaluziako gazte batek eta Durangoko batek ez dute zigor bera izango kutxazain automatiko bat erretzeagatik. Ezagutu dut kartzelan pertsona hiltzeagatik euskal gazte horietakoa baino lehenago libre irtengo den preso. Eramangaitza egiten zait. Nik ulertzen dut erakunde zenbait Madrilgo aginte ezberdinen esanetara egotea. Estatutu honekin horrela tokatzen da. Kontua da hori gainditu nahi dugun ala ez. Eta nahi izanez gero... ausardia pixka bat eskatuko nieke horren kudeatzaileei. Legalki injustizia praktikatzen denean, Justizia Lege hori aldatuta

"Espainiako justiziak, ordea, nazioartean etsaiaren zuzen bidea deitzen dena aplikatzen du euskaldunontzat. Gu ez gara herritarrak. Gu etsaiak gara. Edo etsai potentzialak"

bakarrik berrezar daiteke. Sistemari konfiantza egitea injustizia egoerari eustea da. Askatasun eskaera berriro martxan dago. Eusko Legebiltzarrak zure askatasuna eskatu du. Oihartzun gero eta handiago du zureak...

Nire amak nahiago luke oihartzunaren ordez ni kalean izatea! Ama eta senide gehiegi ikusten ditut ordea astero-astero milaka eta milaka kilometro egiten, etengabe manifestazioak eta kontzentrazioak egiten, eta komunikabideen oihartzunik jaso gabe. Ni preso politikoa naiz baina beste zazpiehun daude Espainia eta Frantziako kartzela urrunetan sakabanatuta.

Berria kalean da, *Egunkaria* bera baino hobea seguruenik. Baina *Egunkaria* itxita dago. Zer gogoeta eragiten dizu horrek?

Euskarazko prentsa aurrera ari dela etengabe, eta hain

zuzen horregatik itxi zutela *Egunkaria*, beregain izaten hasia zelako, euskal prentsarentzat merkatua irekitzen ari zelako, bai irakurleen merkatua, bai publizitate merkatua ere. Zabal-kundea hedatzeaz gain, bere kalitate eta sinesgarritasunari esker, *Egunkariaren* eragina gero eta nabarmenagoa zen euskal gizartean. Eta horixe da itxi nahi izan dutena: euskalduna, abertzalea, zabala, baterakoa eta independentea izan nahi zuen, eta lortu zuen egunkaria. Del Olmoren autoek garbi erakusten dute hori. Baina itsasoan alferrik dira langak. Euskarazko prentsak aurrera jarraitzen du duela bi urte baino indar handiagoz. *Berriaz* gain lau egunkari gehiago daude kalean gaur egun euskaraz eta beste bi ere badatoz. Hitza proiektua *Egunkaria* eta herri aldizkariaren garaia gaintzera dator haien elkarlanaren bidez. Apustu berri honekin biderkatu egingo da euskarak irabaziko duen irakurleagoa. Eta, halaber, biderkatu egingo da euskaldunok irabaziko dugun kalitatea gure prentsa produktuetan.

Asko falta da euskal komunikazio esparrua osatzeko... baina oinarriak ezartzen ari dira.

Torturatua izan zinen eta salaketa artxibatua izan zen. Irakeko torturen gaia atera da gero...

Eta demostratu da tortura errealitate bat dela Mendebaldeko herri "demokratikoek" erabilia. Eusko Jaurlaritzak onartu du

“Kanpoan ilusio

handiegiak

egin ziren Zapateroren

garaipenarekin eta

haustura erabatekoa indar

abertzaleen artean.

Torturen kasuan eta

presondegi politikan:

lehengo lepotik burua”

Espainian torturak praktikatzen direla. Espainiako Gobernuak AEBak salatuko ditu Iraken deskubritu denagatik edo Guantanamokoagatik. Norberak berean, aldiz, itsuarena egiten du. Atzo bertan entzun nuen Espainiako Justizia ministro berria, Lopez Aguilar, PSOEkoa eta ustez progresista, eta zioen Espainian Justizia sistemak frogatu duela tortura salaketak faltsuak direla ehuneko ehunetan. Horrela, torturaren instituzioa babesten da. Kalabozoetako poliziek ez lukete egingo egiten dutena babes judizial eta politikorik gabe.

Politika orokorrean, giro berriaz hitz egiten da. Barrutik nola ikusten da?

Barruan aniztasun handia dago euskal preso politikoen artean. Denetatik ikusten da eta ikuspegiak kalean bezain zabalak dira. Nire iritzian, kanpoan ilusio handiegiak egin ziren Zapateroren garaipenarekin. Ilusio handiegia sozialistengan eta haustura erabatekoa indar abertzaleen artean. PSOEak askatuko balu bezala gure herria! Egia da PPk ezarritako itolarria lasaitu egin dela eta zenbait sektorek arnasa hartu duela. HZ, ordea, legez kanpo utzi dute. Alderdien Legeak zutik dirau eta Itun Antiterrorista indarrean dago. Torturen kasuan eta presondegi politikan garbi ikusten da: lehengo lepotik burua. Sektore independentzia-zaleena lehen beste zigortua dago. Hori bai, une interesgarria bizi dugu. Aldaketa garaia da eta aukerak daude urrats berriak emateko. Ea gai garen batera eta aurrera emateko. ■

e

etxepare
literatur sariak

atalak

Sariak bi atal izanen ditu: helduentzako narrazioa, lehena, eta haurrentzako narrazioa, bigarrena. Haurrentzako narrazioaren kasuan (sariaren bigarren atala), deialdi honetan 6 eta 12 urte bitarteko haurrentzako lanak aurkeztu ahaliko dira. Hurrengo deialdian, berriz, 12 eta 16 urte bitarteko gazteentzako narrazioak izanen dira onartuko direnak. Hurrengo deialdietan ere adin tarte bat eta bestea txandakatuko dira.

idazlanak

Euskaraz sortutako narrazioak aurkeztuko dira, jatorrizkoak, beste inondik moldatu gabeak eta aurretik saririk jaso ez dutenak edo argitaratu ez direnak. Atal bakoitzean ezin izanen da aurkeztu lan bat baino gehiago.

neurriak

Helduentzako narrazioak gutxienez 100 orrialde izanen ditu, eta haurrentzako narrazioak luzera libre izanen du.

nora bidali

Sakanako Mankomunitatea-Euskara Zerbitzua, Uriz kalea, 38. 31830 Lakuntza (Nafarroa).

noiz arte

Lanak aurkezteko azken eguna 2004ko azaroaren 30a izanen da.

sariak

Atal bakoitzean sari bakarra emanen da. Helduentzako narrazioaren ataleko saria 6.000 eurokoa izanen da eta haurrentzako narrazioaren ataleko saria 4.000 eurokoa.

a

antolatzaileak

Auritz, Erroibar eta Luzaide Udalak, Barañaingo Udala, Baztango Udala, Bortziritako Euskara Mankomunitatea, Burlatiko Udala, Garesko Udala, Nafarroako Iparraldeko Euskara Mankomunitatea, Lizarrako Udala, Malerreka Mankomunitatea, Orkoien, Oltzako Zendea, Etxauri, Ollaran eta Bidaurreta Mankomunitatea, Sakanako Mankomunitatea, Zaraitzuko eta, Erronkaribarko Batzorde Nagusiak, Zizur Nagusiko Udalaren Kultur Patronatua

Xabier Silveira

Portugalen ere badira bertsolariak. Horietako baten semea da Xabier. Baina Portugalen ez omen da ongi ikusia bertsolaria. Xabier ikusia da doan lekuan. Eta Portugalen ere ikusten badute esango dute bertsolari bat gehiago dagoela orain. Joan aurretik baina, mezu bat utzi zuen Xabierrek elkarrizketarekin batera: "Esan dudana orain sentitzen dudana da. Baina orain euria hasiko du, eguraldia aldatuko da, eta hemendik bost minutura beste iritzi bat izango dut". Hasterako bukaera pentsatua. Inor esaten duenarekin ados ez badago txisturik ez jo, bost minutu baino gehiago pasa dira-eta.

«Abantaila handia da bizitzan zer norabide izan nahi duzun jakitea»

Bertsoa herentzian jaso omen zenuen.

Amaren osaba zahar-zahar bat hil zenean herentzian bertso zintak jaso genituen, txapelketa zaharretakoak eta. Eta nire anaia Jonek eta nik behin eta berriz entzuten genituen zinta horiek. Gustatzen zitzaigun. Bertsoa ezagutzen ez nuen garaia ez dut ezagutzen, edo oroitzen behintzat. Gainera, nik uste dut bertsolaritza, heavy-a bezala, odolean ekartzen dela.

Bertsoa ezagutzen ez zenuen garaia ez duzu oroitzen, oroitzen duzu mutil kokkorra zinenekoa?

Egia esan askotan saiatzen naiz oroitzen argiago edo irudi gehiagoz haurtzaroa, zeren eta deskubritzen hasi nahi dut non izorratu ninduten hainbeste. Baina apenas ikusten eta bereizten dudak txiki-txikitan zer gertatzen zen. Adibidez, ez naiz oroitzen askotan zer arraiio egingo nuen ikastolatik ateratzerakoan. Zerbaite gertatu da

AMETS ARZALLUS

Argazkiak: Dani Blanco

nire buruan, zeren hamalau-hamabost urtetik aurrera memoria oso argi daukat. Agian orain naizena hor hasten delako izango da. Txikitakoaz oroitzen naizena da, ametsetan, edo jaikita behintzat, amesten nuela norbaitek niri atentzioa deitzen zidala, "begira, begira", alegia nintzen inguru horretako protagonista. Hori dena bide bat da azken finean, ate bat zabaltzen hasi nuena, ez dakit noren begiradak baina nireganatzeko. Hortaz, orain bezalakoa izango nintzen baina handiagoa, nahiz eta kontrakoa gertatzen zaion jende gehienari.

Euskal Herriko finalean kazetari batek finalistak aurkezterakoan zera idatzi zuen: "tontoena lizenziatua". Zu askoz ere tontoagoa zara hori baino. Ni beti konturatu izan naiz baboa ez naizela, txerria igual bai, baina tontoa ez. Hamabi urterekin eskolarteko txapela jantzi nuenean, nola

TAMAINA HAUNDIKO TRASTEAK BILTZEKO ZERBITZUA

(Aitzariak, etxetresna elektrikoak eta bertzelak...)

- EZ kanpora ateri.
- EZ utzi edozein lokitan.
- Etxetik bilduko
- Deitu telefono hauetara:
Bartzilak: 948 635 254
Malerreka: 948 45 17 46
Baztan: 948 58 00 06

“ZAINDU DITZAGUN GURE
HERRIAK ETA INGURUAK”

Curriculum

- JAI0: Lesakan, 1976an.
- BERTSOLARIA

Ibilbidea

- Gazte mailako Euskal Herriko eskolarteko txapeldun 1994an.
- Xalto sarian txapeldun 1995an.
- Bertso paperetan sari batzuk irabaziak ditu.
- Nafarroako txapeldun 1997an eta 2004an.
- 2001eko Euskal Herriko Txapelketa Nagusian finalerdietara iritsi zen.
- Nafarroako txapeldun 1997an eta 2004an.

Lanak

- Tabernaria.
- Hainbat komunikabideetan iritzi gile.
- Gestionik taldeko kantari izan zen.
- Zaharrak Berri Xou bertso saio bereziarekin herriz herri dabil.

bertsotan egiteko kapaz nintzen eta ikasteko ez, amari burua jaten hasi zitzaizkion, "ume hau da ikastolara inoiz etorri den inteligenteena" esateraino. Eta orduan bai nire etxean ez zutela ezer ulertzen: "Putaseme honek ez du ikasten, ez duelako nahi". Garai zaila izan zen. Ikastolan ez

zuten onartu nahi izan nire bidea markatua zegoela, eta nire ustez umetatik ikusten zaio bakoitzari nondik nora jo dezakeen. Gaurko irakasle gehienen gabezia da hori, zenbakiak bezala tratatzen dituzte ikasleak, eta bide bakarrean sartu. Eta bide horretan sartzen ez bazara baboa zara. Baina hori bai, ni beti konturatu izan naiz baboa ez naizela.

Zergatik ez zenuen ikasten?

Azkar konturatu nintzen ikasteko ez gogo ez dohain ez neukala, gehienbat gaur egungo irakaskuntza memoria gaitasunarekin dagoelako oso lotua, eta memoria eta atentzioa ere oso lotuta daude. Atentzioa jartzen ez duenak detaille horietaz gogoratzea zaila da. Orduan ni txikitatik, edo behintzat ikastolan bai, txoroarena egitera dedikatu nintzen. Nahiko artista nintzen ozen irakurri behar izaten genuenean. Beti baze-

goen hitz bat letra bat aldatzen bazenion beste hitz bat bihurtzen zena. Nik uste nire ikaskideek nirekin nahiko ondo pasatzen zutela. Baina gero ni nintzen *marroi* denak jan behar izaten zituen, eta hortik estuasun asko etorri zitzaidan. Ikas-tolatik dudak oroitzapena kontraste hori da, besteen irri artean nire trantzea. Lazkako-Txikik esaten zuena askotan: "Beti barrea eragin nahian nahiz eta barrutik negarrez bizi". Hala ere, aitortu behar dut institutuko urte eta erdian gauza batzuk ikasi nituela. Institutua Beran geneukan, eta ni egunero joaten nintzen. Bota ninduten eta joaten jarraitzen nuen, jendearekin egoten nintzen. Azken batean hamabost urterekin piper egilearen bizitza

gaizkile bizitza da, ibili behar duzu hara eta hona, eta tabernetan karta jokoak perfektionatzeko bukatzen duzu, apustuak egiten, behintzat jolas orduan bokata pagatzeko.

Barraren kanpoaldean kartetan ikasi zenuen; zer eman dizu barra barrualdeko lanak?

Diru gutxi eta sufrimendu asko. Baina bertsoan aurrera egin dudana, behintzat bertsoaren edukian, tabernari izan naizen artean egin dut. Kaleko bizitzan edo tabernetan hogeitau urte dar-matzaten berrogei urteko horiekin bizitzaz aurrez aurre hitz egitea, eta beraiek, arrazoia eman edo ez eman, beren denbora zurekin konpartitzeak ziurtasun bat ematen dizu gero edozeinekin hitz egiteko. Badakite bizitza zer den.

Azken txapelketako gaia: "Zure inguruan depresio asko ikusi dituzu". Bete-betea asmatu zenuen,

Bertsoa

DOINUA:
HIL DA CANOVAS

Helburu eta norabideak
markatu eta jarraitu,
horrek egiten duzun guztia
zentzuzko bihurtzen baitu.
Baina bidean aurreratzean
hiltzeak kezkatzen zaitu,
eta agian behar zenuke
bideko martxa lasaitu,
helmugaraino inguratu bai
baina ez dadin amaitu?

Aitor Mendiluze

horrelako asko ikusi al duzu?

Bai. Badauzkat lagunak psikiatrikotik pasatakoak. Gure bizimodua, gure taberna, erdi gaupasa, droga mundua... Drogak berez ez dira txarrak, baina ez dira onak. Drogak substantziak dira, gero pertsonak daude. Pertsonak buruarekin jolasten hasten garenean, denetik gerta daiteke. Eta nik ikusi dut errealitateari aurre egiteko gai ez den jendea, eta nahiko gaizki bukatu duena. Pertsona hori desfasatzen hasten den momentutik gaizki bukatzen duen arte urte batzuk joaten dira, eta bat baino gehiagoren prozesua ikusi dut. Hortik ateratzen zaizkizu batetik bertsoak, bestetik malkoak. Konturatzen zara jendea askotan konturatzen ez den gauzetaz. Barrutik ikusten dituzu, analizatzen duzu, eta zergatia ere aurkitzen duzu askotan. Eta gauza horiek gertatzeko arrazoi nagusia bizitzaren norabidea ez ezagutzea da. Hor galtzen da jendea gehienbat. Ez dut uste ez gabeziek ez gehiegikeriek, droga izan daitekeen bezala, hondatzen dutenik pertsona, baizik eta norberak bere burua ez koka-tzeak eta bere lekua ez aurkitzeak. Hori da gehienbat izorratzen gaituena.

Zuk bertsoetan bilatu duzu zure lekua?

Egia esan, orain hasi naiz sinesten honetarako jaio nintzela. Orain hilko banintz, behintzat funtzio bat izan dut, eta bide logiko bat nire bizitzan. Jende askok ez dauka hori. Eta abantaila nahiko handia da bizitza honetan jakitea zer norabide izan nahi duzun, edo zer norabide daramazun. Bestela, beti bueltaka zabilta eta ez dakizu aurrera edo atzera zoazen.

Eta norbere lekua bilatzeko zer egin behar da? Ibili, ikusi, pentsatu...

Lehenengo gauza, pentsatu, eta zarena ezagutu. Gaur egun txikitatik eskolan sartzen gaituzte. Egon zintezke hogeita hamar urtez eskolan, edo hamalau urterekin eskola utziz gero, bihamu-nean lanean zaude. Bizitza lotuegia daukagu. Ni, uste dut, ezer-ezer egin gabe egon nintzen bi urtetan heldu egin nintzela. Hamasei-hamazazpi urte izango nituen, dirurik batere ez, ezin beti

Poesia

"Egunero bi edo hiru egunkari irakurtzen ditut eta gauza zentzuzko gutxi aurkitzen dudanez, orekatzeko, poesia irakurtzen dut. Poesiatik gehien betetzen nauena buruan daukazun mila zalantza edo mila teoria hor bi lerrotan plasmatuak ikustea da. Dena esan gabe, ikusteko moduan. Gaztelerazko poeta zaharrak irakurtzen ditut, telebista aroaren aurrekoak eta pentsatzen duen jendearekin hitz egitea bezalakoa da. Ez da askotan gertatzen".

parrandan ibili, ezin hau edo hura egin, eta denbora askoan aspertua egon behar izan nuen, baina burua ez da *pausean* inoiz egoten. Norbera ezagutzeko kristoren bidea da hori, eta norbera ezagutzea da lehenengo gauza, besteak ezagutzen hasteko. Zeren eta leku batean beti zara zu gehi lekua eta lekua gehi zu, berdin du lekua aldatzeak zu aldatzen ez bazara, edo berdin du zu aldatzeak ere lekua aldatzen ez bada.

Askotan egon izan zara pentsatzen zure baitan? Non zauden, zertarako...

Nik uste baietz. Asko edo gutxi, ez dakit, baina pentsatu dut. Ez dut esango nik arrazoi absolutua dudarik, baina bai nire bizitzari egokien doakiona, nire arrazoiak bilatu dut. Egiten ditudan gauzak motibo batekin egiten ditut eta horrek ekartzen dit damutzekotan egin ez ditudan gauzez damutzea, eta ez egin ditudanez.

Eta bertsoak bilatu al du bere lekua?

Ez erabat, ni bertsoa frontoietan eta zineetan ikusteaz nazkatua nago. Bertsoa gehiago ikusten dut bertso afari, bazkari eta formula horietan. Hor zuk erabakitzen duzu noiz nahi duzun jendea barrez jartzen saiatu eta noiz negarrez. Hor hasi naiz nire lekua ikusten. Eta, bidenabar, konturatzen beste bertsolari gehienak ere, ni bertsozale paperean jarritz gero, askoz hobeak iruditzen zaizkidala beraien buruez bakarrik dependitzen dutenean. Gai jartzaile bat etortzen denean bertsolariak baino gehiago ikasi duela edo dakiela erakustera, bertsolariak asko galtzen dute. Nire ustez gai jartzaileak inprobisatzailea behar luke, mahai-inguruetan egoten diren moderatzaileen moduan gutxi gorabehera. Gai jartzaile gehienek utzi egin beharko lukete. Baina zer gertatzen da? Hor dabilenak zera bilatzen du: zein da plazak egiteko B opzioa? Gai jartzaile izatea. Nire ustez gai jartzaileekin egin beharko liratekeen saioak beti beharko lukete txapelketa izan. Zeren eta ez badugu lehiatu behar, zertarako behar dugu seriotasun hori? Bertsoa izango da kirol bakarra, kirola bada, beti lagunarteko partidak jolasten ari garena.

camping
IRATXE

IREKI BERRIA

www.campingiratxe.com

948 55 55 55

camping
IRATXE

Orduan bi aukera daude: jaialdiak bertso afari formulara moldatzen dira, edo asteburu oro txapelketa jokatzeko da.

Kontua da oraingo txapelketaren itxura gehiago dela koparena: eliminatu jende pila bat zortzi finalista gelditu arte. Nik interesgarria ikusiko nuke, adibidez, liga bat egingo balitz, liga bat hogei bertsolarirekin edo hemezortzirekin. Hiru jaialdi, asteburu oro puntuatuko liratekeenak, eta sailkapen bat irailetik ekainera arte. Lehen maila, bigarren maila, igo, jaitsi... Nik uste askoz gehiago jarraituko lukeela jendeak, zeren eta gaur egun iruditzen zait bertsozale asko urruntzen dela lehiakortasun eza hori ikusita. Oso jende gutxi dago, Mendiluze bakarrik dela ez esatearren, jaialdietako bakarkako gaietan beti saiatzen dena kaña ematen. Nik zazpi puntuko edo bederatziko oso gutxi bota dut jaialdi normal batean. Hamarreko batean hasten zara, gaitetik kendu, eta ez diozu zure buruari apenas erdia exijitzen. Eta nik ikusten dut zalea konturatu dela guk ez dugula eman dezakegun guztia ematen.

Horregatik etorri da behera 90eko buelta hartako bertsolaritzaren booma?

Behera etorri da guk ez dugulako asmatu bertsoa gazteak dauden lekuetan txertatzen. Boom hura bertsolari belaunaldi batek lortu zuen, bere belaunaldiko jende dena erakarri zuelako. Hori da gure-belaunaldia egiteko gai izan ez dena. Ez da urte haiek urte haiek zirelako, gehiago da gu gure gurasoei abestera joaten garelako. Eta gure gurasoek nahikoa egin dute gu hezten orain gu agoantatzen jarraitzeko.

Eta bertsokerak ez al du zer ikusirik? Jorrazten diren gaiak, erabiltzen diren esarek...

Hori ere bada. Gure hiztegia aberatsa baino gehiago inpresionista dela esango nuke nik, inpresionatzeko erabiltzen duguna. Ez da hitz horiek duten erran nahia literarioki, baizik eta kanpotik begiratuta eman nahi den itxura. Jende gazte askok ez du hurbileko ikusten ez hizkera hori ezta jorrazten ditugun gaiak ere. Zeren gai jartzaila gehien pasioa izanik jende oso burutsua dela argi uztea, entzule gehienak bere burua tontotzat dauka. Tontoago sentiaraziko zaituen norbait entzuteraz ez dut uste inor joango denik.

Eta, hala ere, zu gero eta gehiago identifikatzen zara garai bateko bertsolarien bertsokerarekin.

Niretzat, Txirrita, Pello Errota... Denboraren makina bat baneuka garai hori da bizi nahiko nukeena. Garai horretara arte ez zegoen txapelketarik, saio bakoitza erronka bat zen. Gero txapelketekin gaiak etortzen dira eta hor hasten da galtzen bertsoa. Gu orain "Zaharrak Berri Xou" sortuz horretan saiatu gara, erronka hori berreskuratzen. Ondo abestuz, errimatuz eta ziri joko horretan sartzea lortuz, jendeari gustagarri egi-

ten zait bertsoa. Irakeko gerraz hitz egin behar baduzu, gainera gurea ez den ikuspuntu batetik, jende gutxi bilatzen du hor interesgarritasuna.

Amurizak bide berriak zabaldu zituen, Egañak bide horiek aurrerago urratu, orain nork eta nondik berrituko du bertsolaritza?

Momentu honetan gehien ikusarazi didana Maialen Lujanbio izan da, gehienbat bakarkako lana lantzeko moduan. Gu, urte gehiegiz, Egaña imitatzea jokatzeko egon gara, eta Egaña hiltzen den arte ez du inork berak baino hobeto egingo. Egaña herri gehienetan egon da eta hurrengo urtean joaten bagara gu berak egin duena hobeto egin nahian, denek ikusiko dute tranpa, ez dituzte bertso onak entzungo, eta horrela hama-bost urte daramatzagu. Horregatik, azken boladan, Maialenekin flipatu dut gehien. Maialenek bakarkakoarekin egin duena da kontzeptu bat eta errima bat hartu, eta ikusi, bere buru barrutik ikusi eta kantatu. Bere bertsokera bat garatu du, bere estiloa, eta batez ere, bertso hori berez dena baino hobea izateko kantatzen ari den bitartean segundo oro saiatze hori. Orain gehien eskertzen dudana hori da, bertso osoa. Bost bukaerako hamarrek bat, baina ez bukaera orain arte egiten dugun bezala: bukaera jarri, eta tak-tak errimatu. Ez, baizik eta esaldiak, esanahia duten esaldiak.

Zuk ere ekarri duzu iraultza txiki bat oholztan egoteko moduan: sentsazioak kaleratzea. Askok bestela usteko du, baina ez duzu inkontzienteki egiten, ezta?

Ez dut esango aurten planeatuta neukanik bakarkakoa bukatuta ostiko bat jotzea, baina kontziente nintzen, daramadan aurretiko jarrera hori da, bururatzen zaidana egin behar dut: gola sartzen badut hegazkinarena eta kanpora botatzen badut, zortzi aulki txikitzen ditut. Hori bi gauzagatik: bat, bestela bertsolaritza *super* estatikoa iruditzen zaidalako, eta bi, jendearentzat nahiko erakargarri izaten delako norbait paila-zokeriatan ibiltzea. Gainera, nire oihartzun mediatikoa lortzeko, saioak egin ditzadan, hori behar dut nik. Zeren badakit, edo uste dudana da, agian final batean ez dudala ongi abestuko, baina bertso afari batean edo "Zaharrak Berri Xou" batean zerbait arraroa gertatu behar zait bertsoan ondo ez egiteko.

Inoiz zalantza izan duzu sentsazio bat kaleratzekoan, edo atzera egin zerbait egiten hasita?

Aurtengo txapelketarako izan banuen zalantza zerbait egin edo ez egin, gero apenas zalantzarik neukana kartzelara eramango ninduela. Horregatik ez nuen egin, baina burutik ezin dut kendu munduan edo European zabaltzen bada Euskal Herrian preso politiko modernoak badaudela, abesteagatik kartzelan dagoen norbait, indarra izan dezakeela. Tira, uste dut urrutiegi joaten ari

Dena da posible

"Hamahiru urterekin kalean Xebastian Lizaso ikusi eta zera esan nion: "Zuk ez dakizu nor naizen, baina jakingo duzu". Eta badaki. Hori izan da dena posible dela eta gure ametsak betetzeko daudela erakutsi didana. Hori bai, ametsak ahalik eta urrutien kokatu behar dira. Zeren helmuga urrun baduzu, ez zara helmugara helduko, baina bide horretan nahiko urrutira bai".

naizela. Dena den, bertsotan arazo politikoak salatzea, edo errepresioaren aurkariak gorai-patzea, nire betebeharrak bat bezala ikusten dut. Lagun gehiegi daukat ihesean edo kartzelan, horiek ez baleude bezala jarduteko.

Eta bertsolariak, salatzeaz gain, zer gehiago egin dezake Euskal Herriko egoera konpontzeko?

Gauza asko. Bertsolaria beti izan da herriaren ispilua, horregatik daude ideologia desberdinetako bertsolariak. Gozategik esaten zuen: "Lortuko degu baina denok alkartuta", baina denok elkartzeko ikusi behar baditugu Arnaldo, Josu Jon eta Errazti mahai berean jai daukagu. Aldiz, aurrera egin daiteke jendeak ikusten badu hiru horiekin identifikatzen duen jendea bat eginda, eta horren eredu da bertso eguna, han biltzen garelako afaritan tendentzia guztietako euskaldun abertzaleak. Beraz, Bertsozale Elkartek eta baita bertsolari guztiok

"Bertsoa
ezagutzen ez
nuen garaia ez
dut oroitzen.

Gainera,
uste dut,
bertsolaritza,
heavy-a bezala,
odolean
ekartzen dela"

ere ardura handia dugu, eta subjektu politiko inportante bat izango gara prozesu hori hasten denean.

Amaitzeko, ez zara gogoratzen zure burua non zegoen hamar-hamabi urterekin, baina hemen-dik hamar-hamabi urtera non ikusten duzu?

Azken hamar urteotan nire bizitza bertsoetara zentratuko zen egoera bat bilatu dut, eta egoera hau lortzen hasi naizenean gertatzen hasi zaidana da heriotzari izugarritzko beldurra hartu diodala. Orduan, entzun dizudanean hamabi urte barru, pentsatu dut: "Ba ez bana-go hila, oxala bertsotan jarraitzea". Baina ez pentsa, bertsoez gain, nik ere baditut nire ametsak, agian esan ezin direnak baina esango ditudanak: gangster edo horrelako zerbait izan nahiko nuke, nahiz eta Euskal Herrian oso zaila den. Euskal Herrian ez dugu ezta gangster izateko eskubiderik ere! ■

BUNGALOWAK ALOKAIKIRUAN

**Aritzaleku
kanpina**

San Pedro z/g. 31291 LERATE (Nafarroa)

Tfnoa./Faxa: 948 39 50 64

e-posta: aritzale@net-way.net

www.aritzaleku.com

Allozko urtegiari hainbat jarduerak egin ahal izanzen dituzu, esaterako, bela. Horretan ikasi edo aritu nahi baduzu, Nafarroako Bela Eskolaren zerbitzuak izanzen dituzu.

‘Libertinoaren otoitzak’

Dominika Oihenartek,
1897 · Los Angelesetan

Gure eguneco
orgia
iguc egun!

Xabier Oleaga

KAZETARIA

Ezusteko gutxi

Ezusteko gutxi ekainaren 13ko hauteskundeetan. Egosten ari den Europa instituzionalak ez du atxikimendu berorik sortzen, eta indiferentzia ez denean arbuio nabarmena. Honetan homogeneoa gara gero eta zabalagoa eta anitzagoa den eremu horretako populazioa.

Hiritar europarrari gehien interesatzen zaion gaietan, paradoxikoa badirudi ere, hiritarrak zuzenean diotenak ez du eraginik. Moketa eta txarolezko Parlamentua hutsala da. Estatuetako gobernuak dira, zuzen-zuzenean, jaun eta jabe, ongi genekien bezala. Eta gobernuak hirugarrenen aurrean hiritarren interesak ordezkatzeko paradigma eufemistikoa, koartada historikoa, zein gezurra den ongi dakigu. Gaur inoiz baino gehiago.

Lekzioa argi dago. Europa instituzionalean zerbait izatekotan lehenago Estatu izan beharra dago, eta gero, bakoitzaren Estatuaren izaeraren arabera, hiritarra gehiago edo gutxiago izango da.

Eta estaturik ez dugun herrietako kide garenok? Gaitz bikoitza. Zorionez, euskal gizarteak osatzen duen kidegoak, euskal herriak emantzipazioaren bidea hartu behar duela uste dugunok, hots, inori baimenik eskatu gabe euskal hiritargoak bere erabakiak hartzearen alde gaudenok, herrien garapenari buruzko ikuspegi modernoa dugu eta, eragozpenak eragozpen, ikuspegi etnizista eta tribaletatik urrun, horregatik ongi barnertuta dugu geure estatu propioaren beharra. Zalantzarik bagenuen, Europako Batasunak horixe eskatzen digu.

Erronka zaila. Bai, hala da. Baina, nire lagun batek esango lukeen bezala, Europan herri bezala geure ordezkariak lortzeko bide errazagorik ba al dago, beste modu batzuk errazagoak al dira, ikusiak ikusita? Hori bai, badaukagu beste aukera bat, amore eman eta herri bezala ordezkariak egoteari uko egin. Eta horrek asko hitz egiteko aukera ematen du, baina beste baterako utziko diot.

Berez, hauteskundeetako emaitzei erreparatuta, gako europarra da gutxien interesatzen zaidana, eta barka bekik irakurleak, zentzuz kontrakoa baitirudi ekainaren 13ko gidoia kontuan hartuta. Baina nik esan dezakedana

ELI GOROSTEGI

esanda dago jada, alor horretan.

Beste kontu bat da hauteskundeetako emaitzek bertako gakoei begira adierazten dutena. Gehiago interesatuko litzaidake, baina ez dute adierazpen berezirik eginen.

Alderdi bakoitza bere orain arteko horretan geratu da, azken hautesleriarekin izandako azken hitzorduaren arabera. Salbuespena, oraingoan ere, ezker abertzalearekin egin da, Herritarren Zerrenda debekatu egin dutelako. Baldintza horietan izateko, etekin ona lortu duela esan behar, batik bat Iparraldean, berak bakarrik 5.000 bozka erdie-tsi baititu, beste talde abertzale batzuk, beste talde batzuekin batera, 2.500 bozka gehiago baino lortu ez dutenean.

Ezker abertzalearen biziraupenerako berri ona izanik ere emaitzok, proiektu politiko baten helburua ez da biziraupena, proiektu horren eraginkortasuna baizik. Eta horretarako hauteskontzientzia babesa bezain garrantzitsua da dagokion ganbaretan ordezkariak eragilea lortzea. Eta horretan lehengoan geratu da ezker abertzalea, benetako garrantzia izango duten hurrengo deialdirako adierazle hobe emaitzetan ageri ez direla, inkognitarik argitu gabe.

Espekulazio asko egin daitezke etorkizunera begira, hemengo alderdien balizko asmoez. Aurrerapen arrisku-tsuagoak batzuk besteak baino, aldagai ugariaren arabera. Baina proiektuen eremuan euskal subiranotasunaren aldeko indarrak, gaur egun atomizatuta daudenak, bilduko litzukeena litzateke eszenategiaren gain eragin nabarmena egingo lukeena, hamarkadetako errutina politiko antzua irauliz, gatazken konponketari dagokionean.

Ildo zaharra amaitzeaz dagoen honetan, urte bete laburreko epea dago, 2005eko maiatzaren EAEn izango diren hauteskunde autonomikoak direla eta, aro berri bati hasera ematea ahalbidetuko lukeen ekimen politikoa abian jartzeko. Edota betikoaren luzapen etsituan erortzeko, dena esan behar bada.

Mendetako jokaldiak ez dira partida bakarrean garbitzen. Hori argi dago. Baina urrezkoa da datorren aukera. ■

Ezker abertzalearen

biziraupenerako berri ona
izanik ere emaitzok, proiektu
politiko baten helburua ez da
biziraupena, proiektu horren
eraginkortasuna baizik.

Eta horretarako

hauteskontzientzia babesa
bezain garrantzitsua da
dagokion ganbaretan
ordezkariak eragilea lortzea

Imanol Alvarez

IRAKASLEA ETA EHGAMEKO KIDEA

Bikotitisa

Azken hamarkadan, medioek homosexualitatearen gaia jorratu nahi izan dutenean, beti, ia salbuespenik gabe, egin behar ote zen zorioneko bikote-legea izan dute hizpide. Autonomikoa zein estatu mailakoa, baina bikote-legea. Azken hilabeteotan, aldiz, Gasteiz eta Iruñean egin berri diren bikote-legeei eta Madril-en egin behar omen dutenari adopzioaren afera gehitu diete. Badirudi gay eta lesbianontzat, nolabait esatearren, bikotean bizitzea eta umeak adoptatzea direla kezka bakarrak.

Ez diet nik garrantzirik kenduko kontu hauei, ez. Argi dago transzendentzia handikoa dela parlamentu batek sexu berekoekin elkar-bizitzeko eskubidea aitortzea. Lege aldetiko ondorio praktikoengatik ez ezik, gizartean izan dezakeen eragin erre-bultsiboagatik ere, edo agian, batez ere, azken honegatik, da inportantea holako legeak onartuak izatea.

Berdin esan nezake umeek daukaten maitatuak eta ondo heziak/haziak izateko eskubideaz, zeren horretarako argi baitago hezitzaileen gaitasuna dela aintzakotzat hartu behar dena, ez beren sexu biologikoa edo nahiagotasun sexuala. Halaber, nahiko errealitate zabaldua da, gehienbat emakumeen artean, aurreko erlazio heterosexualetatik datozen edo intseminazio artifizia-lez jaiotako umeak dituzten sexu berekoen bikoteena. Kasu hauetan gurasoetako bat bakarrik da ofizialki aita edo ama, eta honi zerbait gertatuz gero umeak guztiz indefentsioan geratzen dira. Legez soluzionatu beharreko bidegabekeria galanta.

Alabaina, gai hauei buruz berba egitean beste arazo batzuk –horiek bezain garrantzitsuak edo, beharba-da, are garrantzitsuagoak direnak– ahazten direla pentsatzen dut. Apropos ahazten direla esatera ere ausartuko nintzateke, gainera.

Alde batetik, lege arloko aldaketa hauekin asko aurreratu duguneko irudia ematen dela-ko, ia irudi idilikoa, errealitatea askoz gordina-goia denean. Aurrerapauso handiak eman ditugu, duda barik, baina oraindik sexu berekoenganako maitasuna edota grina sentitzen

IÑIGO AZKONA

duten gehienek ezkututzen segitzen dute eta ez dut uste apetagatik egiten dutenik, baizik eta beldurra diotelako inguruko enreakzioa-ri. Honi erreparatu besterik ez da egin behar, gizartearen pentsamoldea aldatzea legeak aldatzea bezain inportantea dela eta arlo honetan oraindino asko egiteko dagoela konturatzeko. Gutxitarako balio dio bati legeak alde edukitzeak, gero egunerokoan ezin bada normaltasunez eta duintasunez aritu.

Beste aldetik, esandakoaz gain, bikoteari erabateko protagonismoa emanik oso gustuko ez ditudan beste bi ondoriotara hel gintezke. Alegia, gay edo lesbiana batek izan leza-keen gizabanako bezalako arazo guztiak, legez behintzat, soluzionaturik daudela eta bikotean

bizitzea dela gay mugimenduak defendatzen eta bultzatzen duen harreman erdua.

Ustez, hel gintezkeen ondorio horiek biak okerrak dira, nabaria denez. Lehena, gorago aipatu dudana ageriko beldurraz gain, lege aldetik ere alorren bat oraindik konpondu barik dagoelako –homosexualitateagatik jazarriak direnei errefuxiatu estatusa ez ematea, kasu– eta bigarrena gay mugimenduaren parte handi batek harreman afektibo-sexual libreak errebindikatzen dituelako, eredu zehatzik proposatu gabe. Ez bikote, ez hirukote, ez ezelakorik... ez da defendatu behar; hori norberaren asuntua da-eta. Batzuen iritziz, adibidez, onena bakarrik bizitzea da aldian aldiko harremanekin, eta honi ere guztiz errespetagarri deritzot, nahiz eta, dirudienez, gehienok, mimetismoz agian, bikotera jotzen dugun gehiegi hausnartu gabe.

Borroka antidiskriminatorioarekin kontsekuente izanik, bikote-legerik ez, baizik eta sexu bereko bi lagunek ezkontzeko eskubidea errebindikatzen dugu, baina honek ez ditu beste errealitate guztiak itzalean utzi behar. Askotan esan dudanez, agian behin eskubidea lortuta, ezkontzaren kontrako eta askatasun sexualaren aldeko kanpaina egin beharko dugu berriro ere, bestela bikotitisak jota gaudela emango luke-eta. ■

« Ez bikote, ez hirukote, ez ezelakorik... ez da defendatu behar; hori norberaren asuntua da-eta. Batzuen iritziz, adibidez, onena bakarrik bizitzea da aldian aldiko harremanekin, eta honi ere guztiz errespetagarri deritzot, nahiz eta, dirudienez, gehienok, mimetismoz agian, bikotera jotzen dugun gehiegi hausnartu gabe »

Alberto Irazu

KAZETARIA

Bay ala bay?

Asko atsegin dut trenean ibiltzea. Are gehiago esango nuke, tren a da gehien maite dudana garraibidea. Autobusak bezala, trenak liburua zabaldu eta lasai irakurtzeko aukera ematen dizu. Tarteka, begirada hizkien trenbidetik jaso eta leihotik kanpora pausa dezakezu; herri, zela eta arboletan zintzilikatzeko.

Azken bolada honetan, maiz joaten naiz tren ez Donostiatik Tolosara. Buruz aita nitzake batetik bestera atzean utzi beharreko gertokiak: Loiola-Martutene-Hernani-Urnieta-Andoain... andoain-darra naiz ni, eta norabide batean zein bestean, mila aldiz egin nago ibilbide hori. Horrexegatik, nolabaiteko lotura sentitzen dut leihotik kanpoko fotograma multzoarekiko.

Azken boladan fotograma horiek zeharo aldatzen ari dira: Loiola-Martutene-Hernani triangeluan inguruak soilduta ikusi ditut, berdinduta. Ez da burua gehiegi estutu behar soilte horren zergatia asmatzeko; han eta hemen, berdintze lan guztiak porlanezko izaki berriak altxatzeko izaten dira beti. Aurki, Urumeako autobidea, Donostialdeko bigarren errepide-gerrikoa, eta Abiadura Handiko Trena ikusiko omen ditugu orain garbitzen hasi berri diren lur sail horietan. Ez dakit nola, baina hori dena sartuko omen dute inguruan.

KEZKATUTA MARTXA HONEKIN. Kezkatuta nago darabur magun martxa honekin; kezkatuta martxarekin, eta harrituta –are gehiago, haserre– agintariak aipatu bezalako proiektuak gizarteratzeko darabil-tzaten metodo propagandistikoekin. Abiadura Handiko Trenaren publizitate kanpaina modu propagandistiko horren adibiderik garbiena da.

Aspaldi honetan, iragarki bat AHTri bayetza emateko eskatzen ari zaigu. Iragarki horrek hila-beteak darabur magun Euskal Y grekoari bayetza eman diezaiogun eskatzen. *Sy a la Y griega vasca*, diosku. Egia esan, iragarkiaren egileek lan txukuna egin dute. Horrelakoetan ezinbestekoa izaten den tonu goxoaz, i latinoa y grekoaz ordezkatu, eta jolas polita egin dute euskaraz zein gaztelaniaz: Bay. Sy.

Baina jolas hori aitatzearekin batera, esan dezadan buruan dabilkidana: iragarki horrek tranpa du, ez du garbi jokatzeko. Edo hobe esanda: iragarki horren atzean garbi jokatzeko ez duen pentsamolde eta jokabidea dago.

BAY-ETZA EMATEKO... Hiritarrari proiektu bati baiezkotza emateko eskatu baino lehen, eskaera horrek hiritarrarekiko dakartzan betebeharrak daude.

AMALIA SAGASTI

Zerbaiten alde

baietza eskatzen

denean, ezezkoa

emateko aukera

dagoelako izango

da. Aldarean

bertan –gaizki

samar geratzeko

arriskuarekin–,

azken segundura

arte ez ozen bat

esateko aukera

uzten zaie

ezkongaei

Proiektu baten alde baiezkotza eskatzen bazaio, lehenik eta behin, informazioa eman behar zaio hiritarrari: proiektuaren zergatiak, eragingo dituen kalteak eta ekarriko dituen onurak, eta zein alternatiba egon daitezkeen, besteak beste. Ez hori bakarrik: zaindu egin behar da proiektuaren kontra eta alde daudenek iritzia emateko aukera bera izatea.

Hemen, megaproiektuekin inoiz ez da hori gertatzen. Agintariak esaldi handi asko haizatu bai, baina datu gutxi jartzen dituzte mahai gainean. Esaldiak gogoan hartzekoak dira: "Esan bay etorkizunari. Esan bay y grekoari. Esan bay ingurugiroari"; "Abiadura Handiko Trena egiten ez bada merkantzien garraioa kolapsatu egingo da euskal errepideetan"; "Etorkizunaren tren galduko dugu..."; "Ordu erdi beharko da batetik bestera joateko".

Esaldiak ez bezala, datuak ezin dira gogoan gorde. Nola gordeko ditugu ez bazaizkigu ematen? Esaterako, zenbaterainoko kaltea egingo dio proiektuak ingurugiroari? AHTk benetan arinduko al ditu errepideak? Zenbat eta non? Behin betiko proiektua da, edo aurrerantzean ere sahiesbi-deak, autobide berriak eta gerrikoak eraikitzen jarraitu beharko al da? Zerk ekarri gaitu egoera honetara? Etorkizunari begira, eutsi al dakiogun egungo sistemari?

Hori guztia hausnartu gabe, nik behintzat, ezin dut bayetza planteatu ere egin. Eztabaida eta informazio zintzoari, ordea, bai esan behar zaizela uste dut. Indar korrelazioak ikusita, entelekia dirudi.

POSIBLE AL DA EZETZA? Informazio eta eztabaida ezarena aitatu dut. Dena den, bada bestelakorik bayetza eskatze horretan.

Zerbaiten alde baietza eskatzen denean, ezezkoa emateko aukera dagoelako izango da. Aldarean bertan –gaizki samar geratzeko arriskuarekin–, azken segundura arte ez ozen bat esateko aukera uzten zaie ezkongaei. Ezezkoa emateko aukera benetakorik ez badago, baietza eskatzea tranpa baita. Aukera horrek egiazkoa izan behar du eskaera zintzoa izateko: zer nahi duzu? Bai ala ez?

Orain arteko esperientziak ikusita, garbi dago Abiadura Handiko Trenarekin ez dela hori gertatzen. Ezta antzeko proiektuekin ere. Are gutxiago etengabe horrelakoetara garamatzen sistema politiko eta ekonomikoarekin.

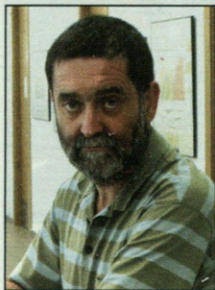
Hemen kontua oso bestelakoa da: bai ala bai. Ez, barkatu: bay ala bay. ■

Etxean uso izan eta European otso ageri

Gu, erabakigune ez garenok, hautesontzirako bidean bizitzera kondenatuta gauzkate erabakigune propioa duten beste horiek. Paradoxa dirudi gureak: aukera egiteko eskubiderik izan ez eta etengabe hautesle bihurtuak. Informazio-autopistak nagusi diren honetan hizkeraren perbertsioa itzela da. Hitzak inoiz ez dira hain hutsalak izan. Hitz berak aho batetik edo bestetik aterata kontrako esangura izan dezake. Askatasuna, demokrazia, burujabetza, eskubideak, esku hartzea, jasangarritasuna.... nire pentsaeraz beti ere, izana ez duten izenak dira.

Hiztegia hartu dut. Hauteslea: "Hautatzeko eskubidea duena". Hautatu: "Aukeratu, zenbait gauzaren artean bat edo batzuk hartu; boto bidez aukeratu". Azken urte eskasean hiru bider jaso dut etxean, nire izenean, hauteslezerrendan izanaren ziurtagiria. Baina ni ez naiz hautesle, aukera egiteko berezko dudana eskubidea ukatu egin didatelako, berriz ere; nonbait, nire eskubide horrek ez du euren legeetako hitzetan lekurik. Jite kontua seguruenik, *talantea* edo, baina otsailekoen jitea eta ekainekoena jite bera da, zezen-larruko erabakigunean sartzen ez dena ukaziora daroatenen jitea.

Europarako hauteskundeak izan dira azkenak. Hemen demokrazia izan balitz, eskubide guztiak, aukera egitekoa barne, herritar guztiontzat izan balira, batzuek zein besteek, Euskal Herria ezkerrean

INIGO AZKONA

edo eskuinean, hau funtsezkoa izanda ere, baina erabakigune nahi dugunok zein erabakigune bakarra zezen-larrua dutenok, boto-plazan izango ginatekeen proiektu politikoen derrigorrezko lehia demokratikoan, eta euskal gizarteak hautatuko zuen azkenean. Lehia horretan Europa ulertzeko hamaika bide egongo ziren plazan aukeran, eta Euskal Herriak Europa horretan beharko lukeen lekuaz beste hainbeste.

Baina hemengo demokrazia itxurazkoa da. Batzuoik ukatu egin digute botoa gure konfiantzazkoari ematea, aukera-eskubidea beraz. Eta ez da lehenengoa izan. Etengabeko ukazioan bizi gara, are gehiago azkeneko hilabeteetan, hauteskunde-zerrendetatik haratago ere. Sinn Féineko hautagai batek esana du, HZ legez kanpo utziaren harira: "Egitez, euskaldun izatea debekatu dute". Esaldi motzak ezin hobeto islatzen du gure errealtatea, legez kanporatze horrekiko hainbat abertzalek izan duten azaleko jarrera dudazkoak baino: bai, baina... Ukazio globalaren garai honetan lastima ematen du abertzale batzuek Europaren neurrigabeko apologian aritzen ikusi izanak. Horien esanetan, Europako paradisuan ditugu euskaldunok gure eskubideak gauzatuko. Fede larregi eskatzen du sinesmen horrek eta ni *euroezkorra* naiz. Ez dakit zergatik behar dugun Europa bat, handi eta libre eraiki behar, hurbileko erabakiguneen

etsai, are gehiago merkatariena bada. Baina tira, hor gara.

Galderak datozkit segidan burura, lortuko ote dugu euskaldunok urruneko boteregunean hurbileko estatuek ukatzen digutena? Zelan egin barruan euskaldunok kanpo hurbilean gure erabaki esparrua onartu dezaten? Zelan Herri legez agertu kanpo guztietan? Lehenengoan, enpresaburuekin egindako mahai-aldi batean, HZrekin biltzeko mahairik ez omen, Ajuria Eneko lehendakariak kontzeptuak malgu hartu behar direla bota zuen "Europako Batasunean burujabetzak eta independentziak tokirik ez dutelako". Ederra gero! Tira, Europako beste nazio guztiek daukaten burujabetza eta independentzia falta bera nahi dut nik euskaldu-

Datozen hauteskundeak

Ajuria Enekoak dira eta kotoi-froga

ezin hobea izango dira batzuen

esanak ekinetan neurtzeko. Berrir

zerrendak legez kanpo utziko ote?

Berrir hitzetan geratuko ote, nor

eta hauteskunde-deia egin behar

duena? Eszenatoki ezin hobean

antzeztuko dira autonomikoak

nontzat ere, ez gehiago eta ez gutxiago. Estatua ona bada besteentzat euskaldunontzat ere, eta bestela denok euroeskalde izan eta kito. Izan gaitezen serio, ozenago esan daiteke baina ez argiago, eta zezen-larruko erabakitzaileek argi dute esana egunotan: "Europa berrian estatuen mugak zabaltu egiten dira -monarkak ezkontzen ez badira behintzat-, baina ez desagertu". Eta sinistuta nago horrela dela.

Dena dela, ukaziorik ukazio, hemengo panorama politikoa argituz doa: nork-nori-zenbat. Betiko ezker abertzaleak pragmatismo hitza sartu du bere hiztegian, eta, kontuak kontu, Euskal Herrian diren eragile politikoen artean lasaien ageri da, azken sasoiaren hartutako bidean gerorako urrats sendoak emanaz; horra HZren emaitzak. Izan ere, datozen hauteskundeak Ajuria Enekoak dira eta kotoi-froga ezin hobea izango dira batzuen esanak ekinetan neurtzeko. Berrir zerrendak legez kanpo utziko ote? Berrir hitzetan geratuko ote, nor eta hauteskunde-deia egin behar duena? Eszenatoki ezin hobean antzeztuko dira autonomikoak.

Baina gehiago argitu behar da. Euskal Herria erabakigune nahi dugunok elkarlanean aritu behar dugu, barruan zein kanpoan hori ukatzen digutenekin lehia demokratiko sutsuan. Baina Euskal Herria neoliberal nahi ez dugunok ere elkarlanean aritu behar dugu, barruan zein kanpoan erabakigune honen edo haren izenean gaurko globalizazioaren bidetik eraman nahi gaituztenekin lehia demokratiko sutsuan. Azken finean, sutan jartzean probatzen da nolakoa den eltzea. Euskal eltzeak euskal sua du behar, badaezpada ere. Eta gaur-gaurkoz sukaldean beste su-mota dela, presio-eltzea behar dugu, euskal sukaldaritza benetan berria izango bada. Eta horretan benetan hautesle izango naiz. ■

TXANDAN
Aingeru Epaltza

Eta iruzurra balitz?

Nonbait, Patxi Salaberri Muñoa ez dago arras seguru Perez de Lazarragaren eskuizkribuaren jatorriasunaz. Ez da bakarra. Haren aurkikuntza haizatu zelarik, "ederregia" zirudiela adierazi zuen mesfidatiren batek baino gehiagok. Halakoezin bat egingen luke, nolabait, klasiko-en zabalkuntza kasik apustu agirretar gisa hartu duen irakasle aramaiorak. EHUKo irakaslearen zalantzaren berri izatean, bizkarreurrean horma lotu izanen zaio noski, hainbati. Hain ederra izan Larreko jaunaren bat-bateko agerpena gure literaturaren eszenategi apalean -XVI. mendekoa, arabarra, euskalkiz mendebaldekoa, sota-narik gabea, apur bat lotsagabea... - eta orain putza?

Nahiago nuke, duda guztiak ezabatuta, Perez de Lazarraga trankil demonio sar bagenez gure ikasle sufrituendako testu-liburuetan. Baina ziria sartu izan baligute ere, ez genuke zertan minduta eta zurtz sentiturik. Lehen-lehenik, kortesia: txalo iruzurgileari. Eta bigarrenik, iruzurra hobetzeri saiatu. Niri, bederen, iradokizunez beterik begitantzen zait Barrundiako jauntxo ilustratu baten figura, Madrilgo tronuan Felipe II.a jartzen zen garaietan. Munduko bertze edozein bazterretan, gaurgero norbait lanean ariko litzateke, pagotxa tiki honi taxuzko nobela bat atera nahian. ■

HIRUKO TXIKIAN
Joxe Mari Ostolaza

Urgull

Hautzaroan sesio, lehia, jolasleku. Beranduago zirri-toki. Gaztetan borroka eta konspirazio bilgune. Bertan ikusi genuen lehen ikurrina, geroago Kontxako estropadetan handixe jaurtia izan zenetako bat urtetara jakin genuenez. Pare bat aldiz, ahal moduan hanka egin behar izan genuen handik, lekutu. Eta beti, arrazoiaren bihotza ikurrina, propaganda paketeek bere magalean bai baitzuten leku aproposagorik. Manifa batean ezagututako lehen tirokatua ere, bere inguruan ezagutu genuen, Trintxerpeko Salazar izeneko bat. Portuaren ingurua genuen babes, eta San Telmotik Kursala ihesbide. Ez dira gutxi ditugun oroitzenak, ez dira txikiak igarotako estuasunak. Gladys Enearekin batera, gure disko gogorrean gomutarako urteek bigundutako gordekietako bat. Haatik, ordutik hona ez nahi adina ez nahi bezala baina aldaketak izan badira. Oraingo *muni*pe espainiar polizia harrapatu dituzte ikurrina ezkutuan. Piper potoa jarri eta hura kendu. Nahiz eta ez dituztela zigortuko badakigun, poza ematen du hola dabilzala ikusteak, joan ez eta jinaren bidetik, estuasunik gabe lotsagarri. Beren inguruek oharatuko dituztenak, marea beheherantz doala bokalerantz igerian dakitela erakutsi dute, guk ibaitik gorantz egin dezaten noiz behartuko ote ditugun esperantzaz bizi garel. ■

El Diario Vasco

Tentaldietatik ihesi

Joseba Lezeta

"Pilotari gazte batek eskuz eskuko titulua lortzen duenean, lehiaketan garai bat markatuko duela esateko tentaldia eduki daiteke. Duela bi urte Barriolarekin hala gertatu zen. Joan den denboraldian txapela lortu ez arren, Aimar Olaizolak ere sentipen berdina sortarazi zuen. Baina, ez du ez baten ez eta bestearen nagusitasunak iraun.

Martinez de Irujok garai bat markatuko al du? Momentuz titulu bat irabazi du (...). Garai bat markatzeko beharrezkoa da zaintzea, asentatzea, hobetzea eta norberak dituen ahalmenei etekinak ateratzea. Garai bat ez du markatzen 22 urterekin txapela irabazten duenak, adin horrekin eta hamar urte beranduago, 32rekin, hori egiteko gai denak baizik.

Bestetik, bere enpresa eskuetan duen altxorraz kontzientziatu behar da. Fitxatzerakoan asmatu zuten, baina inork ez zuen uste urtebete beranduago eskuz pilotako txapela iraba-

ziko zuenik. Aspek altxor preziatu hori zaindu beharra dauka. Opor batzuk behar ditu mutilak, baina ez aste-betekoak, orain arte egindakotik osatzeko opor luzeagoak behar ditu (...).

Pilotari batzuk uko egitea gomendatzen zuten baldintzatan borrokatu dute eskuz eskuko titulua lortzeko. Eta susperraldi luzeekin ordaindu dute (...).

Ez Martinez de Irujorekin ez eta beste inorekin ere ezin da horrelako arriskurik eduki (...). Irujo jaio besterik ez da egin".

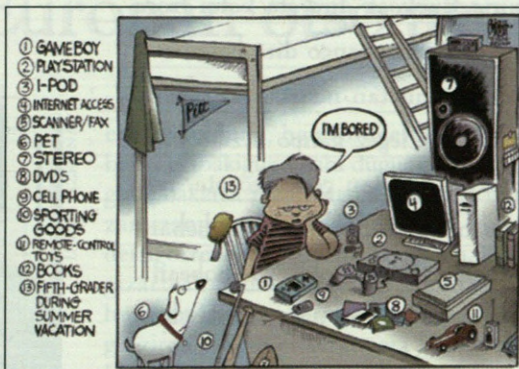
Berria

Euskal zinema...

Patxi Bisquert

"Hemen dirurik gabe egin nahi dituzte telesailak, publizitatearekin bakarrik (...). Gutxienez industria bat sortu beharko litzateke, dozena erdi bat pelikula mantentzeko (...). Zinema, antzerki eta horretarako denerako aurrekontua orain hogeituro berbera da. Horrela ezin da ezer egin! Aurrekontuak ez direla iristen? Ba, behar ez diren gauzetan jaitsi! Zertarako behar ditugu hainbeste ertzain eta polizia?"

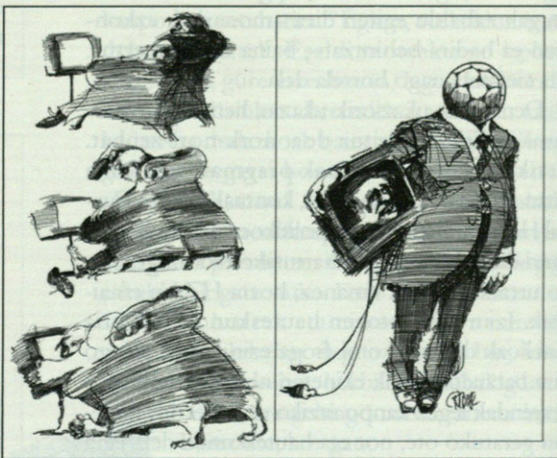
◆ Randy Bish, AEBetako *The Tribune Review* egunkarian.

-Zerrenda: Game Boy-a, Play Station-a, txakurra, mugikorra, kirol-tresnak, liburuak...

-Umea: Aspertuta nago.

◆ Riber Hansson, Suediako *Svenska Dagbladet* egunkarian.

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

kutxa

gizarte ekintza

Dantza
Blanca Arrieta
3600 segundoz
behatu dugu

□ *Ezpalak*
□ *Argitalpenak*
□ *Sukaldean*

□ *Denbora-pasak*
□ *Ihesi*
□ *Makina bat kontu*

Nagoen lekutik
Veneziako kanaletatik
idatzi digu Josu
Iztuetak

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Eider Rodriguezek plazaratzen duen aurreneko liburua da *Eta handik gutxira gaur*, Joseba Jaka IV. Literatur Bekako sariduna gertatu zen hamasei ipuinen bilduma. Joseba Sarrionandiak idatzitako hitzaurrea darama, eta durangarrak dioenez, errealitateak duen mamu partearen kronika egiten du Eider Rodriguezek ipuinotan zehar. Polikromiaren adiskide bezain ortodoxiaren etsai, umorez heltzen dio Eider Rodriguezek gairik garratzenari, eta beti ere edozein egoeratan aurki daitekeen alde iluna agerian uzten saiatzen da.

Zure lana polikromiaren aldarrikapena da. Zu ere polikromoa al zaitugu?

Baietz uste dut. Ortodoxia gustuko dut literaturarako, baina gero, egunerokotasunerako eta praktikarako erabat kaltegarria iruditzen zait.

Txalaparta argitaletxean lan egiten hasi aurretik hala geroago ekin zenion liburuan agertzen diren ipuinak idazteari?

Aurretik. Duela bost bat urte hasi nintzen liburu honekin, eta Txalapartan hiru urte daramatzat lanean. Liburuarenarekin jarraituz, sei edo zazpi ipuin idatzita neuzkanean, Koldo Izagirrerri pasa nizkion. Badut halako zor moral bat berarekin, asko lagundu baitzidan, gomendioak emanaz-eta. Izan ere, ipuinak idatzi eta pentsatu nuen, "nori pasako diot hau?" Joseba Sarrionandia, Bernardo Atxaga eta Koldo Izagirre dira nire idazle kutunenak. Sarriri ezin nizkion ipuinak pasa, Atxaga ez dut gertukoa, eta Koldo, berriz, ezagutzen nuen Pasaian ibili nintzen garaietatik, eta berari bidali nizkion.

Joseba Sarrionandiari ezin zenizkion ipuinak bidali, baina berea da zure liburuan agertzen

Eider Rodriguez

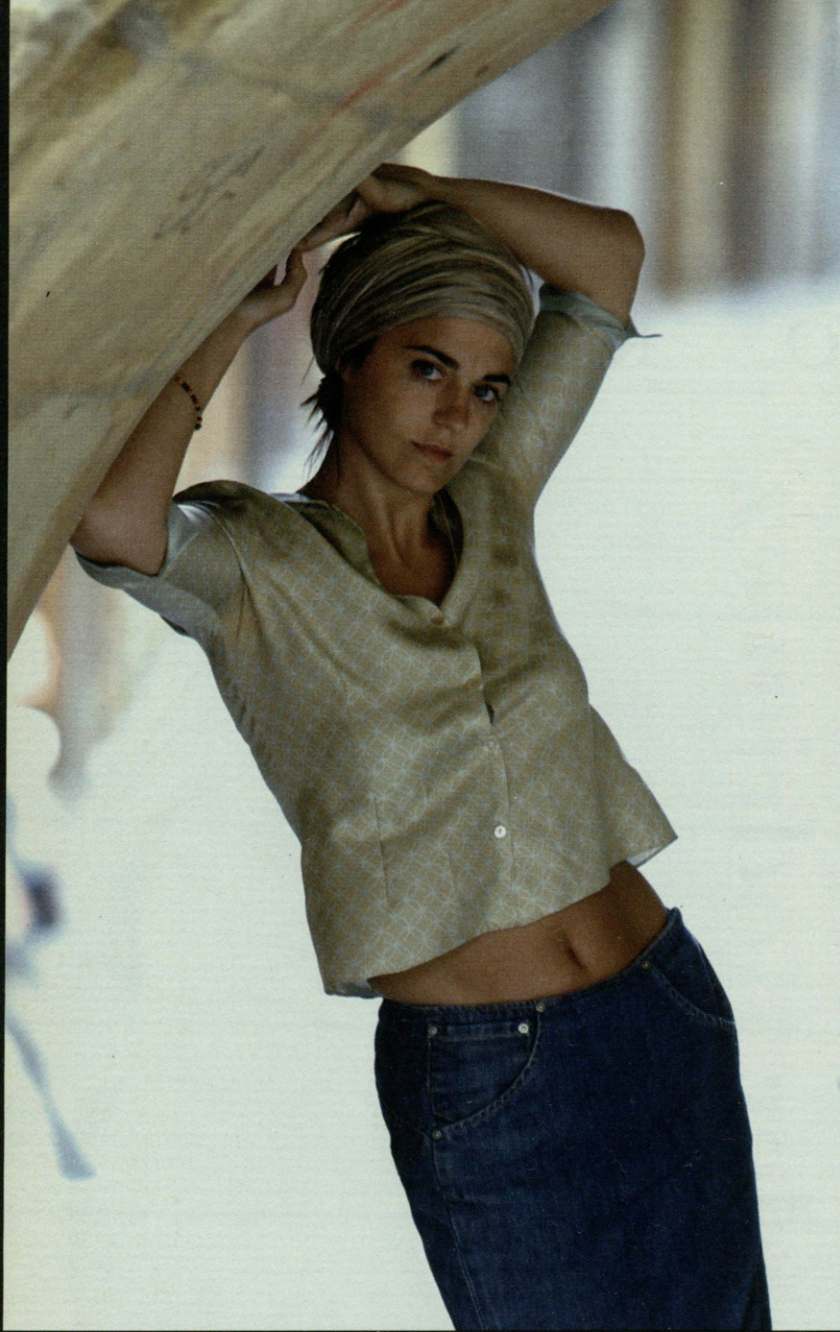
den hitzaurrea, eta han dioenagatik ondo irakurriak ditu. Nola moldatu zinen hala izan zedin?

Karanbola pila bati esker. Durangoko Azokan Aitor Sarrionandia ezagutu nuen, Josebaren anaia. Liburua bukatua nuela komentatu, eta ea utziko al nion irakurtzen galdetu zidan. Nik baietz, noski. Liburua pasatzerakoan, esan nion: "Egidazu hitzaurrea eta zure abizena bakarrik agertuko dugu". Handik denbora batera, baina, bere anaiaren hitzaurrea ekarri zidan.... ➡

2004ko ekainaren 27a

ARGIA

23

«Umor orduan b

bada errealitatearen alde iluna harrapatzen saiatu naizela dio, eta egia da nik atentzio berezia ematen diodala beste alde hori aurkitzeari.

Xehetasun txikienei ere asko erreparatzen diezu, ez da hala?

Hori da kontzienteki egiten ez dudana beste gauza bat, baina, bai, horrelako xehekeriak, funtsik gabeko xehetasun horiek gustatzen zaizkit.

Loreekin ere egin al daiteke mendeku?

Jakina. Mendekua egiteko ez da behar ez labanik, ez gauza potolorik. Batzuetan, hitza-
ren ukazioa bera izan daiteke mendekua. Horregatik *Eta handik gutxiira gaur* narrazioko protagonistak mendekua egiten du loreen bitartez, eta nire ustez oso modu sotila da mendekua egiteko, eta era berean bortitza, sotiltasunak ez baitu bortizkeria gutxiagotzen. Mendekua askok gaitzetsi egiten dute; kristautasunaren eraginez-edo, badirudi ez dela gauza ona ere, baina nik uste dut barrutik usteldu beharrean, hobe dela mendeku polit bat egitea, gauzak pasatzen uztea baino.

Politika albisteak ipuinak umore izugarria dauka, baina era berean denetan tristeena da. Ados al zaude?

Ipuin hori dela-eta, esan izan didate: badakit nori buruz ari zaren... Ez da egia. Nik ez dut gertutik ezagutu, baina halako hainbat kasu dago. Mutila edo neska errefuxiatzen da, urteak pasa eta hemen gelditzen denak jarraitzen du oraindik maiteminarekin. Hortik atera da istorioa. Eta umorez idatzi nahi izan dut, uste dudalako gauzak umore pixka batekin hartzea beti dela ona, umorea oso arma potentea delako, iraultzailea izan daiteke. Umorea galtzen baldin badugu, orduan bai galdu dugula gerra.

Hamasei ipuinotan badira elkarren artean nolabaiteko lotura duten batzuk ere, nobela laburraren bokazioa izango balute bezala, *Sofako amodioak*, kasu. Hori ez zaizu hain alaia atera, edo?

Ez. Niri ortodoxia ez zait gustatzen, eta berdina zait faxista, edo munduko ortodoxiarik iraul-

➤ **Mamu bihurtu zarela esaten du Joseba Sarrionandiak hitzaurre horretan. Eta abisatu behar dela zure liburuan mamuak dabilzala. Egia al da hori guztia?**

Beste batzuk ere galdetu izan didate, zergatik idatzi duzu? Edo, zer behar daukazu? Egia esan, ez dakit. Baina lehengoan irakurri nion bati, berari mundu erreala txikia gelditu balitz, bezala zela, eta horregatik behar zuela fikziozko mundu bat. Horixe gertatzen zait niri ere, eta jakina, fikziozko mundu hori beti da mamuzkoa, ez baita erreala, ukigarria.

Baina liburuan aipatzen dituzun gaiak errealitatean ondo txertatuak daude...

Erabat! Baina uste dut Joseba Sarrionandiak esaten duela mamu partearena gauzak kontatzeko manieragatik. Egia esan, ez dut oso ondo ulertu mamuarekin zer esan nahi duen. Behar-

**PILAR
IPARRAGIRRE**
Argazkiak: Dani Blanco

«Bere gaitzen badugu, bizi galdu dugula gerra»

tzailena den. Adibidez, kontraesankorra iruditzen zait iraultzailea eta ortodoxoena izatea batera. Kontraesana, dena den, biziaren muina-edo iruditzen zait niri, eta ipuin horretako protagonista beharbada benetan beste batekin dago maiteminduta, baina objektiboki bestea askoz interesanteagoa da, besteak maiteko du, bestearekin hobeto biziko da, eta beste horrekin gelditzen da. Hori kontraesana da, bai, baina, beno, kontraesana ez dakit gure emozioen erdia den, baina garrantzi handia dauka, eta beti mespretxatu-edo egiten da. Kontraesana onartzearen aldeko aldarria egin nahi nuen hor, bestea moralina faltsua iruditzen zaidalako.

Ipuinen bukaerak beti irekiak uzten dituzu.

Gustu kontua da. Irakurtzen dudanean gustatu egiten zait hori, eta zerbaitetan ahalegin du banaiz narrazio hauetan iradokitze ahalmenean arreta berezia jartzen izan da.

Beste narrazio batean, handiagoa ematen du haur bortxatu bati amaren utzikeriak egin dion minak aitaren bortxaketak egingakoa baino. Horrela interpreta al daiteke?

Bai. Gaizki deitutako pedofiliaren aferra oso interesgarria iruditzen zait. Nire liburu kutunetako bat Jon Miranderen *Haur besoetakoa* da, eta uste dut oso modu kristauan egin diogula aurre gai horri bai Euskal Herrian, bai Europako parte handi batean, eta benetan kezkarria da. Horregatik egin nahi izan nuen ipuin hau ikuspegi horretatik, moral kristauaren kritika pixka bat egiteko.

Ninfomania ere ukitzen duzu...

Benoa, ez dakit berez emakume hori ninfomano kataloga geneza-keen. Emakume horrek baditu hutsune batzuk, bera sentitzen ez den momentu batzuk... baina nire ustez jende askori gertatzen zaio hori. Batzuk ozpindu eta etxean komunak garbitzen gelditzen dira, beste batzuk mozkortu egiten dira,

“Niri ortodoxia ez zait
gustatzen, eta berdin zait
faxista edo munduko
ortodoxiarik
iraultzaileena den”

beste batzuk tabernara joan eta titiak barra gainean ipintzen dituzte; emakume horrek sexua erabiltzen du bera dela sentitzeko.

Lagun imaginarioak ere badira zure ipuinotan. Hori ez al da haur garaiko irtenbidea izaten?

Nik txiki-txikitandik eduki dut lagun imaginarioa. Gero urte askoan ez dut izan, baina Parisen ikasten ari nintzeanean konturatu nintzen berriro banuela. Komentatu nuen psikologiaz zekiten batzuekin, eta esan zidaten kaltegarria zela. Erabat hipokondriakoa naizenez, neure burua Mondragoan giltzapean sartuta ikusten hasi nintzen, eta orduan, hori uxatzeko, ipuin bat idazteari ekin nion.

Batek lagun imaginarioa izan dezakeen bezala, beste batzuk ohekide imaginarioa dute...

Bistan da. Bakoitzak bere lagun imaginarioa egiten du; batzuk zientziaz arduratzen dira, beste batzuk amets egiten dute ez dakit nola-ko etxea edo autoa izatearekin, beste batzuk egunkari bateko zuzendari edo alderdi politikoko bateko bozeramale izan nahi dute... modu asko daude lagun imaginarioak edukitzeko.

Tentsio askoren iturri ikusten al duzu ohiko bizimodua?

Tentsioa inportantea da, bai lan harremanetan, bai bikote harremanetan, bai lagun harremanetan, bai literaturan. Tentsioa bizigarria da, eta eguneroko bizitza tentsiorik gabe, hori bai dela gristasuna eta asperdura! Iruditzen zait tentsioa dela krisiaren antzeko zerbait, beste pauso bat hobera egiteko edo okerrera egiteko, baina aldatzeko. Eta aldaketa ona da gehienetan, batez ere egunerokotasunaren homogeneousunetik ateratzeko. Eta bai, ipuinotan saiatu naiz tentsio hori bilatzen. ■

DANTZA

Behaketarako
tartea
aldarrikatzen du
Blanca Arrieta
Konpainiak
estreinatu berri
duen 3600
lanak.
Gorputzaren
formez baliatuz,
gizakiaren
muinera
bidaiatzeko
proposamena da.
Donostiako
Antzerki Ferian
izango da
uztailean.

AINARA

GURRUTXAGA

Argazkiak: Iñigo Azkona

MATERIAK BA AL DU ARIMARIK? Giza gorputzak zer espresa dezake mugimendu kateatu hutsen bidez? Galdera hauei erantzuna aurkitu nahian sortu du Blanca Arrieta bilbotarrak 3600 dantza pieza berria. 1999.ean lehen koreografia lana aurkeztu zuenetik (*Y fui feliz 14 días... pero no seguidos*), giza gorputza eta haren mugimenduak behatuz gizakiaren esentzia azaleratu daitekeela defendatzen du koreografoak: "Obsesio txiki bat daukat gorputza eta gizakiarekin. Giza gorputzak begiratuz, zer garen deskubri daitekeela uste dut. Nolakoak garen eta zergatik jokatzin dugun jokatzin dugun moduan", dio. Urteetan ohol-tza gainean dantzari aritu ondoren, koreografo moduan ibilbide propioa aurkitu duela dio: "Prozesu antzeko bat izan da. 99an aurkeztutako koreografia nahiko aldrebesa izan zen, pentsa, sei dantzari jarri nituen taula gainean... ez nekien ia ezer. Gauza ezberdinak probatu ostean, baina, uste dut topatu dudala bidea, badakidala nondik jarraitu bilatzen".

Apirilaren 16an Barakaldo Antzokian estreinatu zuen 3600, diziplina artistiko ezberdinen elkarrizketatik sortutako dantza pieza. Orain arte jorratutako ildoari eutsi dio lan honetan ere, dantzarien mugimenduen detailak bereziki landuz, giza anatomiaren formak mikroskopiok aztertuz.

Blanca Arrietak Borja Ramosekin batera zuzendu du pieza, aurreko Zero lanean musi-

kariarekin sortutako harreman bikaina dela medio. Ramosek esperientzia luzea du dantza garaikideko beste konpainia batzuekin. Ondoren Oscar Grijalba ere gehitu zitzaizen lantaldera, argiztapenarekin ikuskizun borobila sortuz. Borja Ramosek berak sortutako bideo proiektio batzuekin borobildu dute lana.

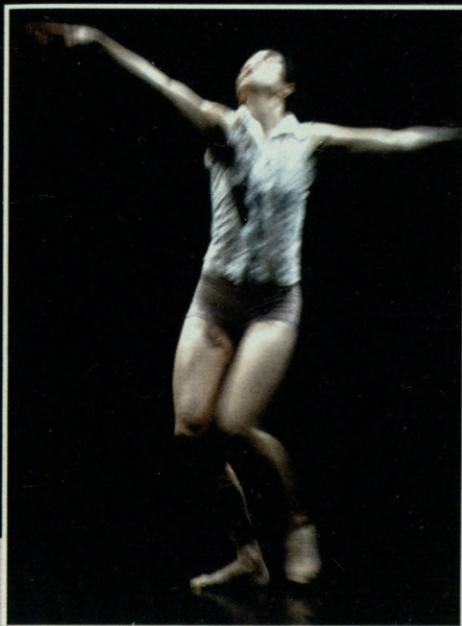
Gorputz beteak

Irudi iradokitzaileek betetzen dituzte pieza-ren lehen minutuak. Agertokia ilunpetan dela, oholtzaren atzeko aldean jarritako pantailla handian inprimatzen dira imajinak, musikaz lagunduta: haizeak etengabe astin-

Haragiaren poesia

duta ere, beren izaerari eusten dioten adar-txoak; ondo begiratuta zainak diruditen forma bereziko ile adatsak... Amona baten hitzak ere entzuten dira. "Bideo guztian ez da pertsona fisikorik agertzen. Haragi gosea piztu nahi izan dugu horrela ikusleengan. Dantzariak ikusteko beharra probokatzeko, alegia", azaltzen du koreografoak.

Ondoren datorrena behatzeko, 3600 segundoko eskaintzen dizkigute pieza honetako bi dantzariak: Blanca Arrieta berak eta Fernando Hurtadok. Denbora horretan intentsitate, energia eta erritmo ezberdinekin jolasten dute bi protagonistek. Bi gorputz dira, inongo iraganik gabe, ezer justifikatu behar izanik gabe bihurri ageri diren bi gorputz: "Ez dut ikusleak emakume eta gizon bat ikusterik nahi. Bi gorputz ikustea nahi dut, nola mugitzen diren belaunak, aldakak, besoak... eta nola nahasten diren euren artean", dio Arrietak. Dena den, taula gaina ez da hutsik nabari, tentsioz beterik baitaude une gehienak: "Tentsioak sortzea asko gustatzen zait. Dantzarien atzean beti dago zerbait, mugimendurik apenas egon arren, badago karga bat, tentsio bat. Dantzariak beteta ageri dira".

Dantza ikuskizun oro bezala, hau ere interpretazio anitzeko ikuskizuna da. Poetek hitze-kin jolasten duten moduan, dantzariak euren gorputzarekin egiten dituzte euren proposamenak. Eta poesiak bezala, dantzak hartzaile bakoitzarengan eragin arras ezberdina sortuko du. Hala iritzi dio Blanca Arrietak ere: "Baina zeren inguruko pieza da? galdetzen dit maiz jendeak. Kontua da dantzan norberak bere interpretazioa egin behar duela, eta horixe da lan honek daukan gauzarik ederrenetakoa, ikusle bakoitzari leku ezberdinerantz bidaiatzeko beta ematen dio". ■

Blanca Arrieta

«Askotan tratu infantilista jasotzen dugu dantzariok»

Hamasei urte zituenean jaso zituen bere lehenengo dantza klaseak, emakume helduek osatutako dantza klasiko talde batean. Zorte handikoa dela dio, irakasle onak topatzeaz gain, jende interesgarri inguratuta egon delako beti. Londresko eta Irlandako taldeekin aritu izan da dantzari lanetan. Lehen koreografia 1999.ean aurkeztu zuen, eta ondotik heldu ziren *Vertigo*, *Zerò* eta *3600*. Egun Euskal Herria eta Dublin artean bizi da.

Noiz egin zenuen dantza garaikidearen aldeko hautua?

Dantza ikasten hasi eta bi urtetara. Garaikidea askoz lengoaia irekiagoa dela iruditzen zait. Klasikoak eskatzen duen diziplina oso gogorra da, garaikidearena ere bai noski, baina klasikotik jotzeko oso txikitatik hasi beharra dago. Lehen urratsak emanda, Londresera joatea erabaki nuen garaikidean sakontzera.

Beharrezkoa da, beraz, kanpora irtetea...

Hemen eskaintza gutxi dago, baina oso irakasle onak daude. Euskal Herritik oso dantzari onak irten dira. Kontua da behin oinarri bat hartuta ez dagoela non jarraitu. Hemen ez dago konpainiarik eta, hortaz, dantzariak ezin dira trebatu.

Gaur egun Bilbo eta Dublin artean bizi zara, ezta?

Bai, azken lanek harrera ona izan dutela eta maizago nator hona. Egia esan gustuko dut horrela bizitzea. Finean, gurea herri txikia da eta denok antzeko iturrietatik edaten dugu. Kanpoan lengoaia eta korronte berriak ezagutu ditut.

Koreografo gazteen mostran koordinatzaile lanak egin dituzu. Zein dira joera berriak?

Iruditzen zait antzerkirako gero eta joera handiagoa dagoela. Era berean, beste diziplinak dantzarekin nahasteko tendentzia ere oso nabaria da. Jendeak inprobisazio eta konposizio ikastaro asko egiten ditu, eta noski, ideia oso freskoak ageri dituzte taula gainean, originalak benetan. Hala ere, egun jendeak gehiago pentsatzen du buruarekin gorputzarekin baino. Gainera oraindik formazio asko falta da, teknikari dagokionean behintzat.

Jaurilaritzak bultzatutako Dantzarako Plataforma ekimen egokia da?

Sortzaileontzat laguntza handia da. Gaur egungo koreografo guztiek jasotzen dugu diru-laguntzaren bat. Gehiago ere izan zitekeen, noski. Nik uste administrazioak baloratzen duela gure lana, baina oraindik arte minoritarioa denez, ez dute dantzan behar beste inbertitzen.

Dantza garaikideak ezingo luke diru-laguntza publikorik gabe biziraun?

Ez. Hemen ez dago dantza garaikidearekiko ohiturarik, ez dago nahiko ikusleriarik. Hala ere, guk ez dugu faborerik nahi, serio har gaitzaten nahi dugu. Askotan, egia esan, tratu nahiko infantilista jasotzen dugu.

Eta orain zertan zabilta?

Datorren urterako diru-laguntzen epea zabaldu da eta proiektu berria prestatzen ari naiz. Bestalde, *3600* lana ezagutarazten gabilta. Konpainiaren baliabide ekonomikoak oso xumeak dira eta guk geuk egin behar izaten ditugu ekoizpen eta banaketa lanak. Horretan gabilta buru-belarri.

Ezpalak

KATIXA GARATE

Juan San Martín

idazleak eskuratu du Eusko Ikaskuntzaren Humanitateak, Gizarte Lan, Kultura, Arte eta Gizarte Zientzien aurtengo saria. Irailaren 8an jasoko du San Martinek

diploma eta 18.000 euroko saria.

Inoren Ero Ni talde berriak estreina-diskoa kaleratu du Metak diskoetxearekin. BAP!len eta Purren ibilitako musikariak dira taldekideak eta urrian ekingo diete kontzertuei.

Oteiza gerturatzeko asmoa du Txertoak argitaratu duen *Acercando a Oteiza* liburuak. Zortzi egilek (Santiago Aizarna, Estibaliz Jimenez de Aberasturi, Mario Onaindia...) artistaren gainean duten ikuspegia jorratu dute.

Mattin Irigoienek idatzitako *West Ibarre Side Story* ikuskaria taularatuko dute uztailaren 13an eta 17an Bunuzeko zelai batean, Bunuztar Xoriak dantza taldearen 30. urteurrenaren kariatara. 140 aktorek eta 150 boluntariok parte hartuko dute.

Bihotz Bakartien Klubak

Linterna Gorria literatur aldizkari elektronikoaren 6. zenbakia paperean plazaratu du. 38 egileren lanak bildu dituzte, irailean hasitako Literatur Eskolaren emaitza gisa. Euskal Idazleen Elkar-teak urrian abiatutako Idazle Eskolak ere *Lumaberrien Eleak* aldizkaria argitaratuko du uztailan, ikasturteari amaiera emateko.

Altzoko erraldoia hobeto eza-gutzeko aukera eskainiko du Altzoko Udalak antolatutako *Altzo eza-guna egin duen gizona* erakusketak. Uztailaren 1etik aurrera, akromegalia gaitzaren ondorioz izugarri hazi zen Migel Joakin Eleizegiren irudiak eta tresnak izango dira ikusgai.

Jazzaren aroa

URTE OSOAN zabalpen eta zirkuitu eskasa izaten du jazzak, baina uda iristearekin batera musika estilo honen zaleek izaten dute non gozatua. Besteak beste, aurtengoan Bobby McFerrin, Dave Holland, Spirit of Life Ensemble, Carlinhos Brown eta Paco De Lucia izango dira gure eszenatokietan. Ekainaren 30etik uztailaren 4ra, Getxoko Europar Jazzaldiak hartuko ditu Getxoko plazak. Uztailaren 11tik 17ra, Gasteizko Jazzaldiak hartuko du lekukoa. Baionako Jazz Jaialdiak uztailaren 15etik 18ra blaituko du hiria jazzarekin. 25etik 28ra bitartean

Donostiako Jazzaldiaren txanda izango da. Zarautzen, aldiz, Nazioarteko V. Jazz Mintegia egingo dute uztailaren 26tik 31ra bitartean. Goiz eta arratsaldez ikastaroak izango dira eta iluntze eta gau partean, kontzertuak.

Erraldoien bilera

32 ERRALDOI eta 42 buruhandi bildu ziren pasa den igandean Tolosan burutu zen Erraldoien I. Bilkuran. Hondarribiako, Irungo, Iruñeko, Lakuntzako, Kataluniako Solsona herriko eta Tolosako konpartsetako ordezkariak ekarritako pertsonaia ikus ahal izan ziren herriko kaleetan. Guztia erraldoi eta buruhandiek historian izan duten garrantzia berresteko eta pertsonaia horiei omenaldia egiteko. Etorkizunean, nazioarteko ordezkariak ere biltzeko asmoa azaldu dute antolatzaileek.

Francisek zera adierazi zion

Nabarrari: «Doctor Deseokook diskoetxe independente baten alde egin dugu arrazoi praktikoengatik. Baina norbaitek musikatik bizi nahi badu, multinazionalekin aritzea gomendatuko nioke nik (...). Independentekin lan eginez, bertako hedabideetara baino ez zara iristen eta, beraz, zure eremua Euskal Herrira eta gehienez inguruko herrialdeetara mugatzen da».

Teresa Calo Kaleidosen:

«Jaurlaritzako Kultura Sailak (antzerki) tailerren eskaerari erantzungo dio antzezlanen bira txiki bat koordinatuz kultur etxetan,

aktore berriak tauletara igo ahal daitezen. Asko gustatuko litzaidake egitasmoa borobildu eta egiten dutena ikustera joango balira».

Ismael Manterolak hitzok paratu zituen Berrian:

«Erakusketan dauden artista batzuek, nahiz eta gazteak izan, nazioarteko beste erakusketak handietan parte hartu dute eta, horregatik, ez da erraza Manifestara ekartzeko erabakia justifikatzea. Honekin konturatzen gara artista berak toki guztietan daudela, sarritan gertatzen den moduan, eta hortik dator, nire ustez, beti berdina ikusten ari garen sentsazioa».

MUSOI RAMIREZ / ARGAZKI PRESS

Herri kultura eta festa aldarrikatzeko JAIkita

Jaiak herriaren ospakizunak dira, gozamenerako egunak eta herritarrek herritarrentzat egin dituzte urte luzez. Azkenaldian, ordea, gauzak aldatzen ari dira eta geroz eta zailtasun gehiago dituzte herritarrek jaien antolaketan parte hartzeko, arrazoi politikoak direla medio edota jaiak negozio amu direlako. Hori irauli nahian, Jai eta Herri Kulturaren Manifestua plazaratu dute hainbat herri eta kultur eragilek. Dagoeneko 400 elkarte eta 1.000tik gora norbanakok adierazi diote atxikimendua. Joan den larunbatean, ekainak 19 (astekari hau itxi ostean), JAIki 04 jaia egin zuten Bilbon, herri jaiak eta kultura aldarrikatzeko. Herri bazkaria, kontzertuak, antzezlanak, jokoak... denetarik izan zen herritarrek herriaren parte izan zitezen. Jaiak herritarrenak baitira. Norenak, bada, bestela?

Euskal poesia munduan ezagutarazteko

1.100 EUSKAL POEMA eta horietako batzuen itzulpenak biltzen dituen Basquepoetry.net (Euskal Poesiaren Ataria) sareratu du Susa argitaletxeak. Koldo Izagirrek egin ditu egitasmoaren literatura zuzendari lanak eta bera arduratu da poemak hautatzeaz eta itzultzaileen lanak koordinatzeaz. 200 euskal poeten 1.100 poemetatik 100 baten itzulpenak (alemanezkoak, ingelesezkoak, katalanezkoak, gaztelaniazkoak eta frantsesezkoak) egin dituzte oraino. Baina itzulpen gehiago sareratzeko asmoa dute. Gainera, baliteke aurrerantzean beste hizkuntza batzuetara itzultzea poemok; japonierara edo errusierara, kasu.

Tabako fabrika erosi dute

Donostiako Udalak, Eusko Jaurlaritzak eta Gipuzkoako Foru Aldundiak, eta beraz CICC Kultura Garaikidearen Nazioarteko Gunearen gauzape-na gertuago dago jada. Ordoñez Falcon Argazkigintzako Nazioarteko Zentroa hartuko duela dago konfirmatuta bakkarrik, baina Euskal Filategia ere hartuko duela ia ziurra da.

Euskal artea berritu zutenen bilduma.

60ko hamarkadan euskal artea berritu zuten 8 artisten -Amable Arias, Ruiz Balerdi, Basterretxea, Chillida, Mendiburu, Oteiza, Sistiaga eta Zumeta- 100 lan inguru bildu dituzte Gasteizko Vital Kutxa Fundazioaren aretoan, *Constelación Gaur. Euskal Arteari buruzko trikimailu abangoardista bat* izenpean. Uztailaren 4ra arte egongo da zabalik.

Donostiako Antzerki Feria

gertu. Uztailaren 7tik 11ra, antzerkia ikusteko beta izango da Donostian. Guztira, Mexikoko, Kolonbiako, Venezuelako, Italiako, Britainia Handiko, Espainiako Estatuko eta Euskal Herriko taldeen 30 lan ikusi ahal izango dira, Donostiako areto eta kaleetan. Aurten ez da euskarazko antzezlanik izango.

bilintx

ramos

mattin

urretxindorra

bilintx
bertso-hop

arriaga

xalbador

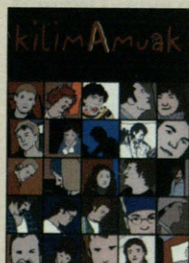
xalem

herriak

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

KilimAmuak Batzuen artean

MIKELAZULO,
GAKOA LIBURUAK
148 orrialde+ CD
15 euro

Mikelazulokoen Letren kilimak

Dagoeneko badira bi urte pasatxo Oreretako Mikelazulo kultur elkartekoek *Letren kilimak* ikuskizuna Euskal Herrian zehar eskaintzen ari direla. Ikuskizun horrek esperimentazioa du xede eta hitzordu bakoitzean parte hartze-ko prest dauden idazle, musikari nahiz pintoreek erabakitzen dute zein tankerako ikuskizuna egin. Bat-bateko olerkigintzaren ildotik abiatu izan da esperimentaziorako bide nagusietako bat. *KilimAmuak* liburua eta diskoa *Letren kilimak* berri bat izateko asmoarekin sortutako lana da. Mikelazuloko 25 pertsonak hamar taldetan elkartuta hilabete batez diziplina artistiko

ezberdinak harremanetan jarritz sortu dute, talde bakoitzak pintura, eskultura, poesia, antzerkia edo musika hartu duclarik oinarri gisa. ■

California'ko bertsolari eta musikari

Pedro Juan Etxamendy

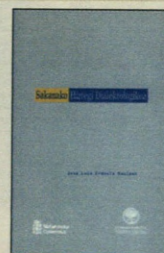
AUSPOA, GIPUZKOAKO FORU ALDUNDIA
295 orrialde

Pedro Juan Etxamendyren bertsoak eta doinuak

Pedro Juan Etxamendy idatzitako bertso eta konposizioez eta bildutako ele zaharrez gain, Etxamendy beraren bizitzako pasarterik gogoangarrienak ezagutzeko aukera eskaintzen digu Jose Mallea Olaetxek hitzaurrean. 1914an jaio zen soinu-jole eta bertsolari hau Udirienia baserrian, berez Arnegikoa baina elizaz Luzaidekoa den Ondarroa auzoan. 1950ean Ameriketara joan zen, familiarekin, bizimodua atera nahian. Eta hantxe jarraitu zuen bizitzen 2002ko urriaren 26an hil zen arte, zenbaitetan Euskal Herrira bisitan itzuli zen arren. Musikari bikaina genuen, nahiz eta mutil koskorra zela hiru hatz galdu lehergailu batekin. Konposizio askoren egilea ere izan zen Pedro Juan Etxamendy, eta horietako batzuren doinuak jasoak izan dira liburuan. ■

Sakana haraneko lexikoa bilduta

Jose Luis Erdozia Mauleonek lan ugari argitaratu du toponimiaz zein Sakanako dotrina eta herrietako euskara aldaeren ikerketei buruz. Oraingoan, berriz, Nafarroako mendebaldean, Araba eta Gipuzkoarekin muga eginez dagoen Sakana haraneko lexikoa bildu du, jasotako hitzak aztertuz, eta sarrera bakoitzari buruzko hainbat datu esanguratsu eskainiz. Lexikoa biltzeko orduan, oraindik gure artean bizi direnen lekukotasunak baliatu ditu, eta baita aurretik Sakanako lexikoaz argitaratu diren beste lan ugari ere. Frantzisko Ondarra euskaltzainak liburua- ren hitzaurrean adierazten duenaren arabera, herriaren ahotik jasotzen ditu hitzak eta hitz inguruak, erreminta bezala euskara batua erabiliz eta *Orotariko Euskal Hiztegia* hitz bakoitzak duen sarrerara bidaliz irakurlea. ■

Sakanako Hiztegi Dialektologikoa

**Jose Luis Erdozia
Mauleon**

EUSKALTZAINDIA,
NAFARROAKO GOBERNUA
413 or. / 18 euro

Euskeraren 48. liburukia

Euskaltzaindiaren agerkari ofiziala den *Euskeraren* bigarren aldiko 48. liburukian, Jose Mari Satrustegiri eta Rudolf P. G. De Rijk ohorezko euskaltzain zendu berriari egindako omenaldiak jasotzen dira, baita Euskaltzaindiaren barne-historia (IV), eta erakunde honen azken agiriak ere. Era berean, Manuel Inchausperen mendeurrena eta Bartolomé de Carranzaren V. mendeurrena zirela-eta egile ezberdinek osatutako hainbat lan, Nafarroa Oinez 2003an Euskaltzaindiak antolatutako VII. Jagon Jardunaldietan Xabier Lasak aurkeztutako *Euskeraren erabilera Nafarroako elizan. Iruñea eta Tuterako elizbarrutietan egiten den euskeraren erabilerari buruzko azterketa soziolinguistikoa* eta Pello Apeztetxeak osatutako *Elizaren euskararekiko jarrera Nafarroan*. ■

Euskera Batzuen artean

EUSKALTZAINDIA
1.248 orrialde

Bi ipotx gure etxeko sofán

Arantxa Iturbe +
Jon Zabaleta

ELKAR
44 orrialde
6,65 euro

Ipuinak irakurtzea maite zuten ipotxak

Arantxa Iturbek idatzi eta Jon Zabaletak marraztu duen ipuin honetako kontalariari ezusteko polit bat gertatu zitzaion lehengo batean, eskolatik itzuli zenean. Bi ipotx aurkitu zituen bere etxeko sofán eserita, telebista ikusteko gogo izugarriarekin. Ez zekiten traman-kulu hura nola piztu, ordea, eta gure neskatzak piztu zien telebista. Baina ea zer demontre egingen zuten han eta horrelakoak jakin nahirik, galdezka hasi zitzaientean, ez zioten kasu zipitzik egin, hain zeuden telebistari lotuak. Gure neska kezkatzen hasi zen. Izan ere, zer esango zuen bere ahizpa nagusiak ipotxak han zirela

ikustean? Eta aitak? Eta amak? Badaezpada, Edurnezuriren ipuina irakurtzea proposatu zien ipotxei. ■

Hizpide aldizkariaren 55. zenbakia kalean

HABEren euskalduntze-alfabetatze aldizkariaren 55. zenbakian aurki daitezkeen lanen artean, Iñaki Pikabearen *Ikas-estiloetan eta ikas-estrategietan oinarritutako esku-hartze programa bat*, Josu Peralesen *Adina eta hizkuntzen ikas-kuntza*, Mitxel Kaltzakortaren *Galdegaia-lekua testu hastapenetan* lanaren bigarren zatia, Matilde Sainz eta Pili Sagastaren artean osatutako *Eleaniztasunaren konpetentziaren arkitektura eta konplexutasuna*, eta Pello Esnañen *Preskripzioa: oinarritzko hizkuntza ekintza* daude. ■

Hizpide

Batzuen artean

HABE

108 orrialde
5,09 euro

MARTIN ANSO

“Legendak, sarri, anker samarrak izaten dira”

Laburbilduko al zenuke liburu honen mamia? Legenda bilduma bat da. Guztira, 53.

Testuak *Gara* argitaratzeko idatzi nituen eta laburrak dira, halaberharrez. Istorioak inguru-minguru handirik gabe kontatu behar izan ditut, edo, Inazio Mujikak esaten duen moduan, “estilo zoliaz” (hala bada, hala bedi). Hori bai, duten bere-berezko ezaugarria barietatea da.

Zertan datza barietate hori?

Ezertan baino lehen, generoetan eta gaietan: maitasuna, mendekua, abertzaletasuna, saldukeria.... Garai eta giroak ere oso ezberdinak dira: erromanizazioa, Ameriketako konkista, karlistadak... Protagonistetan ere badago barietaterik, Napoleon, Matalas edo Villalba koronelaz gain, emakume-oreina, adarbakarra edo jauntxo ankerrak azaltzen baitira. Eta erabili ditudan iturriak ere bariatuak dira, istorio bila Vinson, Barandiaran, Azkue, Satrustegi edo Jimeno Jurio bezalako etnologo eta folkloristengana jo baitut, baina baita Sarrionandia edota Agustín Monterrosoren lanetara ere, eta jakina, XIX. mendeko “benetako” legendisten liburuetara. Horra hor Iturralde, Arakistain, Bizente Arana, Campion, Trueba....

Nori zuzendutako liburua da *Elezaharren bidetik*?

Legendok edonoren gustuko izan daitezke. Hala ere, gaztetxoek bereziki gustatuko zaizkielakoan nago. Gaztetxoek diot, eta ez umeei, hor badirelako politikoki behintzat beraientzat batere zuzenak ez diren hainbat gauza. Izan ere, legendak, sarri, anker samarrak izan ohi dira, eta hain justu, zergatik uka, hori da beren xarmetako bat.

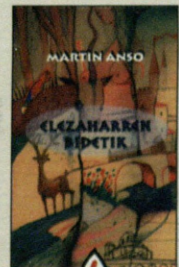

egileari galdezka

Martin Anso altxor kutxaren barrura begira

Elezahar kontutan oso aberatsa dugu Euskal Herria, eta altxor horretan arakatu zuen Mar-

tin Ansok *Gara* egunkarian argitaratzeko istorio hauek idazteko orduan. Zazpi euskal lurraldeetako legendak dira batzuk, ipuin tradizionalak besteak, gertaera historiko apokrifikoak ere ez dira bilduman falta, ez eta beste motako kontakizunak ere. Amodio istorio triste bezain gozoezin batera, badira berean gertaera gogorak islatzen dituzten makina bat kontakizun, Euskal Herrian ere ez baitira gutxi izan historian zehar gertatutako bortxaketak, mendekuak, horma arteko zigorrak, urkamenak eta beste abar luze bezain ankerrak. Horietako askoren berri ematen digute Martin Ansok umore ukitu galantaz idatzitako istorio hauek. *Chambre d'Amour*-en ito ziren gazteen maitasun sutsuarekin hasi, eta

Elezaharren bidetik

Martin Anso

ALBERDANIA
222 orrialde
13,50 euro

hor garamatza, San Adriango bideetan barna, traidoreei aterpe ematera ukatzen den Nafarroako lurretatik, pirata baionar baten gorabeheretara, gaez Maddi eta egunez oreina zen neskatiaren kasua ahaztu gabe, euskal etnologo eta folkloristen liburuetan zein egungo idazleen lanetan aurkitu dituen elezahar polit hauek kontatzerakoan. ■

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	Zigarro txikiak		Sargoria		Bazaude		Oinarritzko osagaia		Pisua
	Ezin fidatuzko		Bizkaiko herria		Nahia		Iparretarrak		
	* HERRI-ALDEA								
	Oholtza								
Makila		Emakume izena					M birritan		
Musika tresna		Jatorri atzizkia					Jaurtiketak		
					Barazki mota				
					Egur				
Egun					Kontsonantea		Gipuzkoa-ko herria		Izan, eduki
Jaioterria					Burdinazko lokarri		Guraso arra		
							Kontsonantea		Urania
							Suari dario		Bokala
Röntgen		Aitzin solasak							
Gaixo		Iridioa							
		Kanpo, landa			Infusio mota			Bokala	
		Iodoa			Kontsonantea			Bokala	
Jarduera							Norekin atzizkia		

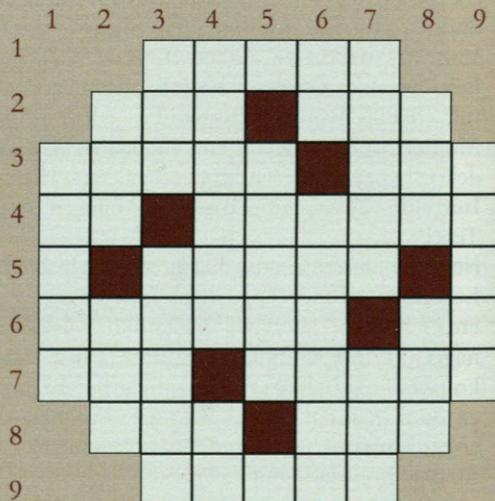
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Ekuatore-Afrikako estatua. 2.- Bizkaieraz, duk. Giza immuno-eskasiaren birusaren siglak. 3.- Ibar, bailara. Behar, egiteko. 4.- Ez eme. Automata. 5.- Kontsonantea. Iratzea. Sufrea. 6.- Leherkari mota. Herri hizkeran, eta. 7.- Galdetzailea. Setak. 8.- Una, neka. Partitiboaren atzizkia. 9.- Bibliako pertsonaia.

GOITIK BEHERA

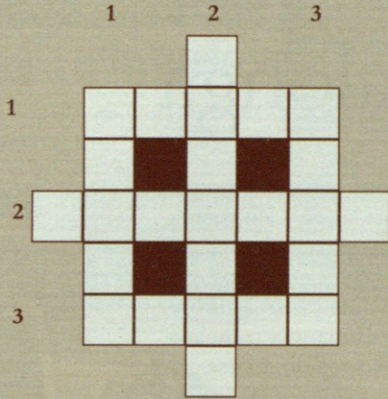
1.- ... ere, hala eta guztiz ere. 2.- Errepikatuz, ikara. Meatzea. 3.- Atzizkia. Gizon izena. 4.- Aran mota. Kasik, abantzu. 5.- Nitrogenoaren ikur kimikoa. Zer lekutarat. Kontsonantea. 6.- Kontsonante errepikatua. Ravelena, ezagunena. 7.- Hegazti mota. Oinaze. 8.- Bi ken bat. Tik-..., erlojuaren hotsa. 9.- Kaiak.

Hiru bider hiru

Goitik behera eta ezker eskuin, hitz bat eta bera.

1. Amaren ahizpa edo aitaren arreba.
2. Gipuzkoako herria, Deba Beherean.
3. Berehala, fite.

Hitz banatua

Ordena aldatu gabe, Asiako estatu baten bokalak eta kontsonanteak, hamaika guztira, bereizi ditugu. Elkartu eta esaguzu zein estatu den.

Flandriarren umorea

Nola kontatzen ditu artzain walloniar batek bere ardiak?

Aurrena hankak kontatzen ditu, eta ondoren zati lau egiten du.

Bi lantegi, bat flandriarra eta bestea walloniarra, muga linguistikoaren alde banatan. Goiz batez, walloniarrek pankarta bat eskegi zuten tximiniatik:

- "Hemen ez da flandesera hitz egiten!"

Biharamunean, flandriarrek beste bat jarri zuten tximiniatik zintzilik, slogan honekin:

- "Hemen ez da hitz egiten! Hemen beharra egiten da!"

Kike Amonarritzen umorea

Soluzioak

8. Bat. Tak. 9. Naak.	N	K	A	T	E	K	I	A	R	A	N
Gg. Bolero. 7. Oplio. Min.	A	A	E	A	T	A	T	A	I	E	R
Okan. Ia. 5. N. Noet. R. 6.	K	O	A	R	I	K	O	A	R	A	K
Dar. Mica. 3. Kor. Gorka. 4.	U	R	A	K	U	A	R	E	L	S	O
Goitik behera: 1. Halaz. 2.	A	I	A	Z	R	U	A	G	A	U	R
8. Abi. Rik. 9. Aaron.	A	A	R	A	A	R	A	T	I	A	Z
Amonal. 1a. 7. Zer. Temak.	M	M	A	R	A	M	A	T	A	Z	M
Ar. Robora. 5. T. Carra. 8.	A	O	A	P	I	G	I	F	I	D	A
Dok. GIB. 3. Haran. Jan. 4.	A	T	O	A	R	A	A	G	A	I	T
Ezker eskuin: 1. Kongo. 2.	A	B	S	Z	F	I	D	A	G	A	I
Hitz gurutzatuak	A	B	S	Z	F	I	D	A	G	A	I
KIRGIZISTAN	A	B	S	Z	F	I	D	A	G	A	I
Hitz banatua	A	B	S	Z	F	I	D	A	G	A	I
3. Auki	A	B	S	Z	F	I	D	A	G	A	I
1. Izeba. 2. Mendaro.	A	B	S	Z	F	I	D	A	G	A	I
Hiru bider hir	A	B	S	Z	F	I	D	A	G	A	I

Errespetatu ditzagun pertsona eta herri guztien eskubideak, eta erabil dezagun

geure hizkuntzan bizitzeko eskubidea

Bizkaiko Foru Aldundia
Kultura Bata
Diputación Foral de Bizkaia
Departamento de Cultura

gure artean euskaraz

Nagoen lekutik

JOSU IZTUETA

Marco Polo eta Vogalonga

ONDO PASATAKO URTEBETEA oinazez igarotako 24 ordu baino laburragoa izan liteke. Sail honetako lehen kronika Italiatik bidalia izan zen eta hamabi hilabeteko zikloa berriro itxi da. Bakoitzak bere erreferentziak izango ditu, Sanjuanak, Sanferminak, Frantziako Tourra, UEU... eta nik, hamaika *Nagoen Lekutik* idatzita osa dezaket hamabi hilabeteko urtea. Kasualitate hutsa izango da berriro Italiatik bidali behar izatea. Horrela suertatu denez hango gogoetak dira honako hauek.

Veneziako Vogalonga, aitzakia aproposa

Venezia hiri bitxia da. Urez inguratuta, uretan eraikia. Etxetik 1.500 km-ra dago eta askotan egona naizen arren, beti nonbaitetik bueltan geratu izan naizenaren ustea eduki dut. Oraingoan ez, oraingoan propio joan ginen bertara, horretarako lagun artean arrauna hartu genuen aitzakia: Vogalonga.

Lehiaketa kutsurik gabeko arraun festa da Vogalonga, Venezia inguruko irla eta kanale-tatik egiten den 30 km-ko estropada. Gondola izeneko ontzia da Veneziako txalupa ezagunena. Postal irudi tipikoa osatzen dute dozena erdi bat turistek, hilkutxaren koloreko itsasontzian eserita. Marradun kamiseta eta lastozko sonbreroa daraman arraunlari bakar bat doa zutik, "oh sole mio" edo antzeko zerbait kantatuz. Euskal Herrian arraunketa jezarrita egiten den ariketa irudikatzen dugu, ez tipo batek oinak ordulariaren 10:10 posizioan egiten duena. Praktikotasunari begiratuta ordea, hango kale estuetatik nabigatzeko diseinu ezinhobea du gondolak. Parte hartu zuten 1.500 ontzietatik ia erdiak gondolak izan ziren eta 5.000 arraunlarietatik %40 ere bai, bai baitaude 2, 4, 6, 8, 10 edo 16 lagunek batera arraun egiteko moduko gondolak.

Lagun koadrila bat elkartu eta hara abiatzea bururatu zitzaigunetik, trainerila furgoneta gainera igo arte sei aste igaro ziren. Eskifaia osatzea zen zailena, lana dela medio zenbat egun eta zeintzuk aukeratzea ez zen samurra izan. Gainera arraunlari kopuruak

baldintzatuko zuen eraman beharreko ontzieren neurria. Azkenean sei lagun: Lalo getaria-rra, Markox Pasai Donibanekoa, Urko Iparraldekoa, Patxi bidaniarra, Aitor eta ni tostetan eta Gaspar lemazain -azken hirurok tolosa-rrak-. Trainerila berriz Bonantza izenekoak, zaldi batentzat izen egokiagoa dirudi itsasontzi batentzat baino. Geu ere lasaitu ginen Bonantza Gipuzkoako Pasai Donibaneko auzo baten izena dela jakitean.

Venezia urperatzen ari dela diote adituek eta mundu mailako teknikariek arreta berezia eskaintzen diote. Agintariek milioika eurotako diru laguntzak bideratzen dituzte. Munduaren beste aldean, berotze globalaren ondorioz itsasoak gora egin duela eta, Pazifikoko zenbait irla dagoeneko laguntza eske ari da. Kiribati herrialde txikia dugu horren adibide. Lanean gogor dihardute, atoloi gainean eratutako lur-eremua itsasoak irentsi ez dezan.

Italiako prentsa arrosa

Gurean argitaratzen diren egunkari gehienak paper zurian kaleratzen dira, beste kolore bat hartzekotan gehigarri bezala agertzen dira eta ia beti ekonomia izaten dute ardatz nagusia. Aldizkari honek berak astero *Erdiko kaiera* bereizten du erdiko orrialdetan, hilean behin *Larrun* aletxoak banatzen denean ere nabarmen geratzen da bai formatoak, bai kolorea.

Paper zurian inprimatzea da normalena, paper zurian ordea denetarik idazten da, "prensa amarilla" eta "prensa rosa" deiturikoak barne. Prentsa horiak sentsazionalismoa bultzatzen badu, prentsa arrosak sentimentalismoa bultzatzen duela esan liteke, nik dena den, ezin ditut bereiztu eta ziur behin baino gehiagotan bata bestearekin nahasten direla. Bost axola didala esan arren, hainbeste jendeak, bata zein bestea, hain hurbiletik jarraitzeak bai kezkatzen nauela. Maila bereko kezka -ez harridurra- sortzen didate kirol egunkariak: normalean %75 futbolaz aritzen dira. Eurokopako golak Europako bozkak baino gehiago inporta zaizkio herritarrari, partehartzea ikusita behintzat horrela dirudi.

Venezia urperatzen ari dela diote adituek eta mundu mailako teknikariek arreta berezia eskaintzen diote. Agintariek milioika eurotako diru-laguntzak bideratzen dituzte. Munduaren beste aldean, berotze globalaren ondorioz itsasoak gora egin duela eta, Pazifikoko zenbait irla dagoeneko laguntza eske ari da. Kiribati herrialde txikia dugu horren adibide. Lanean gogor dihardute, atoloi gainean eratutako lur-eremua itsasoak irentsi ez dezan.

La Gazzetta dello Sport

Sabato 29 maggio 2004

Euro 1,20*

Anno 108 - N. 127

Sped. Abb. Post. 40% -
Art. 2 Comma 20/10 Legge del 6/6/48 - Filiale di Milano

www.gazzetta.it

* La Gazzetta dello Sport è 0,30 più Sportweek e 0,20 più vendita separata. Con Niente da Perdere € 4,70
con martedì 1 euro dal 15/5 al 15/6 - con 20/5 al 15/6 - con 20/5 al 15/6 - con 20/5 al 15/6 - con 20/5 al 15/6
con Venerdì Collezionista € 0,10 - con 10/5 al 15/6 - con 10/5 al 15/6 - con 10/5 al 15/6 - con 10/5 al 15/6

PIERO AGNELLI

OGGI IL MORTIROLO (RAI 3, ORE 14.55)

Cunego padrone Simoni s'infuria

Il capitano scappa, ma è ripreso: trionfa il giovane
Poi Gibo esplode e gli urla: «Bastardo e ignorante»

Da pagina 28 a pagina 31

LA SVOLTA Tutti i dettagli sul clamoroso ingaggio del nuovo tec

Capello, colpo ar

Marco Polo.

Marca kirol egunkaria estatuko salduena da, *L'Equipe*, Frantzia, irakurriena eta zabalduena, *La Gazzetta dello Sport* Italiakoak antzeko arrakasta lortzen du. Marcaren formatoak eroso dirudi, autobusean estu samar eserita doazenez irakurtzeko

modukoa. *L'Equipe* eta *La Gazzetta dello Sport* berriz, handi horietakoak dira. Mahaian gosalitzen zaudela aldamenekoaren kafesnetan orrialdea sartzeko arriskua daukazu edo bestela eguraldi haizetsuarekin ezin dira airelibrean ireki.

Aipatu egunkari italiarra paper arrosean inprimatzen dute, kioskoetan nahiz besapean, nabarmen geratzen den kolorea. Geuk ere erosi genuen Venezia gindoazela. Giroko etapen ibilbidea ez zegoen autopistatik urruti eta Gavia mendate gogorrera hurbildu ginen, aurtengo "Cima Coppi"n lasterketa zuzenean ikusteko aukera baikeneukan. Txirrindularien prozesioan hantxe ziren Juanma Garate, Patxi Vila eta Igor Astarloa euskaldunak. Bide bazterretik hemendik joandako jarraitzaileen ani-

moak ere entzun zitezkeen. Asfalto beltza bi elur horma artetik pasatzerakoan nabarmen geratzen zen elastiko arrosa zeraman ziklista: Damiano Cunego 22 urteko gaztea, bi egun beranduago Milango helmugan, podiumaren altuenera igo zen "Maglia Rosa" italiarra.

Marco Polok burua altxatuko balu

Gaurko Venezia, eta gehienez, duela 25 urte geroztik ezagututakoaz aritu naiteke. Mende laurdena ezer gutxi da 1.500 urteko historia duen hiri batentzat, baina gizakion bizitza itxaropen eskalan, heren bat da. Aspaldiko Venezian buruz asko idatzi da, marrazki eta pintura bidez artisten irudiak ere badaude, fotografia teknikari esker duela ia 150 urteko argazkiak ere ikus gaitzake.

Irudimen gauza ederra da. 1271. urteko Venezia imajinatzeko ariketa egin eta Marco Poloren larruan sartu nahiko nuke. 17 urte besterik ez zituen hark bere aita eta osabarekin itsasoratu zenean. Venezia portutik Palestinako Acrera jo zuten aurrea eta handik lurrez Asia misterioz barrena. Afganistango mendikate elurtuak zeharkatu, Gobiko basamortu kiskalgarria gurutzatu, eta hiru urteren buruan, Cambaluc-era iritsi ziren 12.000 kilometrotako bidea egin ondoren -gaurko Pekin ingurura-. Kuriositate egarria ase nahirik Polotarrak batera eta bestera ibili ziren, 1291n Sumatran itsasoratu arte. Etxera itzultzerakoan Marcok 41 urte zituen. Bidaia beraz, guztira 24 urte iraun zuen! Garai hartan veneziarrak gerran zeuden genoarrekin eta Marco Polo atxilotu eta preso hartu zuten. Han, espetxean, Rusticello izeneko tipo bati urte haietan guztietan ikusi eta bizitutako istorioak kontatu zizkion eta horren emaitza izan zen idatzitako izkribu hura. Askotan entzun eta inoiz irakurri ez dudana liburuari heltzeko aitzakia proposa dut oraingoan.

Guk Marco Poloren garaiko bidaia ulertzea zaila daukagu, baina berak gureak entenditzea ere ez zukeen batere erraza. Bost egunetarako Euskal Herriatik Venezia joatea ezinezkoa irudituko litzaioke, guri bidaia bakar batean hogeita lau urte pasatzea sinergaitza iruditzen zaigun proportzioan.

Venezian parte hartzeko bost egun hartu eta 150 euro behar izan ditugu bakoitzak, joan, jan eta lo, arraunean egin eta berriro itzultzeko. Lagun baten ezkontza gonbidapea dela eta sobreak sartzen "omen" den diru kopuruagatik, nahiago hurrengoan ere, lagun koadrila elkartu eta aitzakia berri bat asmatzea. Bizitza laburregia da era guztietako "Vogalongak" alde batera uzteko. ■

Josu Iztueta Azkue
Venezia

Goiko irudian, paper larrosean inprimatzen den Italiako *La Gazzetta dello Sport* egunkaria. Beheko irudian, Gavia mendatea.

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA: ANDONI OTAMENDI
ETA MIKEL ZARAUTZ
ARGAZKIAK: ARSUAGA

Urdirutz eguzkiaren bidea

Izan zenaren arrasto bizi,
gertakarien gordailu.
Nafarroako Labia
mendizerraren pean, Urrobi
ibaiaren isurialdean dago
kokatua Urdirutz herria,
biztanlerik ez duen baina ezin
politagoa den herrixka. Garai
batean inguruetakoa herrietara
ailegatzeko zeuden mendi
bideei esker, lau herri txiki
ezagutuko ditugu: Urdirutz,
Zaragueta, Lusarreta eta
Esnutz.

Errepidea utzi eta herrira iriste-
ko azken bi kilometroak asfaltatu
gabeak dira. Autoz poliki-poliki igo
daiteke gora, edo bestela, errepide
ondoan ere badago tokiak aparka-
tzeko.

Hara Urdirutz: lau etxe eta eliza
zaharra. Gaur egun, Goitiko Etxea
jartzen duen horretan, haurren
udalekuak egiten dituzte udara par-
tean.

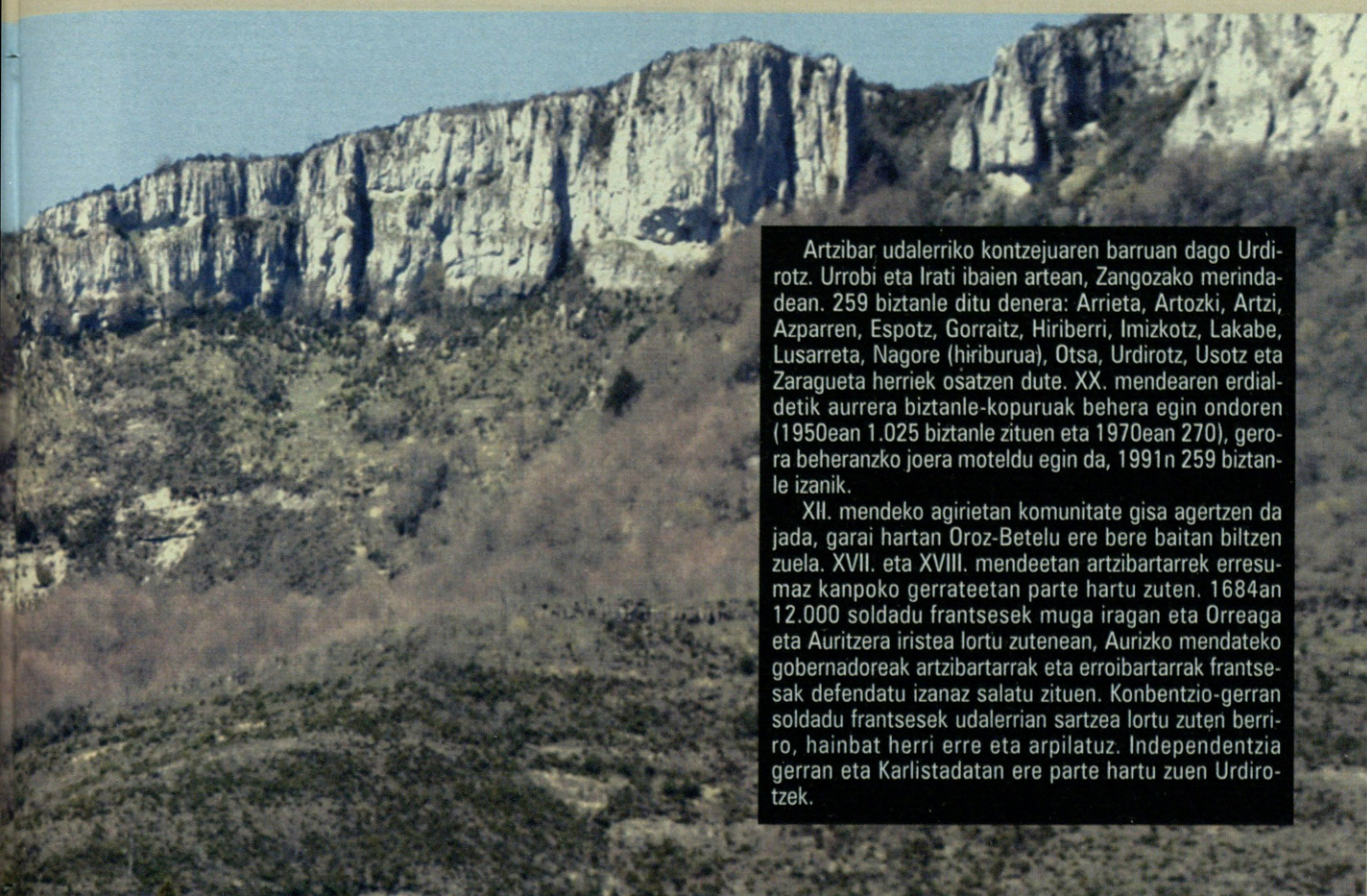
Urdirutzetik Zaraguetara

Larrogain eta Antziolako harkai-
tzek osatzen duten inguru itxiaren
babesean gaude. Zaragueta aldera
jotzeko Goitiko Etxea eta Beheti-
koetxea artetik pasa, gorantz jo eta,
berehalaxe, eskuinetik irteten den
bideari jarraituko diogu. Igoera
motz baten ostean, ezkerraldera,
bidexka landaretsu batean sartuko

gara. Ordubete izango dugu Zara-
gueta herrira bitartean. Bidean,
zuhaitzetan zintzilik dauden oihal
gorriek ondobidean gaudela eraku-
tsiko digute. Hala ere, guretzako
erreferentziarik onena altuera eta
norabidea mantentzea izango da.
Erratzu, Ponsoroa eta Elke men-
diak ikusten dira Arrieta, Imizkotz
herriekin batera. Behinola erabil-
tzen zuten hilerritxoa izango da
gure lehenengo helburua, Zarague-
ta, gertu dagoenaren berri emango
diguna. Asteburu-pasa joandako eta
bertako alaba den andere batek,
urte osoan sei biztanle bizi direla
argitu digu. Gainontzekoak Iruñe-
tik asteburua pasatzera joaten dira.

Zaraguetatik Lusarretara

Herrian behera egin, errepidea eta
errekatxoa gurutzatu eta ukuilua

Artzibar udalerriko kontzejuren barruan dago Urdirotz. Urrobi eta Irati ibaien artean, Zangozako merindadean. 259 biztanle ditu denera: Arrieta, Artozki, Artzi, Azparren, Espotz, Gorraitz, Hiriberri, Imizkotz, Lakabe, Lusarreta, Nagore (hiriburua), Otsa, Urdirotz, Usotz eta Zaragueta herriek osatzen dute. XX. mendearen erdialdetik aurrera biztanle-kopuruak behera egin ondoren (1950ean 1.025 biztanle zituen eta 1970ean 270), gero beheranzko joera moteldu egin da, 1991n 259 biztanle izanik.

XII. mendeko agerietan komunitate gisa agertzen da jada, garai hartan Oroz-Betelu ere bere baitan biltzen zuela. XVII. eta XVIII. mendeetan artzibartarrek erresumaz kanpoko gerrateetan parte hartu zuten. 1684an 12.000 soldadu frantsesek muga iragan eta Orreaga eta Auritzera iristea lortu zutenean, Aurizko mendateko gobernadoreak artzibartarrak eta erroibartarrak frantsesak defendatu izanaz salatu zituen. Konbentzio-gerran soldadu frantsesek udalerrian sartzea lortu zuten berriro, hainbat herri erre eta arpilatuz. Independentzia gerran eta Karlistadatan ere parte hartu zuen Urdirotzek.

Eguzkia eta ilargiaren sorreraren mitoa

Zaraguetako iturrian freskatu ditugu gure gorputzak. Eguzkia goxo eta distiratsu badago ere, ilargia ikusi dugu. Eta leienda hau etorri zaigu gogora.

Orain milaka urte, gizakiak munduan zehar zabaltzen hasi zirenean, ez zegoen eguzkirik eta ez ilargirik. Ilunpetan bizi ziren denak, suzko zezen, zaldi hegalarri edo herensuge erraldoi itxura hartuta lurra-
ren erraietatik ateratzen ziren mamuek izuturik. Etsimen hartan, gizakiek Lurrari laguntza erregutu zioten: "Amalur, babes gaitzazun hondatu behar gaituzten arriskuetatik". Hainbestetan eskatu ondoren, Amalurrak Ilargia sortu zuen. Hasieran, izuturik zeuden gizakiak beren haizuloetan gordeta, irteten ausartzen ez zirela, baina berehala ohitu ziren Ilargiaren argitan ibiltzen. Jeinuak eta sorginak ere oso izutu ziren zeruan argizko gauza hura ikustean, baina haiek ere ohitu egin ziren, eta berehala hasi ziren haiek ere beren leizetik irteten eta gizakiak erasotzen.

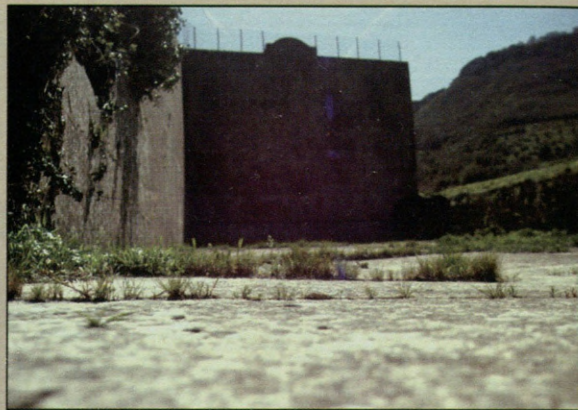
Berriro joan zitzaizkion gizakiak Lurrari erreguka. Ilargi amandrea ekartzeagatik eskerrak eman ondoren, beste zerbait indartsuagoa eskatu zioten, lurpeko jeinuak erasoka ari baitzitzaizkien, berriz. Lurrak, Ilargiak baino argi gehiago zuen izaki bat sortuko zuela agindu zien. Handik aurrera, Eguzkiak eguna egingo zuen, eta Ilargiak gaua. Hain zen handia, hain argia eta hain beroa Eguzkia, non oso gel-
diro ohitu behar izan baitzuten gizakiek haren argitara. Mamuek eta sorginek ezin izan zuten, ordea, egunaren argitasunera ohitu, eta harrezkero, gauez baizik ez dira ateratzen.

Hirugarrenez joan ziren gizakiak Lurrarengana, eskerronez. Baina, beste zerbait falta zuten, oraindik. Egunez arazorik ez bazuten ere, gauez, mamuak beren leizeetatik ateratzen ziren eta erasoka hasten. Lurrak abegi onez entzun zituen, aldi honetan ere, gizakien eskariak. Berriro lagunduko ziela esan zien, baina, azken aldiz. Lore bat sortuko zuen, guztiz ederra, non, gaueko mamuek ikusten zutenean Eguzkia bera zela usteko zuten eta bakean utziko zituzten. Lurrak eguzkiaren lorea sortu zuen, Eguzkilorea. Oraindik orain, eguzki loreak babesten ditu etxeak mamu gaiztoetatik, sorginetatik, lamietatik, gaixotasunetatik, ekaitzetatik eta tximistetatik...

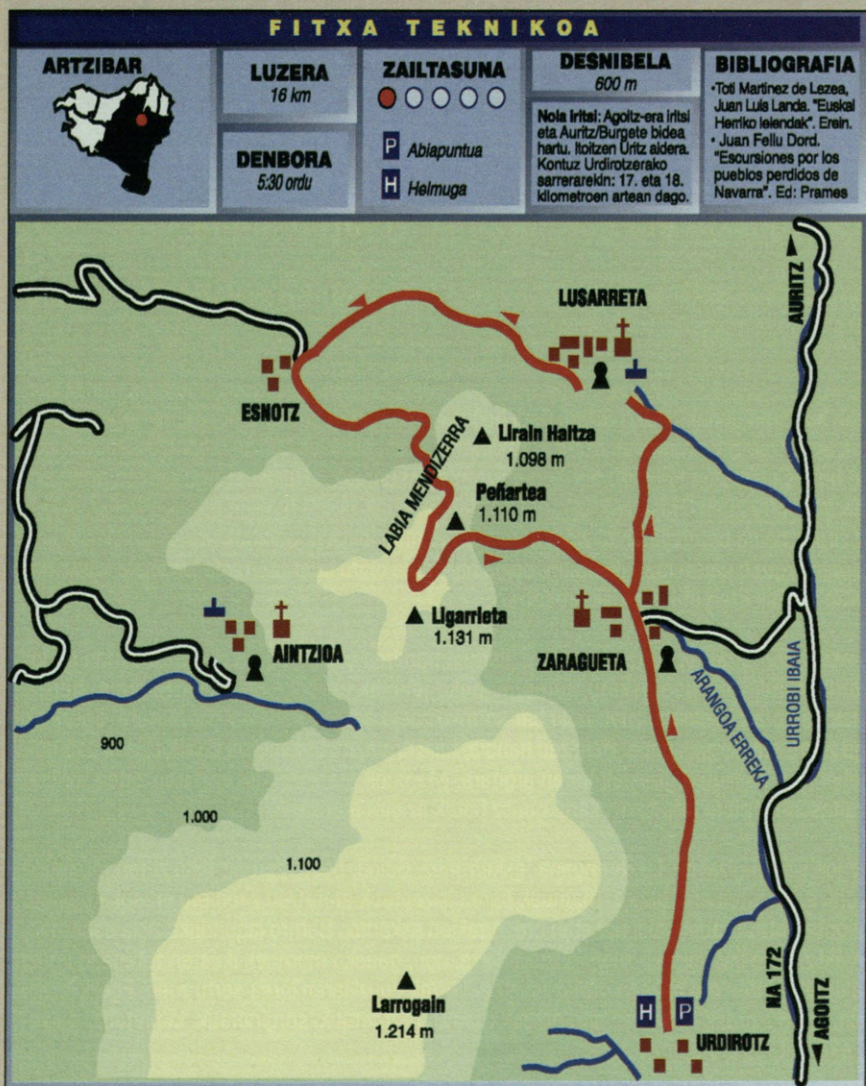
Lusarretako etxea eta frontoia. Belarrak eta inoizko iraganeko auzotarren desafioak uzten duen xarmaz beterik dago jokaleku txikia.

eskuinean utzita mendian gora abiatu gara. Altuera pixka bat irabazi ostean, hesi baten alboan aurrera, laster begi bistan izango dugu Lusarreta herria. Bi ordu behar izan ditugu bertaratzeko. Oso herri txikia da Lusarreta. Belarrak eta inoizko iraganeko auzotarren desafioak

uzten duen xarmaz beterik dago frontoi txikia. Bertan bizi den 85 urteko aitona batek agurtu gaitu. Paraje galduotan desagertzeaz dagoen memoria bizia. Euskaraz ba omen zekiten bere gurasoek. Berak ere txikitzen ba omen zekien baina berehala utzi zion hitz egiteari.

Gaur egun bere bilobek berreskura-tu dute hizkuntza. Hala ere, lanerako ez dutela behar gaineratu digu, hizkuntzari garrantzia kendu nahian bezala. Gogoratzen duen txikitako kontu bat oparitu digu Francisco Espinallek. Herri inguruan dagoen Alto de las Herasen, ahuntzek bakarrrik ezagutzen zuten tokian, urrezko kanpai bat omen zegoen lurperaturik. Bertatik pasatzen

zirenean ezkilek kokapenaren berri ematen zuten. Hala ere, inork, berak dakiela behintzat, ez omen du, oraindik, urrezko kanpai hori aurkitu.

Azken herria, Esnutz

Lusarretatik gorantz atera eta 30 minutuan pista lasai batean Esnutz herrira iritsi gara. Bertara sartu, askan trago bat jo eta eliza eta plaza ingurura heldu gara. Kale printzipaletik gora irtengo gara, eta azken etxea pasa ondoren ezkerrean jarraiki, lurrezko pis-

Lirain mendia.

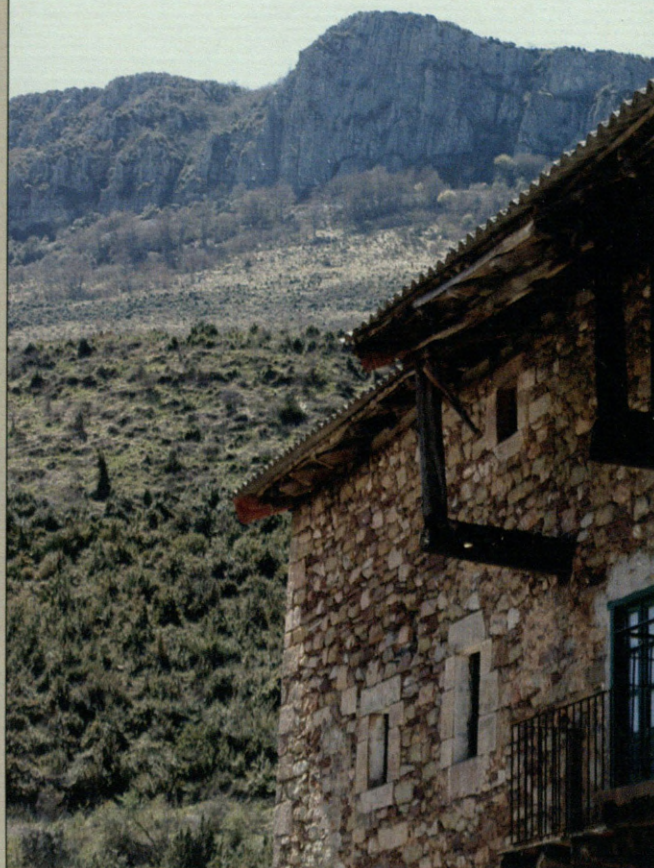
tari helduko diogu. Pista honetan aurrera goazela Lirain mendia-
ren zelaietara iritsiko
gara. Eskuinetik, baso
eta zelai mugatik aurre-
ra egingo dugu. Zelaian
bertan, eskuinera
bidexka bat irteten da.
Bidezidor hori hartu
eta ataka zaharkitu bat
igaro arte gorantz goaz.
Behin altuera irabazi
dugunean Lirain eta

Peñartearen lepoan gaude. Eskuine-
ra hartu behar dugu eta pixkana
pixkana pagaditik irtengo gara. Bi
tontorak igotzeko aukera izango
dugu: Peñarte eta Ligarieta.

Urdirutzen hasi eta buka

Ondoren Artze bailarara jaitsiko

Zaraguetako etxeak. Urte osoan sei
biztanle bizi dira herrian.
Gainontzekoak Iruñetik asteburua
pasatzera joaten dira.

gara, Zaraguetara herrira. Bi pago
bakartiren artetik igaro eta jausitako
harkaitz inguruetatik Elorri, Ipuru
eta Ezpel tartetik Zaraguetara iritsi-
ko gara.

Denera 5:30 behar izan ditugu,
etorritako toki beretik Urdirotzera
iristeko. ■

- Autokarabana, Karabanak eta Erremolkeen exposizioa.
- Furgoneten eraldaketa tailerra.
- Mc Louis autokarabanen alokairua.

Polig. Indus. Aldaba, z/g • 20400 TOLOSA • Tel: 943 65 50 85 • Faxa: 943 65 50 86
E-mail: admin@caravanastolosa.com • www.caravanastolosa.com

Concesionario para:

elhagh

halm

MOBILVETTA

miller

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

TEKNOLOGIA

Pentsamenduak agintzen

BIDEO JOLASETAN laster ez da eskurik behar izango. Garunaren inguruan kokatutako hainbat elektrodoz baliatuz, lau pertsonak bideo joko bati aginduak eman dizkiote pentsamendu soilarekin. Saiakera hau gauzatu duten ikerlariak elbarrientzat edo paralisia dutenentzat lagungarri izan daitekeen sistema bat garatzea izan dute helburu. Saiakera honen talde burua AEBetako Saint-Louisko Barnes-Jewish Ospitaleko Eric Lethard neurozirujaua izan da. Talde honek epilepsia duten lau gaixorekin egin ditu saiakerak eta elektrodoak ustez krisien sortzaile diren garun zatia azalaren gainean kokatu dira. Lau gaixoez 24 minutu baino gutxiago behar izan dute ordenagailua kontrolatzeko. Baina hauek ez dira alor honetan aritzen diren ikerlari bakarrak, adibidez,

Miguel Nicolelis doktoreak Parkinson gaixotasuna jasaten ari diren hamaika gaixorekin antzeko saiakerak egin ditu eta baita emaitza itxaropentsuak lortu ere. **I**

EKOLOGIA

Uholde gero eta larriagoak

BI MILA MILIOI PERTSONA uholdeen mehatxupearan bizi izango dira 2050. urtean, hau da, egun baino bi aldiz gehiago. Hiru dira Nazio Batuen Unibertsitateak (NBU) horretarako emandako arrazoiak: klima berotzea, baso-hustuketa eta presio demografikoa. Uholdeen eraginez urtero 25.000 pertsona hiltzen dira,

Osasuna

JABIER AGIRRE

Gerriko mina da 45 urtez gorakoen baja-arrazoi nagusia

BILBOKO Euskalduna Jauregian egin du Espainiako Erradiologia Elkarteak bere XXVII. Kongresua, eta bertan bildutako adituek bizkarrezurraren gaitzik nagusia den lumbalgia (gerriko mina) jorratu zuten. Eva Llopis eta Maria Alcaraz espezialistek gidatutako eztabaidan nabarmendu zen bezala, gerriko mina da medikuarengana joateko bigarren arrazoia, eta 45 urtetik gorako pertsonen artean laneko baja hartzeko arrazoi nagusia.

Llopis eta Alcaraz doktoreek bizkarrezur lumbarraren endekapen-gaixotasun edo gaixotasun degeneratiboaren historia naturala azaldu zuten, bizkarrezurra aztertzeko metodo zaharrak eta berriak elkarrekin parekatuz. Historia naturala da, inola-ko esku-hartze edo terapeutikarik gabe, behaketa eta kontrol hutsez zer-nolako eboluzioa duen gaitzak. Beraien hitzetan, "konpresio-eragina eta substantzia kimikoek eragindako nerbio-narritadura edo irritazioa dira seguru-erik gaitz honen erantzuleak", prozesuaren mekanismo

fisiopatologikoa oraindik zehatz-mehatz ezagutzen ez den arren.

Gaur egun, gerriko minaren diagnostikoa egiteko, erradiologoentzat oso eraginkorrak dira irudi bidezko teknika berriak, eta gorputzarentzat berriz, garai bateko teknikak baino bigunagoak, gainera.

Hernia edo etenei dagokienez, hiru kasutik bitan berorien historia naturala onerako da: atzera egitea —erregresioa edo sendaketa partziala— eta baita erabat sendatzea ere. Baina kasuen %35ean, gutxi gorabehera, metodo kirurgikoetara jo beharra dago, mina erabat desagertzea nahi baldin bada, behintzat. Dena den, Euskalduna

Jauregian bildutako espezialistek erradiologoaren zeregin protagonista aldarrikatu zuten gerriko minean, tratamenduak emaitza onak izateko ezinbestekoa baita aldeztetik diagnostikoa zehatz-mehatz egitea. Eta hori erradiologoaren ardura da.

gehienak Asian, eta azken hoge urteotan kontinente honetako 400 milioi pertsonak urtero jasan behar izan dute uholdeen eragina. **I**

BIOLOGIA

Koralak nola berreskuratu

KORALAK BIZI ETA HAZI ahal izateko erlazio sinbiotikoa dute zelulabakarrek alga batekin,

Itsasoko tenperatura edo argiztapena handitzean koralak zuritu egiten dira, pigmentazioa galduz.

honek ematen baitie koralek behar duten elikadura. Batzuetan ingurugiroaren tentsioagatik sinbiosia apurtu egiten da eta Buffaloko Unibertsitateko ikerlariek sinbiosiaren errekupeazioari buruzko ikerketa baten emaitza kaleratu berri dute. Itsasoko tenperatura edo argiztapena handitzean koralak zuritu egiten dira, kolorea eta pigmentazioa galduz. Une horretan alga eta koralearen arteko sinbiosia apurtzen da eta, horren ondorioz, korala hil egin daiteke. Hala ere, kasu batzuetan korala aurrera ateratzen zen eta ikerlariek ez zekiten hori koralean geratzen ziren beste alga batzuei esker zen, edo ingurutik hartutako algei esker. Arestian aipatu ikerlariek uste dute koralek alga berriak eskuratzeko ahalmena dutela. Horretarako Karibeko espezie bateko ale batzuei pigmentazioa kendu zieten laborategian 12 astean itzalpean mantenduz. Ondorengo sei astetan sinbiosia egiteko gai ziren algak erantsi zituzten koralak zeuden uretara. Denbora hori igaro ondoren, algak pigmentazioa hartzen ari zirela ikusi zuten, sinbiosia gertatu zenaren seinale. Ikerketa honen hurrengo urratsa itsaso zabalean frogatzea da, baina nola finkatu zona batean alga sinbiotikoak itsas korranteetatik salbu? **I**

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Peoniak, txoratzeko...

LORE ZALETASUNA burmuineko bi hemisferioetan txertatua daraman lagun batek harrituta aipatu dit aurtengo lora-urte oparoa. Erdipurdiko giroa, epel eta ura aukeran, aproposa da berezko gure lurretarako moduko landareen ugaltzeko erabakia-ren hautua egiterakoan. Loreak ez baitira gure gozamenarako, loretik fruitua emango duen landare amaren antzeko berriak sortuz, bere espeziearen iraupena bermatzeko baizik. Gure begiak eta sudurra tartean izatea kasualitate huts jo behar dugu.

Aurtengo oparotasunaren kontua, oinlodi edo peonia (*Paeonia sp.*) ederrean antigoaleko usainaz mozkor ginela izan genuen hizpide. Txoratzten naute peoniek, eta beraiek bezala beste inoren loreek ez.

Ranunculazeoen familiakoak dira peoniak eta berez Asia ekialdetik badatoz ere, jende asko txoratu dute eta mundu osoko mintegi ugari peonia hibrido berriak sortzera emanak dira, ehunka urte direla. Peoniak lurpeko zain lodietan pilatzen dituzte jakiak eta hauek dira urtetan eta urtetan irautearen bermea. Gaur egun bi multzo dira nagusi: zuhaizkarak eta zuhaixka-erakoak. Lehenak hostajea galtzen dute neguan, baina egurrezko zortzenak irauten du eta udaberrian zorten honetako kimuak ireki eta lora eta hosto berriak ematen ditu. Zuhaixka-erakoek aldiz, ez dute egurrezko adarrik eta neguan hostajea galtzen dutenean, lurpeko zain lodikoteak soilik irauten du, udaberrian landare osoa berria azaltzen delarik. Loreen kolore farfailetan izugarritzko aukera dago, milaka. Usaina da lore hauen beste ezaugarri ezagun bat. Bien nahasketa egokiak, kolorea eta usaina, sortzen du txoramena, finean animalion txoramena. Loreak oso handiak dira eta pipitatzarrak irekitzerakoan txingurrien bisitaleku izan ohi dira; pipitek jariatzen duten eztiaren biltzera doazela diote batzuk, beste batzuk, aldiz, txingurrien xaxatzerik gabe loreak ez liratekeela irekiko diote...

Loreak ebaki eta txarroan jartzeko egokiak dira oso. Aspaldiko partez ustekabeko hasperena eragingo dizutela egingo nuke dema: probatu *Mme de Verneville*, *M. Jules Elie*, *James Pillow* edoa *Bev* barietate usaintsuak... Peoniaren lore, sustrai eta haziak karranpak eta hezueria lasaitzeko erabiltzen dira. Txoramena eta lasaitasuna dakartzanari txatxu batzuk arrosa madarikatua ere deitzen diote.

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
 Industriaidea 1, 20160 Lasarte-Oria
 Tel: 943.37.18.49
 e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Sukaldean

HASIER ETXEBERRIA

DAVID DE JORGE

sukaldean@free.fr

Henrietteren pastela

Oinarritzko kontuak

Gazta ondua zerekin aurkeztu

GAZTAREN LAGUNGARRI

zer jarri izaten da maiz problema. Aholku batzuk eman behar dizkizuegu, ogitik hasita. Ahal dela, ogi-buru pisua izan dadila, azala txigorturik eta mamia trinkoa duena. Ahal den guztietan baztertu ogi industrialia, ogi zozoa, mamia erdi-gardena edo kartoi antzekoa duena, baita azal beratz eta hauskorreko ogia ere. Zenbait kasutan legea betetzen ez bada ere, ogi ona pisua da eta, are garrantzitsuagoa, usaina du. Penagarriak dira txurroak bezala egiten dituzten ogi triste aseptiko eta goma itxurako horiek. Gaztaren lagungarrien zerrenda izugarri luzea da. Hasi fruitu lehor gazi eta txigortuekin jaten, labean pixka bat epeldutako fruitu lehorrekin, usaintsuago izaten baitira horrela: intxaurrak, almendrak, makadamiako intxaurrak eta hurrak. Probatu gauza gazitu bitxiekin, oliba olio birjinean oratutako gauzekin, antxoekin eta

atun gatzartuarekin, konparazio batera. Ehundura mamitsu eta karmelatuko fruta lehorrekin: aranak, albertxikoak eta mertxika-puska pasak. Marmeladaz oratutako ogi txigortua edo brioche labetik atera berria: mertxika, lparraldeko gerezi beltza, arabarba, aran berdeak. Sagar edo limoi jele meheak. Eta aingeru-adatsa, hari melengatan jarria, edo irasagar-gozokia dadotan moztua.

Fruta freskoarekin ere jan daiteke: Sagar zuritua eta xerra mehetan moztua, udarea, kakia, gereziak, moskatel-mahats aleak, litxiak, mangoa, papaia, mizpirak eta pikuak. Eta azkenik, entsalada berde batekin freska dezakegu aho-sabaia: eskarola, letxuburu finak, kaputxino-bizarra... oliba olioaz eta gatzaz maneatu, beste ezer gabe.

Mokadu bakoitzaren neurria da kontua, eta atsegin handiena eman digun harekin segitu.

Osagaiak

- 2 katilukada irin
- 2 katilukada azukre
- 3 arrautza
- Katilukada bat esnegain urtu
- Koilaratxokada bat azukre bainilatu
- Zimiko bat legamia-hauts

AZUKREAREKIN joko ditugu arrautzak, kolore zurixka hartu arte. Irina, esnegaina eta legamia gaineratuko ditugu ondoren. Molde biribil bat gurinez igurtzi eta, irina hautseztatu ostean, hartan egokituko dugu oreka. Labean sartu eta 20/25 minutuan edukiko dugu ontzen, 200°ko tenperaturan. Zerbitzatu. ■

Argitalpen honen edizioan lankide:

kutxa

gizarte ekintza

Pasa berri dira Europako hauteskundeak. Ohi bezala, gure boto txartela gutunazal batean sartu eta zegokigun mahaira joan ginen botoa ematera. Sarri errepikatu dugun prozesua da eta bozkatze sistemak ez du sekreturik guretzat. Etorkizunean, hala ere, litekeena da ohiturak aldatu behar izatea. Apurka-apurka gero eta herrialde gehiago ari da bozkatze sistema elektronikoak aplikatzen eta Euskal Herrira ere heldu da. EHUKo errektoretzarako hauteskundeetan, esaterako, Demotek sistema erabili zuten. Hain justu, Eusko Jaurlaritzak Demotek sistemaren bidez botoa ematea posible egingo lukeen lege-proiektua onartu berri du eta Legebiltzarrak oniritzia emanez gero, udaberriko hauteskunde autonomikoetan aplikatuko da.

Etorkizuneko Botoak

EUSKO JAURLARITZAK EMAN BERRI duen pausoak etorkizunean boto sistema elektronikoek izan dezaketen garrantziaz ohartarazten gaitu. Jaurlaritzak hilaren 14an onartu zuen boto elektroniko emateko lege-proiektua. Hala, Eusko Legebiltzarrak oniritzia ematen badu, udaberriko hauteskunde autonomikoetan Demotek sistemaren bidez bozkatu ahal izango du hainbat herritarrek. Izan ere, lege-proiektuak aurrera eginez gero, aipatu sistema ez da Autonomia Erkidego hauteskunde zentro guztietan aplikatuko. Hasiera batean, hautesleku bakar batzuetan baino ez da izango botoa Demotek sistemaren bidez emateko aukera.

Boto sistema elektronikoek hitz egitean, funtsean, bi sistemez ari gara: hauteskontzi eta boto txartel elektronikoak nahiz pantaila ukigarriak

JON

TORNER

Argazkiak:

M. Ramirez/ J.
Hernaiz/ Argazki
Press

bezalako bitartekoak erabiltzen dituenaz eta Internetez. Europako hauteskundeetan, hainbat herrialdeko hautesleek erabili ahal izan dute pantaila ukigarria oinarri duen sistema, nahiz eta orokorrean proba pilotu gisa aplikatu den. Portugal eta Frantziako sei hauteskunde kolegiotan, esaterako, Indra konpainia espainiarraren Poin&Vote sistemaren bidez bozkatzeko aukera izan zuten herritarrek, proba pilotu moduan. Hautesleek nahikoa izan zuten pantaila batzuetan agertzen ziren alderdietako baten izenaren gainean behatza jartzearekin. Gainera, Vandoeuvre-lès-Nancy udalerrian sistema hau modu ofizialean aplikatu zen, emaitzak aintzat hartuz.

Bestalde, hauteskontzi elektronikoak erabiltzen dituen sistemaren ezaugarriek, arrazoi desberdinak direla-eta, hedabideetan oihartzun

• Bozkatzeko sistema elektronikoak

dezente izan zuten EHUko errektoretzarako hauteskundeetan. Aurrerago berriz ere hizpide izango ditugun hauteskundeetan erabilitako hauteskontziekin ohikoen aldean ez dute desberdintasun nabarmenik, azken finean, hautesleek bertan sartu behar baitute boto txartela. Alde horretatik, Demotek sistemak ez dakar berrikuntzarik. Botoa eman nahi duenak derrigor joan behar du mahaira. Hara iristean, nortasun agiria erakutsi eta botoa ontzian sartuko du. Hori bai, boto txartel elektronikoa ez da kartazal batean sartu behar. Nahikoa da hura markatutako lekutik tolestearekin. Txartelak banda magnetiko bat dauka eta hura irakurtzen du hauteskontziak.

Internet bidezko boto sistemari dagokionez, ordea, sarera konektaturiko edozein ordenagailutik bozka daiteke. Interneti esker, abstentzioa murriztu egiten da, atzerrian bizi diren herritarrek zein mugikortasun arazoak dituztenek botoa emateko aukera gehiago baitaukate. Gurean, gainera, bada bozkatzeko askatasuna

Boto txartel elektronikoa ez da kartazal batean sartu behar. Nahikoa da hura markatutako lekutik tolestearekin. Txartelak banda magnetiko bat dauka eta hura irakurtzen du hauteskontziak.

benetan berma dadin lortzeko Internet beharrezkoa dela dioenik, arrazoi politikoak direla-eta mehatxupean bizi diren herritarrek botoa askatasun osoz emateko zailtasunak izaten omen baitituzte sarri.

Boto sistema elektronikoek bozketa prozesua izugarri arintzen dute eta hori da duten abantaila nagusia. Botoak kontatzeko zein emaitzak helarazteko unean denbora dezente aurrezten da, bi prozesuak automatikoki egiten baitira, hauteskontziak itxi eta berehala.

Mesfidantza sortzen dute

Hauteskunde prozesu demokratiko guztietan, badira derrigorrez bete behar diren baldintza batzuk: pribatutasuna, fidagarritasuna, gardentasuna eta anonimotasuna bermatzeaz gain, botoak sekretua izan behar du, norberak behin bakarrik bozka dezake, botoa ezin da faltsifikatu ez saldu, azken emaitzetan boto guztiak azalduko dira (nuluak barne) eta emaitza horiek konprobatzeko aukera izan behar da. Ezaugarri horiek dira, hain justu, boto sistema elektronikoarekin

Bozkatzeko sistema orok bete beharreko baldintza da boto guztiak kontuan hartzearena. Bada, boto elektronikodun sistemek ez dute hau bermatzen, boto nulurik ezin baita eman

mesfidati agertzen direnek euren kritikak arrazoitze aipatzen dituzten argudioak. Askorentzat, sistema hauek ez daukate guztiz ziurtatzerik norberaren botoa sekretupean geratuko denik edo emaitzak manipulatzetik ez dagoenik.

Gainera, Internet bidezko bozketa sistemari buruz zalantzak are handiagoak dira, hackerren nahiz birusen erasoez gain, kontuan izan behar baita norberaren benetako identitatea ezkutatzea posible dela. Alegia, ez dago ziur jakiterik botoa ematen ari dena benetan izena erregistratu duena denik.

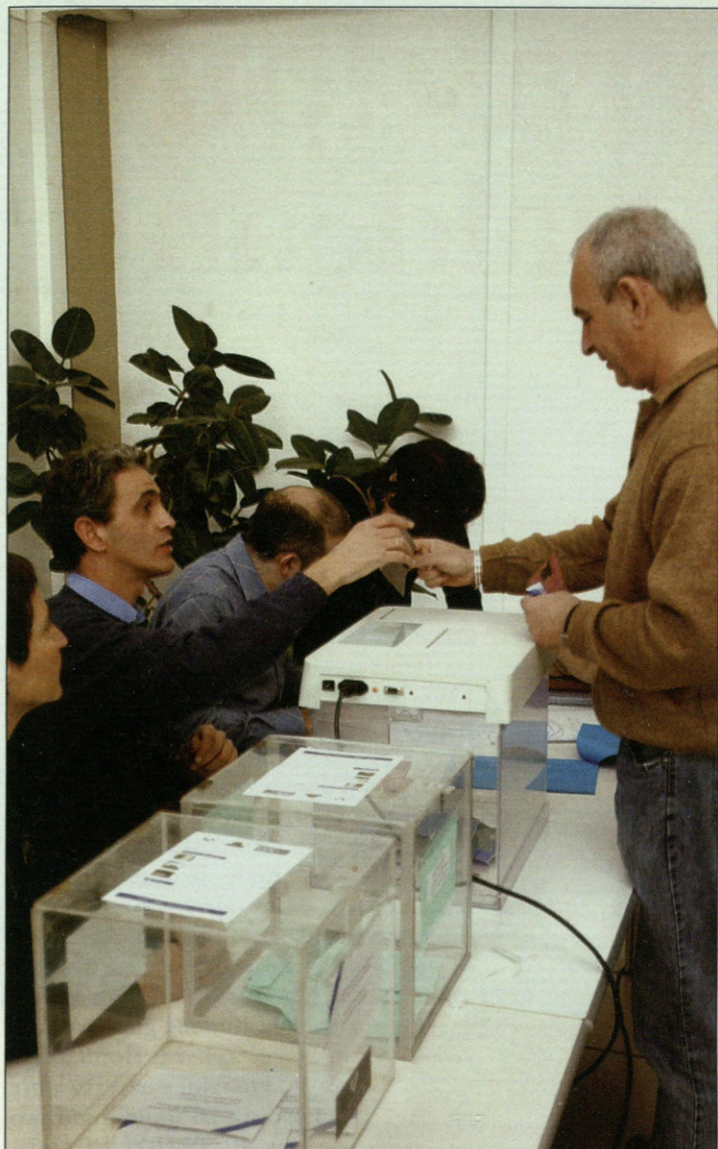
Zalantza horiez gain adituek beste puntu bat ere aipatzen dute. Herritarrek teknologia berrien inguruan duten ezagutza. Boto emaileak sistema onartu eta ezagutu egin behar du, honek mesfidantzarik ez sortzeko, eta oraindik bide luzea egin behar dela argi dago. Herritarrek konbentzitzea ez da hain erraza. Are gutxiago askori arrotz zaien bozketa sistema baten inguruan. Hautesleek ez dute mutur aurrean jartzen zaien edozein makina erabiliko.

Gainera, bada aipatutakoarekin lotura duen beste ezaugarri negatibo bat, batez ere Interneten kasuan nabarmentzen dena: haustura digitala. Teknologia berriak ez daude guztion eskura eta horrek zatiketa digitala handituko ez ote duen galdetzen du zenbaitek.

Eta boto nuluak?

Aurrez esan dugu bozkatzeko sistema orok bete beharreko baldintza dela boto guztiak kontuan hartzearena. Bada, boto elektronikodun sistemek ez dute hau bermatzen, boto nulurik ezin baita eman. Botoa aukera konkretu bati eman behar zaio derrigorrez. Euskal Herrian, zenbait alderdi politikok hauteskunde prozesu desberdinetan boto nuluen aldeko boza eskatu duela kontuan izanik, aipatutakoak garrantzia berezia hartzen du. Europako hauteskundeetan, adibidez, Demotek sistema erabili izan balitz, Hego Euskal Herriko hautesleek ezin izango zioteten botoa Herritarren Zerrendari eman. Eusko Jaurlaritzak onartu berri duen lege-proiektuak ere ez du boto nulua aurreikusten eta alderdi politikoei lege-proiektua Eusko Legebiltzarrean eztabaidatzeko, ez da dudarik aipatutakoak zeresan franko emango duela.

EHUko errektoretzarako hauteskundeetan ere boto nuluak ez ziren onartu eta horrek eman zuen zeresanik.

EHUko errektoretzarako hauteskundeak

EHUko errektoretzarako hauteskundeak iragan martxoan eta apirilean egin ziren. Aurreneko itzulian zazpi hautagaietako batek ere ez zuen botoen erdia lortu eta, ondorioz,

EHUko errektoretzarako hauteskundeetan erabilitako sistema elektronikoak zeresana eman zuen.

boto gehien jaso zituzten biak (Juan Ignacio Perez Iglesias eta Iñaki Antigüedad) igaro ziren bigarren itzulira. Bigarren itzulian Juan Ignacio Perez Iglesiasek irabazi zuen. Hauteskunde horietan Eusko Jaurlaritzako Hauteskunde Prozesuen eta Agirien Zuzendaritzak bultzatutako Demotek sistema erabili zuten. 78 hautestontzi elektroniko paratu ziren EHUko Gipuzkoa, Araba eta Bizkaiko campusetan eta guztira bi milioi boto-txartel egin ziren. Demotek sistemak ondo funtzionatu zuen, baina hala ere hainbat kritika jaso zuen. Haserre handiena lehen itzulian hirugarren lekuan geratu zen Francisco Doñate hautagaiak erakutsi zuen. Askorentzat sektore konstituzionalista ordezkatzeko hautagaiak Demotek sistemaren fidagarritasun eza salatu zuen: "Sistemak ez du garantiarik. Botoak ez dira eskuz kontatu; elektronikoki kontatu bezain pronto boto txartelak apurtu egin dituzte. Ez da emaitzak inpugnatzeko aukerarik izan". Doñatek "putxerazo" baten itzala ere ikusi zuen bozkatzeko sistemaren atzean.

Eusko Jaurlaritzako Barne Sailak argi utzi nahi izan du kexarik egonez gero mahaietako presidentek mekanikoki kontatu ziren botoak atzera berriz ere eskuz kontatzeko obligazioa zutela, baina halakorik egiteko eskaerarik jaso ezean, legeak txartelak apurtzeko baimena ematen duela. Bestalde, Iñaki Goirizelaia EHUko Elektronika eta Telekomunikazio Sailko irakasleak ere botoak manipulatzeko ezinezkoa dela adierazi zuen eta mahai batzuetan botoak eskuz ere kontatu zirela ziurtatu zuen.

Boto sistema elektronikoek sorrarazten dituzten zalantzek argi erakusten dute horiek aplikatzen hasi aurretik gauza dezente hartu behar direla kontuan. Gainera, oraingoz hauteskunde legeak ez ditu sistema hauek onartzen. ■

<http://www.euskadi.net/botoelek>

helbidean, boto elektronikoari eta Demotek sistemari buruzko informazio gehiago.

Antzerki Testu Bilduma

- 1... SIN VERGÜENZAS • LOTS-A-GABE (Garbiñe Losada eta Felipe Loza)
- 2... Y MARÍA, TRES VECES AMAPOLA, MARÍA...
BILBAO: LAUAXETA, TIROS Y BESOS (Maite Agirre)
- 3... MENTIRAS • ENTRE LINEAS (Teresa Colo)
- 4... EL AMIGO DE JOHN WAYNE (Garbiñe Losada)
- 5... ANPURREK (Oskar Galán)
- 6... MÁS QUE PALABRAS. Doce piezas del taller de escritura dramática de la BAI (Varios autores)
- 7... DE CÓMO MORÍA Y RESUCITABA LÁZARO, EL LAZARILLO (Aristides Vargas)
- 8... TARJETA SUCIA (Patricia Vallejo)
- 9... ZENBAKIAK ALA ELEAK. PEDAGOGOAK GOGOAN • EKO-LOGIKOA (Aitor Txarterina)
- 10... KONTENEDORE BATEN ISTORIOAK • EUSKERA SENCILLOAREN MANIFIESTOA (Patxo Telleria)
- 11... KUKUBEL • TXIRRIKIZ • EKIDAZU: LEHOIEK EZ DAKITE BIBOLINA JOTZEN (Kukubiltza)
- 12... AGUR BETIKO (Aizpea Goenaga)
- 13... ¡AY MONOLO! (Teresa Colo)

Artezblai
liburu bilduma gaur egungo antzerkigintzaren

berria

INSTANTÁNEAS DE LO EFÍMERO

Recorrido visual y teórico por las Artes de Calle

'kale antzerkiaren inguruko argaki eta testu bilduma'

www.artezblai.com | artez@artezblai.com | tel. 946 583 082

Piztia erraldoiak gure kostaldean

Talaia gainetik, orain mende batzuk gure kostaldean desagertutako Euskal balearik ikusiko ez dugun arren, bestelako izurde edo balea espezierik begiztatu dezakegu inguru hauetan. Bizkaiko Golkoak, altxor preziatu modura, zetazeo ikusgarriak gordetzen omen ditu, horregatik Bizkaiko golkoa "zetazeoen santutegi" izendatzeko proposamendik ere badago.

BIZKAIKO GOLKOKO eremu zabalean baleak edo izurdeak bezalako zetazeo ederrak bazeudela aspalditik zekiten arrantzaleek, hainbat arrantzalditan elkarrekin lehian aritu baitira. Baina orain arte arrantzaleen erreferentzi soilak genituen, Bizkaiko Golkoko zetazeoen inguruan ez baita ikerketa sakonik egin. Badaudela jakin badakigu, baina espezieak eta populazioak zehaztea zaila gertatzen da. Ezin dugu populazioak ugariak ala urriak diren zehaztu. Hala ere esan behar da, aditu askoren arabera, uste baino populazio handiagoak eta dibertsioagoak izan daitezkeela. Baina ugaztun itsastar hauek ikertzea ez da lan erraza, are zailagoa populazioen jarraipe-

MAIDER ZAPIRAIN
Argazkiak: E.I.B.E

E.I.B.E. elkarteak Hondarribitik Bilborainoko kostaldea aztertzen du. Eremu horretan, balearik topatu ez arren 10 espezieren inguruko datuak eta argazkiak lortu dituzte, besteak beste, izurdeak, kalderoiak eta zifiroak.

nak egitea, ea populazio finkoak diren, migratzen duten, non ugaltzen diren... jakitea. Zetazeoen ugaritasunak itsasoaren osasun egoeraren zantzuak eman ditzake, gure itsas ekosistemaren egoera hobeto ulertzen lagunduko luke.

Euskal Herriko kostan baditugu ikerketa honetan diharduten elkarteak. Batetik Bizkaialdean AMBAR (Itsas-faunaren Ikerketa eta Babeserako Elkarte) izenekoa dugu, 1996a geroztik datu bilketan dabilena. Ikerketa lerro desberdinak garatu dituzte, batetik hilik harrapatzen dituzten zetazeoak aztertzen dituzte, kausak aztertuz. Bestetik, Euskal kostako puntu desberdinetan lur-finkotik egindako ikusketen inguruko datuak biltzen dituzte. Badute itsasontzi bidezko ikerketa programa berezia ere. Bestetik, Gipuzkoan E.I.B.E. (Euskal Izurde eta Baleazaleen Elkarte) dugu, orain gutxi sortua baina dagoeneko ekarpen garrantzitsuak egin dituen gure kostako zetazeoen inguruan. Zehazki Hondarribitik Bilborainoko kostaldea aztertu dute elkartekoek, kostatik 20 milia inguruko itsasoan barneratuz. Bi elkarteek Espainiako Zetazeo Elkartearekin (S.E.C.) harremana dute, eta antzeko ikerketa patroik eta metodologia jarraitzen dute.

Gure kostako zetazeo espezieak

E.I.B.E.-ko kideek Euskal balearik "oraingoz" ez dutela ikusi ziurtatu digute, baina 10 espezieren inguruko datu eta argazkiak eman dizkigute. Esan beharrik ez dago emaitzak ikusgarriak direla. Zetazeoen ikerketa zaila eta neketsua dela jakinarazi digute, ordu askotan nabigatu behar dela honelako argazki ederrik lortzeko. Baina emaitzak ikusita, egindako lanak konpentsatzen duela dudarik ez dugu egiten. Batetik, izurde mular eta izurde arruntak aipatu ditzakegu. Orain gutxi arte Donostiako badian ikusten genuen eta duela aste batzuk Pasaian topatu zuten Pakito izurdea, izurde mularren espeziekoa omen da. Esan digutenez, Pakitoren moduko kasuak ezagutzen diren arren, honelako portaerak

zetazeoetan oso arraroak omen dira. Izurdeen artean izurde marradunak ere topatu dituzte gure uretan.

Kalderoi espezierik ere aurkitu dute; kalderoi arruntak, kalderoi grisak eta gure uretan espero ez zituzten kalderoi tropikalekin ere topo egin omen dute, badirudi aurtengo udako tenperatura altuak erakarri dituela-edo. Zifiorik ere begiztatu dute, hauek zailak izaten dira ikusten, sakontasun handitan ibili ohi dira normalean. Ror-

kualei buruz ere hitz egin digute, eta hauen artean bi espezie ikusi ahal izan dituzte.

Euskal balearen bila

Atzean geratu dira euskal balearen presentzia ohikoa zen garai haiek. Orain mende batzuk euskal baleek euren migrazio luzetan geldialdi garrantzitsua egiten zuten gure kostan. Izan ere, negualdian kumeak izatera hurbitzen baitziren, bertako urek ezaugarri paregabeak eskaintzen baitziz-

foRoa
E-PosTa
TxaT
BerRiak

EusKAra(Z)

<http://www.euskaraz.com>

Euskara hutsezko ataria

Goiko irudian, 1901ean Orioko arrantzaleek balea harrapatu eta herrira zeramaten unea ikus daiteke.

kieten. Baina balea-arrantzak, euskal balea erabat urruntzea lortu zuen gure kostatik. Guztiok ezagutzen ditugu azken baleari dagozkion bertso famatu haiek. Donostiako Aquariumean, berriz, azken aurreko balearen eskeletoa ikus dezakegu, 1878. urtean Zarautz eta Getaria artean harrapatua izan zena. Gaur egun euskal balearen ale bakan batzuk ditugu Atlantiko eta Pazifikoko uretan. euskal baleak, gupida gabe, izugarrizko jazarpena jasan behar izan baitzuen Bizkaiko Golko osoan. Balea arrantzaren lehen erreferentziak X. mendekoak dira. Balea populazioak erabateko gainbehera jasan zuen, ondorengorik gabe uzten baitzituzten kumeak, balea emeak akabatuz.

XVI. mendean berriz, Groenlandia eta Ternua aldera abiatu behar izan omen zuten balea bila, espedizio izugarriak antolatzen zituzten. Balea arrantzaleek ondo ezagutzen zuten balea hau, geldoa da oso, horregatik dauka gaztelarazko *ballena franca* izena, ondo zekiten balekumea akabatzen bazuten, ama atzetik etorriko zitzaieela. Gainera, hil ondoren flotatu egiten duenez, erraza zitzairen portura eramatea. Balea arrantza diru iturri izugarria zen, balea baten aprobetxamendua muturrekoa zen, den-dena zen erabilgarri. Hain adierazgarri zaizkion bizarrak korseak, zepilloak, erratzak egiteko erabiltzen zituzten. Haragia oso preziatua zen eta gantza urtu egiten zen; olio, xaboi eta era guztietako kosmetikoak egiten zituzten. Hezurdura ere altzarigintzan aprobetxatzen zen. ■

Juanma Salazar, biologoa eta E.I.B.E.-ko kidea «Zetazeoak ikertzea izugarria da, baina oso garestia ere bai»

Nola sortu zen E.I.B.E.?

Idea Gibraltarreko Itsasartean sortu zen, Enara Markos, beste kidea eta ni zetazeoekin lanean ari ginenean, bertan garatutako ideia Kantauri itsasora ekartzea posible zela ikusi genuen. Gure proiektua berria da, urtebete inguru duela esan dezakegu.

Zein dira zuen diru iturriak?

Ekoboluntarioen bidezko finantzazio modua garatu dugu. Aurreko udan probatu genuen lehenengo aldiz. Edozeinek parte har dezake. Zetazeoen zaletuek diru bat ordaintzen dute ikerketan parte hartzeagatik, hau guztia oso garesti ateratzen baitzaigu: itsasontziaren mantenua, GPS-ak, argazkiak... Diru-laguntzen esperoan gaude baita ere, ikerketarako oinarri sendoak baititugu.

Zeintzu dira zuen lan ildoak?

Lehenik eta behin gure ikerketaren ildo nagusia zetazeoen espezie aniztasuna eta euren banaketa ikertzea izan da. Horretarako antolatu genuen ikerlari laguntzaileen itsas kanpaina hori. Beste heziketa programa bat ere martxan jarri dugu *Euskal Baleazaleak* deitu duguna, eta arrantzaleekin elkar-

lanean gabiltza, eurek gainera datuak hartzen dizkigute gure ikerketarako. Honela arrantzaleek zetazeoen ikerketan eta kontserbazioan laguntzen dute. Beste programa *Balearen Bila* deitzen dioguna da, hau ikasleei zuzendutako heziketa kanpaina izango da. Lan handia egiten ari gara, zetazeoen mundua asko gustatu behar zaizu.

Udako kanpainaren emaitzak onak izan al dira?

Bai, oso datu itxaropentsuak lortu genituen, 11 zetazeo espezie inguru identifikatu genituen, guk, hala ere, Euskal kosta soilik aztertu dugu, Bizkaiko Golkoa oso eremu zabala da eta oraindik lan asko dago egiteke benetako datu fidagarriak eskuratzeko.

Zein ikerketa metodo erabiltzen duzue?

Fotoidentifikazioaren bitartez, hau da, argazkia ateratzen zaio isats-hegatsari edo bizkar-hegatsari. Honek aleak identifikatzeko balio du, berezkoa izango baitu ale bakoitzak. Orain ikerketa genetikoak egiteko asmoa dugu baita ere, dagoeneko laginak jaso ditugu eta laborategira igortzeko asmoa dugu.

Ondorio horretara iritsi ziren Euskal Herrian Euskaraz erakundeak nazioarteko eragina euskararen normalkuntza prozesuan gaia hausnartzeko mahai-ingurua antolatu zuen orain aste batzuk Donostian. Aitor Elduaieen kazetaria moderatzaile zutela, Paul Bilbao Hizkuntza Eskubideen Behatokiko kidea, Urko Aiartza abokatua eta Iulen Urbiola Euskal Kultur Erakundeko partaidea izan ziren hizlariak. Hiru galderra egin zitzaizkien nazioarteak euskararen normalkuntzan duen eragina azter zezaten: globalizazioak ekar dezakeena, Europako Batasuneko konstituzioak izan dezakeen eragina eta, jardun horien ondorio gisa-edo, ea zer-nolako estrategia beharko lukeen euskalgintzak aurrera begira.

Globalizazioak kultur aniztasunarekin egiten du talka, kulturaren uniformizazioa dakar; pentsamendu bakarra eta hizkuntza bakarra nagusitzen dira munduan: ingelesa. Euskararen eta Europako hizkuntza gutxiagotuen normalkuntza ez da nazioartetik iritsiko, herrialde bakoitzak bere saiakera egin beharko du.

Intxaurrak baino hotsak handiago

GLOBALIZAZIOA AZTERTZERAKOAN, Paul Bilbaok ezer baino lehen historiara jo zuen, gogoratuz XV. mendean 10.000 hizkuntza zeudela munduan eta, gaur egun, ikuspegi baikorrenen arabera 6.000 besterik ez direla. Horrek argi uzten du desagertze prozesua ez dela naturala izan. Globalizazioa, bere hitzetan, herri jakin batzuen bizi-ikusmoldeak eta hizkuntza baloreak gainerako herriei zabaltzea da, herri horiek nahi

PILAR IPARRAGIRRE

izan, edo ez. Eta abantaila bailitzan aurkeztzen zaigun arren, mundu guztia-
rekiko lotura edo elkarrengandik hurbilago egotea ahalten duela esanaz, kultur aniztasunarekin egiten du talka, atzean kulturaren uniformizazioa besterik ez duelako: pentsamendu bakarra, pentsatzeko hizkuntza bakarra, eta hortaz mundua ezagutarazteko ere hiz-

kuntza bakarra. "Nik behin irakurri nuen globalizazioa 3 M handien mundua dela: MFB, Microsoft eta McDonalds. Eta ez da kasualitatea hiru izen horiek ingelesez egotea. Horrek islatzen du globalizazio honek ingeles hizkuntza ezartzea dakarrela", adierazi zuen Paul Bilbaok.

Urko Aiartza abokatuaren ustez, gaur egun bizitzen ari garen globaliza-

Babeslea: Zumaiaiko euskara zerbitzua

2004ko ekainaren 27a

Zumaiak du hitza

zioa inperialismoaren fase berri bat da, historikoki kapitalaren prozesuarekin lotu beharrekoa. Estatu-nazioen sorrera kapitalaren/burgesiaren sorrerak ekarri zuen, eta burgesiak behar zuen merkatal-marko eta marko juridiko-politiko horrek hainbat eta hainbat komunitateren desagertzea ekarri zuen, hain zuzen ere burgesiak estatu-nazio bakoitzean beti ere hizkuntza bakarra erabili zuelako. Berak azaltzen duenez: "Gero etorri zen inperialismoaren prozesu guztia, batez ere Hirugarren Munduari begira, eta hor eman zen kolonizazio prozesua eta beste hizkuntz komunitate eta nazio guztien suntsiketa. Eta orain bizi dugu beste estadio bat, neoinperialismoa, berriro ere kapitalak beste marko bat behar duelako, eta horren baitan ari dira eratzen marko juridiko-politiko berriak, baita zabaltzen ari zaigun Europa hau ere. Ez da herrien Europa, Estatuaren Europa, kapitalaren Europa baizik". Estatu-nazio bihurtzea lortu ez duten komunitateak mundu osoan egoera oso larrian, desagertze zorian bizi direla gogoratu zuen: "Ez dago ia desagertzera kondenaturik dagoen hizkuntzarik, Estatu bat edukita. Salbuespena gaelikoa izan daiteke, eta hortik asko daukagu ikasteko".

Euskal Kultur Erakundeko partaide Iulen Urbiolaren iritziz, euskararen normalkuntza ez da etorriko nazioartetik, gugandik baizik. Erabil dezakegun testuinguru bat baino ez da nazioartea, haizea bezala: "Mendira joaten garenean haizea kontra edo alde edukitzeak erraztu edo zaildu dezake gailurrera iristeko bidea. Eta nik horrela kokatuko nituzke nazioartetik etor ahal zaizkigunak, baina, berez, euskararen normalkuntza gure esku dago".

Nolanahi ere, aldeko gauzak ere ezagutu zizkion globalizazioari. Esate baterako, gaur egun gutxienez eleaniztasuna nahiko barneratuta dago.

Baina eleaniztasunari eta kultur aniztasunari ingelesaren nagusitasunak egiten die aurre. Eta gainera, etorkinen kasua dago. "Etorkinak etortzen ari dira gurera, eta beren hizkuntzak eta eskakizunak beraiekin datoz —esan zuen Iulen Urbiolak—. Gaur egun Iruñeko kaleetan entzun ahal duzu kroa-

XV. mendean 10.000 hizkuntza zeuden munduan eta, gaur egun 6.000 besterik ez dira. Horrek argi uzten du desagertze prozesua ez dela naturala izan

ziera ia-ia euskara baino gehiago. Arabiarrak ere hor daude, eta afrikarrak ere bai. Nola kudeatuko ditugu hizkuntza eta kultura berri horiek? Etorrinena erronka bat da guretzat ere".

Europako Batasuna dela-eta

Europako batasun prozesua, honek izango duen konstituzioa eta Europako Hizkuntza Gutxiagotuen Ituna izan

zen hizpide ondoren.

Ituna dela-eta, zera gogoratu zuen Paul Bilbaok: "Espainiako Estatuak sinatu eta berretsi egin zuen, alegia konpromiso batzuk hartu zituen; Frantziako Estatuak, ordea, sinatu egin zuen baina ez berretsi, eta hortaz ez zuen inolako konpromisorik hartu".

Horrez gain, Paul Bilbaoren iritziz Itun honek ez ditu hiztunen eskubideak babesten. Eta gainera zehaztu beharko genuke zeri deritzon Europako Batasunak aniztasuna: estatuaren ofiziala den hizkuntzaren aniztasunaz ari den, ala estatu barruan dauden hizkuntza gutxiagotuen aniztasunaz. "Hizkuntz komunitatei izaera aitortu

behar zaie lehenengo; eta eskubideak aitortu gero", zioen Paul Bilbaok.

Urko Aiertza abokatuaren ustez, Europar konstituzioa estatuen parametroetan eratzen ari da, eta beraz hortik gutxi espero dezakete hizkuntza gutxiagotuek. Iulen Urbiola bat etorri zen honekin.

Estrategia bateratua

Euskalgintzak aurrera eramane beharko lukeen estrategia azaltzerakoan, lehenik eta behin oinarritzko kontzeptuen definizioa bateratu beharra eskatu zion Paul Bilbaok euskalgintzari. "Europar hizkuntza guztiak dute tokia; mezu hori gizarteratu behar dugu", eta hiru lan ildo zabaldu beharra nabarmendu zuen: batetik, europar konstituzioari begira; bestetik, Europako beste hizkuntza komunitateekin elkar lana jorratu beharra; eta azkenik, globalizazioa dela-eta sortu diren mugimendu paraleloetan (gizarte foroetan-eta) hizkuntza eskubideen gaineko hausnarketa sustatu beharra.

Urko Aiertza abokatuak, honela mintzatu zen: "Zer egin behar duen herri honek? Bada, nire ustez ez dago formula magikorik: herri honek egin behar du beste herri guztiek egin behar izan dutena. Eta biziraupena lortu duten herriak burujabetzara jo duten herriak izan dira. Eta horrek, gainera, gurea bezalako hizkuntza gutxiagotu baten egoeran, ez du esan nahi biziraupena ziur lortuko dugunik ere!", esan zuen, Irlandako prozesua ekarri zion gogora. "Herri honek soilik aurrera egin ahal izango du eta euskarak aurrera egin ahal izango du estatu bateko planteamendua egiten baldin badu" erabaki zuen.

Azkenik, Iulen Urbiolaren hitzak entzun ziren, eta ez zen oso baikor agertu Europako Batasunetik eta Europako Kontseilutik euskalgintzak lor dezakeen mintzatzerakoan: estatus juridiko batzuk, aldarrikapen batzuk egin ahal izatea, diru-iturriak... lor daitezkeela zioen, baina ez askoz gehiago. Nolanahi ere, zera gogoratu zuen Paul Bilbaok esandakoa kontuan harturik: "Ez gaude bakarrik. Europatik lor dezakegu gure egoera berbera bizi duten beste kolektibitateen indarrak biltzea, eta guztion artean joan gaitzke Europar Batasunaren aurrera eskaera batzuk egitera". ■

RAUL BOGAJO / ARGAZKI PRESS

NEGOZIAZIO KOLEKTIBOA

Laneko gatazken bolada bortitza

Azken hilabete hauetan, zenbait enpresa multinazional ixtearen edo beren pertsonalak murriztearen iragarpenak eta sektoreko edo enpresetako hitzarmenen negoziazio kolektiboak laneko gatazken berebiziko bolada ari du sorrarazten, iraganeko garaia gogorarazten dizkiguna. Patronalaren jarrera hertsia, administrazioaren sostengu ezin eskertuzkoarekin batera, egoe-ra hori bultzatzen ari da.

DANIEL UDALAITZ

AZKEN HILABETEOTAN, hainbat grebaren lekuko izaten ari gara EAEko lurralde guztian. Horietako batzuk, gainera, hainbat hilabetez luzatzen ari dira: Araban, Caballito eta Newell enpresetakoak, haietako zuzendaritza multinazionalek instalazioak itxi edo

Hostal BERTIZ Ostatua

San Juan 16, 31720 OIEREGI (NAFARROA)
Tel: 948 59 20 81
www.hostalbertiz.com
info@hostalbertiz.com

pertsonalak murriztu nahi baitituzte; Gipuzkoan, eraikuntzakoak aurreakordio batera iritsi dira Adegirekin, 5 asteko grebaren ondoren; Bizkaian, posta-zerbitzukoak eta garbiketakoak, ehundaka familiari erasaten diete-nak. Horiez gain, ez ditugu ahaztu behar beste enpresa txiki batzuetako grebak, beren hitzarmen kolektiboen negoziazioagatik gertatzen ari direnak. Horri guztiari Sestaoko La Naval ontziolako egoerak sorrarazten ari duen gatazka-giroa gaineratu behar-ko diogu, haren etorkizunak oso zalantzakoa izaten jarraitzen baitu eta, langileei eta familiei ez ezik, ontzigitzaren sektoreko beste enpresa txiki eta ertain askori ari baitzaie erasaten, bai eta horietako langileei eta haien familiei ere. Gatazka-giro hau, beraz, EAEko milaka langileri eta familiari ari zaie erasaten.

Bitartean, datu estatistikoak EAEko enpresen egoera arrakastatsua abalatzen ari dira, mozkin galantak eskuratu baitituzte "behi gize-

kal Herriko probintzia. Egoera hori bi enpresa multinazionalen jarreragatik gertatu da. Batak pertsonala nabarmen murriztu nahi du; besteak, berriz, instalazioak itxi nahi ditu. Araban kokatutako Pferd Rüggerberd multinazional alemana, abrasiboak fabrikatzen dituen eta Caballito izenez ezagunago dena, 140 laguneko pertsonalarekin, grebarik luzeena darman enpresa da. Dagoeneko, sei hilabete daramatza, hitzarmen kolektiboaren negoziatioagatik eta pertsonala ez murrizteko eskakizunagatik. Bi urtez hitzarmenik gabe egon eta gero, multinazionalak pertsonalari lau urterako hitzarmena exijitu zion, eta, horrekin batera, soldatak osagarri kontsolidaezinen bidez igotzeko politika mantentzea eta pertsonala 25 lagun

murritztea.

Langileek grebaren hasieratik esan dute edozein pertsonalmurritzte errefusatu-ko dutela, baina prest agertu izan dira soldaten igoe-rak eta beste alderdi labora- batzuk

negoziatzeko. Greban zehar multinazionalak sei langile kaleratu dituenz gero, grebalarien errebindikazioaren muina pertsonala ez murrizteko eta kaleratutako sei lagunak berriro onartzeko eskakizunean mantentzen da. Greba horrek Arabako beste enpresa batzuen solidaritatea piztu du. Une honetan, laudo edo arbitraje baten peskizan dago. Multinazionalak arbitrajea bakarrik onartzen du, nahitaez bete beharreko laudoarekin; langileek, berriz, bitartekotza proposatu zuten.

Arabako kokatua dagoen eta errezeletarako gidak fabrikatzen dituen Newell multinazionalako langileak ere gatazkan dabilta joan deneko zenbait hilabetean, instalazioak itxiko dituela iragarri baitu, bai Gasteizkoak (ehun enpleguri erasango lieke), bai Martorellekoak (Bartzelonako probintzian).

Bankari euskaldun batek ongizatezko estatua desmantelatu nahi du

Botín familiaren Banco Santander entitatearen zerbitzura dagoen bankari euskaldun bat publikoki mintzatu da, inolako lotsarik gabe, Europar ongizatezko estatua desmantelatzearen alde. Alegia, besteak beste, babes sozial publikoa kendu nahi du, pentsio-plan pribatuarekin bere bankuaren etekinak handitzeko. Bankari euskaldun horrek Alfredo Sáenz du izena, Banco Santander entitateko kontseilari delegatua da gaur egun, eta Emilio Botín bankuko presidentea berak baino are gehiago kobratzen du. Eta, milioikako soldata izateaz gainera, 60 milioi euroko pentsio-funtsa blindatu du beretzat. Banco Santanderren agertu baino lehen, bankari hori Banco Vizcayako kide izan zen, eta BBVAKoa gero, Banco de Bilbaok eta Banko Vizcayak bat egin ondoren. Lehenago ere lan egin zuen goi-mailako lanpostu batean, Audioko Tubacex tutu-enpresan.

Erreakzioak berehala heldu ziren. Sindikalistek eta ezkerreko talde politiko batzuek "lotsagarri" eta "probokazio" gisa salatu zuten bankari horren jarrera. Espainiako gobernutik bertatik ere atera ziren ahots batzuk, esanez eredu soziala "ez dela bereziki boteretsua eta zarrastela" eta, mol- daerak jasan behar baditu ere, ez duela izan behar desmantelatzeko, baizik eta "garatuz joateko eta produktiboago bihurtzeko". Bankari euskaldunaren aldeko erreakzioak ere izan ziren, hala nola Josep Oliu Banco Sabadelleko presidenteara, harentzat "Europako Batasuneko hazkunde txikiagoak zerikusia baitu ongizatezko estatuaren kostuarekin".

Gatazka luze horiek Arabari bereziki erasan badiote ere, Bizkaia eta Gipuzkoa ere ari dira lan-gatazka nozitzen, sektoreko hitzarmenen negoziatioagatik edo enpresa txikie- tako hitzarmen partikularrengatik, hala nola Uren Partzuergokoa edo Artxandako Tuneletakoa, Bilbon. Laneko gatazka gehien sorrarazten ari diren hitzarmenak eraikuntzakoak dira, batik bat Gipuzkoan, eta kon- tuan izatekoak dira Metalekoak Biz- kaian nahiz Gipuzkoan sorraraz

EAEko 150.000 lagun baino

gehiagori erasaten diete

negoziatzeko zain dauden sektoreko

hitzarmenek. Nafarroa, oraingoz ez

dute ukitu laneko gatazkek

nen" azken urte hauetan. Eta ez da onartzekoa egoera horren erdian EAEko administrazioak enpresari- ei eta haien patronalei sostengua emate- ta, bizkitartean, grebalariekin mintzatze- ari uko egitea. Horrela gertatu da, esate baterako, Caballitokoe- kin, bederatzi hilabetez baitaude gre- ban. Ez da onartzekoa, halaber, horrelako egoeran zenbait bankari aho betean agertzea, hala nola Alfre- do Saenz euskalduna, Banco Santan- derko kontseilari delegatua, zeinek ongizatezko estatua desmantelatze- aren alde hitz egin baitu. Ez dugu ahaztu behar langileek azken garaio- tan egindako borrokari esker lortu dugula ongizate hori, eta borroka horiek zenbaitetan heroikoak ere izan direla.

Caballito, grebarik luzeena

Araba da, dudarik gabe, laneko gatazkek gehien erasan dioten Eus-

ditzakeenak. EAEko 150.000 lagun baino gehiagori erasaten diete negoziatzeko zain dauden sektoreko hitzarmenek. Nafarroa, oraingoz, ez dute ukitu laneko gatazkek.

Patronala administrazioak sostengatua

Euskadiko patronalak (Adeg, SEA, CEBEK, Confebask) oso jarrera itxia ari dira mantentzen negoziazioari buruz; aldi berean, sindikatuak salatzzen dituzte, "dialogo soziala" falta omen delako. Eta, jarrera horretan, sostengu baldintzaz gabea ari zaie ematen Gasteizko administrazioa, Ibarretxe buru duela, sindikatuak behin eta berriro salatu dutenez. Ibarretxeren jarrera horren adibide gisa, uko egin dio grebalarien ordezkariak hartzeari, eta, bitartean, Ertzaintzak hain kontra kargatu du. Sindikatuak salatu dutenez, enpresen mozkinetan eboluzio positiboa gertatzen ari den bitartean, enpresek prekaritatea, segurtasun falta eta ezkutuko ekonomia areagotzen eta sustatzen dute. ■

Estatistikek EAEko enpresen egoera arrakastatsua abalatzzen duten bitartean, sektore hitzarmenen negoziazioengatik edo enpresa txikietako hitzarmen partikularrengatik gatazkak daude Araban bereziki, baina baita Bizkaian eta Gipuzkoan ere.

helduentzako barnetegiak

ARRIGORRI (Ondarroa)

Itsas ostatur, hondartza gainean

- EKAINAREN 28tik UZTAILAREN 10era
- IRAILAREN 6tik 18ra
- PREZIOA: 404 €

BAKAIKU (Nafarroa)

Sakana bailaran, Aralar eta Urbasa artean

- ABUZTUAREN 2tik 14ra
- ABUZTUAREN 16tik 28ra
- PREZIOA: 350 €

euskara ikastaro trinkoak bilbon

- UZTAILA 5etik 30era
Goizez (8:30-14:00) / Arratsaldez (15:30-21:00)
- ABUZTUA 2tik 27ra
Goizez (8:30-14:00)
- IRAILA 1etik 28ra
Goizez (8:30-14:00) / Arratsaldez (15:30-21:00)
- Urrats guztiak
- PREZIOA: 170 €

www.gabrielaresti.com

San Bizente kalea 2 - 4.a BILBO
Tel: 94 423 75 91

Bero-beroan

Konfiantza giroa PSE-EEren lerroetan

2001eko maiatzeko PP-PSE tandemak Ajuria Enea hartzeko saioan porrot egin ondoren ezagutu ondoren, ipar berri bat finkatu zuen PSE-EEk eta, apurka, beste irudi bat eskaintzen ari da euskal gizartearen aurrean. Horren lekuko da abiarazi duen "Patxi lehen-dakari" kanpaina. Goiz edo berandu den eztabaida alboratuz, bistan da PSE-EEk beste nortasun bat erakutsi nahi duela, eta horretarako proposa zaiola Kataluniako ispiluan begiratzea. "Sozialismo baskistaren" itzulera indartsua sumatzen da, nahiz eta oraindik zaila den horrek zer esan nahi duen irudikatzea. Gernikako Estatutuaren erreforma "baskista" egiteko aliatu bila dabil PSE-EE eta datorren ikasturte politikoan horrek zer esan nahi duen ikusteko aukera zehatzagoa izango dugu.

Nazio Eztabaidagunea eta ETAren su-etena

Nazio Eztabaidagunea duela urtebete abian jarri zenean, indar aber-tzaleen harremanetarako gune izateaz gain, ETAren su-etena ekar zezakeela pentsatu zuen askok. Iragan Aste Santurako askok espero zuen ETAren halako keinuren bat. Ande Sainte-Marie ABko bozeramaileak joan den igandean *Berrian* esandakoak dira sentimendu hauen lekuko: "Modu ez-ofizial batez izan bada ere, Aberri Egunerako su-eten egoera bat saldu zitzaigun. Sanfermin bezperan gaude eta denentzat onuragarri izan zitekeen hori haizeak eraman du. Epe laburrera ez dugu irekidura keinurik espero gatazkaren konponbiderako bidean".

Elkarrizketarako giro aproposagoa

Elkarrik baikor aurkeztu du Bake Konferentziaren bigarren fase hau, batez ere euskal politikagintzan giro berri bat sumatzen duela adieraziz. Ez da samurra zehaztea giro berri hori zertan den agerraraztea, baina egia da irailetik aurrera zabalduko den kurtsoak zerbait mami-tzeko testuinguru aproposa zabaltzen duela: Elkarriren Bake Konferentzia hor da; Nazio Eztabaidagunearen norabidea zehatzago ikusi ahal izango da ordurako; Ibarretxe planaren eztabaida abiatuko da, Katalunian ere Estatutuaren erreforma proposamena hor dago eta bietan herritarrei kontsulta egitearen gaia funtsezkoa izango da; PSOEek ia lau urte izango du gobernu lanetarako eta EAJk zuzendaritza ondo finkatua; oraingoz biolentzia agerpenak ere bareago dira; alderdi guztiak elkarrizketarako duten jarrera egokiagoa da. Aurkako ikuspegirik ere erakutsi daiteke, dena den, eta kutsu ezkorreko gai zerrenda egin, Batasunaren ilegalizaziotik hasiz, esaterako.

Zer da...

Itun soziala

Itun Soziala herrialde bateko sindikatuen eta enplegatzaileen organizazioek irits dezaketen hitzarmen bat da, soldaten negoziazio kolektiborako oinarriak ezartzeko, inflazio-prozesua -prezioen igoera- galgatzeko asmoari lotu ohi zaizkion mailen arabera. Itunak dagokien gobernuaren sostengua izan dezake, eta are indar politikoen ordezkariena ere. Ituna, ordea, ez da gai horretara mugatzen. Itun sozialetan, eskuarki, bestelako erabaki batzuk ere sartu ohi dira: lanaldia murriztearen gaineoak, lan baldintzen gaineoak... Espainiako Estatuan, estatu osorako hitzarmenak Moncloako Itunak deiturikoekin hasi ziren, 1977an. Ondoren etorri ziren Konfederazio

arteko Akordio Markoak (AMIC), Enpleguaren Akordio Nazionala (ANE), eta Akordio Ekonomiko eta Soziala (AES). Itun Soziala, ordea, ez da estatu mailakoa bakarrik, baita erkidego, sektore eta enpresa mailakoa ere. Sektore edo enpresa jakin baten etorkizunaren gaineo edozein negoziatuz, sindikatuak eta ugazabak hainbat eratako akordioetara iristen dira, soldaten, lanaldien, enplegu-erregulazioen eta abarren gaineo, eta, askotan, patronalak bake soziala eskatzen du horiek aurrera eramateko; hau da, sindikatuen konpromisoa hitzarturiko erabakiek agintzen duten denbora-tartean ez dadin gatazka laboralik izan. Hori ere itun sozialen parte izaten da.

Daniel Udalaiz

Irakasle kontratatuen egonkortasunari buruzko akordioa eztabaidagai

EUSKO JAURLARITZAKO Hezkuntza Sailak ELA, LAB eta EILAS sindikatuekin irakasle kontratatu egonkorren baldintzak zehazteko sinatutako akordioa kritikatu dute CCOO eta UGT sindikatuak. Horien aburuz, "zentzugabea" da irakasle egonkorrei bigarren hizkuntza eskakizuna exijitzea eta erabaki hori salatzeak elkarretaratzea deitu

Euskal Herriko Unibertsitatea

ALBERTO ELOSEGI

zuten Bilboko Hezkuntza Sailaren egoitza aurrean. Kontseiluak eta EHEk bi sindikatu horien jarrera kritikatzear gain, "euren interesak" defenditzea kritikatu diote. ELA, LAB eta EILASEk, aldiz, 1998ko hizkuntza eskakizunen derrigortasunari buruzko akordioa gogoratu diote, bertan 2001. urtea finkatu zelako euskararen ezagutza baieztatzeak azken epê gisa; epe hori bi urtez luzatu dela azpimarratu zuten.

Gasteizko Udala Kontseiluarekin ituna sinatzeaz

ASTE HONETAN dira sinatzekoak alde biak hitzarmena. Itun honen bidez Kontseiluaren lana izango da Gasteizko Euskara Biziberritzeko Plan Nagusiaren inguruan ebaluaketa eta jarraipena egitea. Itunak 13.500 euroko aurrekontua izango du. Eragileak plangintza lantzen ari dira eta uda ondorenerako proposamen batzuk luzatzekotan dira. Gasteizko Udalak 2005 eta 2008 urte bitartean abian jarriko den hizkuntza politika aurtun prestatzeko asmoa dauka.

Gasteizko euskalgintzak jakinarazi duenez, zorrotz jarraituko dute abian jarritako prozesua. Gakoetako bat Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia eta Euskararen Gizarte Erakundearen Kontseiluaren Bai Euskarari Akordioaren Plan Estrategikoa uztartzea izango dela azpimarratu du Gasteizko euskalgintzak.

Euskaraz Kirolari programa abian da

GIPUZKOAKO FORU ALDUNDIAK bultzatuta kirol eragile, kirolari, monitore eta antolatzaileei zuzenduriko *Euskaraz Kirolari* programa martxan jarri da. Gipuzkoako Kirol eragile ezberdinekin euskararekiko sentsibilizazio programa bat jorratzea da saiakera honen helburu nagusia eta horretarako hainbat ildo landuko dira: bate-tik, normalizazioa lortzeko eta kirol materiala argitaratzeko diru-laguntzak emango dira eta, bestetik, euskarazko formakuntza zerbitzua ere eskainiko da.

MIKEL SAIZ

Osasun zerbitzua euskaraz jasotzeko 4.500 eskaera bildu ditu EHEk

EUSKAL HERRIAN EUSKARAZ-EKO kidea den Mikel Irastortzak osasun zerbitzua euskaraz jasotzeko, herritarren artean maiatzaren 7an eta 8an bildutako 4.500 eskaera eman zizkion Hizkuntz Eskubideen Behatokiak ordezkariari, Behatokiak eskaera orriak bidera ditzan. Irastortzak, gainera, herritarrak euskaldun bezala agertzeak eta osasun zerbitzuen egoera aldatzeko presio sozialak duen garrantzia azpimarratu zuen. Gainontzeko administrazioek ere euskaldunen hizkuntz eskubideak urratzen dituztela jakinarazi zuen.

Europako Batasuneko Konstituzioa abian da

Europako Batasunak dagoeneko

badu bere lehen Konstituzioa nahiz eta aditu desberdinen artean, zalantzak diren hau benetako konstituzio bat den edota konstituzio proiektu bat. Bata edo bestea izan, dena den, etorkizuneko Konstituzioa izango denaren kimua hor da. Aurrerantzean onarpen faseak hasten dira, estatu batzuetan gobernuak eta legebiltzarrek onartuta nahikoa izango da eta beste batzuetan erreferenduma egingo dira. Konstituzio proiektuaren edukia ulertzea, dena den, ez dirudi erraza izango denik, Europako Bankuko lehen-dakariak berak esandakoa da hori eta harentzat samurra ez dena, ez dirudi gainerako herritarrentzat izango denik.

BAHEA

Datorren larunbatean, hilak 26,

Udalbiltza berrantolatzeko biltzarra egingo da Bilboko Arriaga antzokian.

Antolatzaileen artean, Nazio

Eztabaidagunean parte hartu duten hautetsi desberdinak daude eta, besteak beste, egun diren Udalbiltza biak batera aritzea da helburu nagusienetakoa.

Euskadiko CCOO bi erakundetan

banatu da sindikatuak egin berri duen

VIII. kongresuaren ondoren.

Nafarroako Federazioa orain arte ere bere gisa aritzen zen gauza gehienetan, baina jadanik errealitatean zena gauzatzea erabaki du Nafarroako CCOOk.

PSNk uztailan egingo du zuzendaritza

berria hautatzeko kongresua eta jada-

nik azalean da lehia giroa. Juan Jose

Lizarbe egungo idazkari nagusia eta Carlos Chivite zuzendaritzako kidearen artekoa da lehia eta jadanik emaitzetan ere taularatzen ari da: hilaren 19an egin zen PSOEren Kongresu Federalerako ordezkarien hautaketa eta Lizarberen zerrenda atera zen garaile, hori bai, zortzi boto gehiagorekin bakarrik.

Net Hurbil

PELLO ZUBIRIA

Kanadar mestizoak: 150 urteko herria eta hizkuntza

Pertsona edo talde baztertu bati bere eskubideak aitortu zaizkiola jakiteak poza ematen digu askori, eta hala gertatu zaigu Kanadan inuitei lur mutur bat eman dietenean. Baina gaiso baten kontuekin hasi eta askotan aurkitzen dugu beste bat okerrago dagoena. Horra Kanadako mestizoen kasua.

NUNATSIAVUT du izena, "Gure Lur Ederra" esan nahi du eta Kanadan dago. Hori da Kanadako inuit edo eskimal herriak maiatzaren 26tik daukan 15.000 kilometro koadroko eremu autonomoa. Boza ematera deituta zeuden 4.300 pertsonetatik %76k baiezkio eman zion Otawako gobernuak eskaintzen zien hitzarmenari, eta autonomia estatutu berriak urtero 1.700 milioi dolar kanadarrerako aurrekontua kudeatzeko ahalmena emango die.

Labrador Inuit Association-en biltzen diren herritarrek piskanaka autonomi zati ttikiak eskuratuak zituzten Kanadako Gobernutik. Adibidez, Voisey izeneko nikel meategiaren negozioa beren gain daukate lehendik. Orain, orde, lurralde autonomo baten jabe dira eta bi hiriburu edukiko dituzte: legebiltzarra Hopedale-n (Labrador probintzian) eta gobernu Nain-en (Newfoundland probintzian). Hori hala gertatuko da, orain gobernu federalak eta Labrador eta Newfoundlاندeko inuiten autonomia estatutuari azken baietza ematen badiote.

Kanadak lehen munduaren bihotzean etnia gutxietako kideekin duen jokabidea askotan azpimarratu izan da. Yankien aldean kanadarrek kontserbadore fama izan dute luzaz, baina ikusten denez irekitasun handiagoz jokatu dute beren agintariek minorien kontuetan, azken urteotan beste gai batzuetan (kanabisaren erabilpenean, adibidez)

egin duten moduan.

Gutxiengoaren artean garrantzia dute lur haietako antzinako edo lehenengo herriek. CBC News Kanadako agentziak informatzen duenez, 633 dira han ofizialki onartutako lehenengo herriak. Assembly of First Nations erakundeak biltzen ditu "aborigen" guzti horiek eta Phil Fontaine dute lehendakari. Beren buruei sarri "autoktonoak" deitzen dieten etnia eta talde kanadar ugari horiek bi talde nagusitan daude banatuta. Batetik inuitak daude, beren kultura eta antolakizun sozial bereziarekin. Gainerakoak XVI. mendetik gizaki zuriek "indioak" izendatu zituztenak dira.

Baina bada hirugarren talde bat gure begietan bitxiago dena. Eta hain ezagun egiten ez zaiguna. Europatik Ameriketara joandako gizonen eta bertako emakumeen elkartzetik jaiotako mestizoak ere jatorrizko edo lehenengo herrizat daude aitortuta Kanadan 1985etik. Beren izaera eta eskubide historikoak aldarrikatzen dituzte eta hizkuntza berezia ere badute, michif hizkuntza.

Gazte gara gazte, ta ez gaude...

Kanadako mestizoek beren eskubide historikoak aldarrikatzen dituztenean, bitxia irudituko zaio horien eskaria euskaldunari. Antzinako legeak eta kupo ekonomikoak baino gauza xumeagoak eskatzen baitituzte: oiha-

nean ehizatzeo eskubidearen inguruan dira Kanadako herritar mestizoen eta gobernu zentralaren arteko liskar eta epaiketa asko.

Iazko irailean Kanadako Auzitegi Konstituzionalak erabaki behar izan zuen zer egin Steve Powley eta bere seme Roddy-ren apelazioarekin. Hauek leku eta garai egokiz kanpo ehi-zean harrapatu zituzten goardek Ontario probintziako Sault Sainte Marie herriko oihanetan eta isun gogorra ezarri, armak kentzeaz gain. Aita-semeek auzitegi-tara jo eta maila goreneraino iritsi behar izan zuten beren errugabetasuna eta eskubideak aldarrikatzeko. Baina beraiei bezala mestizokak diren milaka kanadarrak balio izan die auziak: indiarren eskubide berak onartu zaizkie epai honekin ehiza afe-retan mestizoei.

Mestizoak Kanada osoan daude barreiatuta, Atlantiko bazterreko Labradorretik hasi eta Pazifiko ertze-ko British Columbiaraino. Eta Kanadako Konstituzioan 1982an sartu zutenean herri aborijenak ezagutzen dituen atala, hauen artean aipatu zituen inuitak, indioak eta mestizoak. Baina aipamena soilik egiten zen, eta azken hauen definizio-rik ez zegoen.

1985ean iritsi zen Nazio Mestizoen ezagutza ofiziala, eta hortik gorputzu dira Metis National Council-ek aldarrikatu dituenak: ehiza eskubidea, mestizoen herri eta baserrien babes, eta abar.

Europarren artean, Kanadara iritsien lehenak euskaldunak izan ziren

Gure gerra karlisten denboran sortu zen Kanadan mestizo herria, bertako indioen eta europarren nahasketatik. Argazkietan ikusten dira beren museoko irudi tipikoak —ehiztari mestizoen etxea eta orga—, bandera, aldarrikapen t-shirtak dauzkaten militante gazteak eta Gabriel Dumont jeneral mestizoa 1885ko argazkian. Goian, Gerald Morin buruzagia Kanadako gobernadore anderearekin.

direla eta sortu ziren gerretan ere parte hartu zuten, baten bat jeneral ospetsu izatera iritsiz.

Hori gutxi balitz, hizkuntza ere badute, michif deitua. Mestizoak 200.000 edo 300.000 diren arren, mixif hizkuntzan horietatik oso gutxi baizik ez dira ari, milaka urri batzuek bakarrik. Irakurleak barkatuko dit mixif honetaz dotrina luzeegia ez ematea, kalera irtandakoan edozein hizkuntzalarik zuzendu eta errieta egingo ote didan beldurrez.

Europarrak inuitekin eta hizkuntza ezberdinetako indioekin nahastu zirenez, konbinaketa posibilitateak asko ziren, baina badirudi mixif hau frantsesa eta kree hizkuntza nahastetik sortua dela. "A Language of Our Own" liburua idatzi duen Peter Bakkerrek dio mixifak hitzak frantsesetik eta aditzak kreetik hartu dituela. Mixifez mintzo zirenek XX. mendean askotan ez zekiten ez frantses eta ez kreetik. Munduko hizkuntzen artean dagoen kasurik berezienetakoa omen da, kontakto bidez sortu eta 150 urte baino ez dituen hizkuntza gazte hau.

Beren bandera dute Kanadako mestizoez, jazkera eta ohitura tipikoak ere bai. Jaio bezain fite hiltzeaz dagoen mixf hau haur denboran ikasi zutenak nostalgiaz mintzo dira garai zaharrez, eta aurrera ateratzeko ahaleginetan ari dira, alferrik seguruenera.

Gu, berriz, poztu egin gaitu Kanadan sakabanatuta bizi diren herritar katalogagaitz horiei norbaitek beren nortasuna aitortu izanak. ■

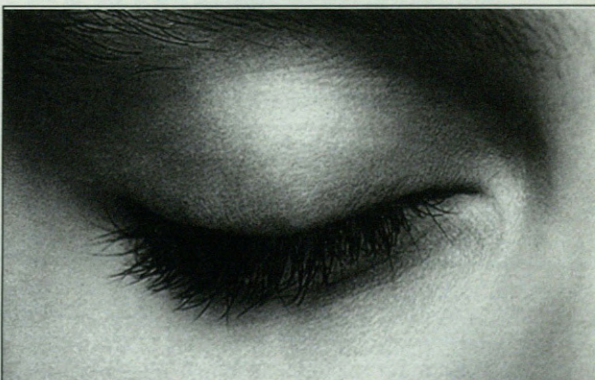
<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio gehiago eta Interneteko loturak.

XV. mendean, baleak harrapatzeko ahaleginetan. Euskaldunek kostalde hartan lantokiak antolatu zituzten, baleak harrapatu eta koipea egiteko denboran funtzionatzen zutenak. Baina urteroko joan-etorri horietan badirudi euskaldunok ez geundela bertakoekin mestizatzearekin oso interesatuak, Kanadako antropologoaren esanetan.

XIX. mendean bestelako europarrak iritsi ziren gero eta gehiago Kanadako lurretara. Hango mineralak eta animalien larruak interesatzen zitzaizkien iristen ziren frantses, ingeles eta irlandarrei. Milaka heldu ziren, eta gehienak gizonezkoak. Zenbait lekutan emakume bakoitzeko hamar

gizaseme omen zeuden, eta ugaritzen hasi ziren bertako neskekin osatutako bikoteak.

Kanadako landa zabal eta baso sakonetan bizi izan dira luzaz familia mestizoak, herri txikietan eta baserri isolatuetan sakabanatuta. Eta bitxiena zera da: europar (gehienik frantses) eta indiar edo inuiten gurutzaketatik sortutako mestizo hauek herri berezi bezala antolatu direla 150 urteren bueltan. Gaur beste edozein herritarren antzeko bizimodua eta lanak dauzkate, baina XIX. mendean ehizan aritzeaz gain mestizoen berezitasunak ziren interprete, gidari edo bitartekari lanbideak. Botere kontuak

G A R A N T I A

**Konfiantza
delako
garrantzitsuena**

Egunez egun
zure konfiantza
geureganatzen dugu,
etengabe produktu
berriak eta
zerbitzu berriak
bilatzearen bidez.

**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**

ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

Mikel Irizar

Hurrengoan beharko

TRISTURA. Frankismo hondarrean serio amesten genuen Europa. Zeharo konbentzituta geunden aukera hobeak aurkituko genituela Espainiaz gaindiko esparrutan. Francok nahi bazituen Espainiako mugak harresi bihurtu, gu sinetsita geunden mugaz beste aldean zegoela nahi eta behar genuen guztia. *Desideratum* horri Europa deitzen genion.

Ia hogeita hamar urte beranduago izan berri ditugu europar hauteskunde garrantzitsuak, hautatzeko inoizko parlamenturik ahaltsuena, konstituzio bateratua onartzen denean. Une horretan, europar agintea izango da gure aginterik gorena, konstituzio europarra egongo da beste lege guztien gainetik. Eta hala ere, europarren erdi paseak ez du ezer jakin nahi izan, bizkar eman dio Europari.

Serio amesten genuen Europa hura mehe agertu da oraingoan, ezer gutxi. Ez dago ilusiorik. Horregatik tristura.

ESANGURA. Pena eman zidan igande gaueko politikarien jardunak, puntu laurdeneko gorabeherak aztertzen. Portzentajeekin bihurrikeriak egin daitezke, posible da errealitatea guztiz eraldatzea, baina hauteskundeotako kopuru absolutuak barregarriak izan dira kasu ia guztietan. Hiritarren bitik bat eta piku begira geratu da Europa-ko herrialde kasik denetan.

Abstentzio handiak ez die legitimatzerik kentzen hauteskondeei, baina bakarrik horrela erabakia dagoelako. Gizarteko edo ekonomiako erakundeetan, gehiengo bereziak ezartzen dira erabaki garrantzitsuak hartzeko, eta prozesuak errepikatzen dira gehiengo horiek lortu arte. Imajinatzan duzue politikan gauza bera egingo balitz? Joan den asteburukoa bertan behera utzi eta hauteskundeak errepikatuko balira hamabost egun barru, noraino iritsiko litzateke abstentzioa?

Edozelan, gauza bat da nola-halako legitimitatea, eta bestea hauteskundeon esangura. Ez zaizkit interesatzen puntu laurdenak eta garaipen pirrikoak. Ez dut ikusten hipotesiak egiteko oinarri nahikorik.

ALBERTO ELSOEGI

ARDURA. Eta, hala ere, europar parlamentua osatuko da eta agindu egingo digu, gero eta gehiago. Bistan da zerbait behar dela, gertatzen ari den bilakaera horrek ez gaitzan euskaldunak bazter utzi.

Bat. Pentsatu behar dugu aukera ona dugula aurrera egiteko. Gure ukazioaren gainean eraiki ziren estatuak ahuldu egingo ditu Europak. Oraindik hasi besterik ez da egin prozesua, eta oraindik ez da nabarmenegia, baina dagoeneko estatu horiek galdu dituzte mugak eta txanpona, eta laster Europaren mende izango dituzte legeak, banderak eta armada. Bilakaerak berez ez digu mesederik egiten baina aukerak irekitzen ditu.

Bi. Gure abildadea izango da erabakigarria. Europa ez da sortzen ari euskaldunak zoriontsuago izan gaitezen. Guk lortu behar dugu hori ere gerta dadin. Gure kemenak eta lortzen ditugun lagunek baldintzatuko dute gure tokia Europan. Kementsu eta lagunkoi agertzea hartu behar genuke euskaldunok helburu nagusi, beste guztien gainetik.

Hiru. Azti ibiltzea komeni zaigu. Europak ez du aparteko ilusiorik pizten, eta botoa eman duenak hurbileko helburuak izan ditu gogoan. Kasu gehienetan etxeko gobernua zigortu dute, gutxi batzuetan saritu. Ez dago oraindik europar indar artikulaturik, parlamentu erraldoian eragiteko balio duenik. Alderdiak ez dira hasi bateratzen, apenas aurkezten den zerrenda trabeskakorik herri edo estatuen artean.

Ingurumari horretan, elkartzeko joerak balio bikoitza du. Zer gertatuko zen ekainaren 13an zerrenda bakarrean aurkeztu izan balira Euskal Herria Europan ordezkaturik ikusi nahi dutenak? Bada, agian ilusioa piztuko zutela, eta gurean abstentzioa txikiagoa izango zela. Eta, orduan, seguruenik milioi bat boto jasoko zutela zerrenda horrek. Eta besteen emaitzak ikusita, oihartzun izugarria izango zuela ekimenak.

Izan ere, zinez uste dut euskaldunok Europan toki duina izango dugula zerrenda bateratuan milioi bat boto biltzen dugunean. Hurrengoan beharko! ■

Zer gertatuko zen ekainaren

13an zerrenda bakarrean

aurkeztu izan balira

Euskal Herria Europan

ordezkaturik ikusi nahi

dutenak? Bada, agian

ilusioa piztuko zutela, eta

gurean abstentzioa txikiagoa

izango zela. Eta, orduan,

seguruenik milioi bat boto

jasoko zutela zerrenda

horrek. Eta besteen emaitzak

ikusita, oihartzun izugarria

izango zuela ekimenak

15 urtez komunikazioa errazten

Argitalpenak **Banaketa** Internet Zerbitzua
Inprimaketa Multimedia **Diseinua** Irudi Tratamendua
Filmazioa Publizitatea Maketazioa **Edizio Digitala**

antza

komunikazioa & grafikagintza

943 37 07 38

antzagraf@antza.com

www.antza.com

Definitu zure oporrak **Luma**rekin

Hondartzan, mendian, hirian...
aisialdirako,
Luma zure bidaide

Lumaren Standa hondartzetan:

Uztailaren 3an Lekeition

Uztailaren 10ean Zarautzen

Bisita gaitzazu eta egin aproba!

KIOSKOETAN SALGAI

Harpidetzak: Tel. 943 37 15 45 • www.argia.com/luma

